REVISTA SOCIETĂȚEI ISTORICO-ARHEOLOGICE BISERICEȘTI
DIN CHIȘINAU

Monăstirile din Basarabia

CU 47 ILUSTRAȚII IN TEXT

DE

Arhimandritul V. PUIU

VOLUMUL XI

CHIȘINĂU
TIPOGRAFIA DE EDITURĂ NAȚIONALĂ „LUCEAFĂRUL"
Str. Alexandru cel bun
1919

Societatea istorico-arheologică bisericească din Basarabia, este sub preşedinţia de onoare a chiriarhului eparhiei (art. 10 din statut), I. P. S. S. NICODEM, Arhiepiscopul Chişinăului şi al Hotinului.

Președinte: *Arhimandrit V. Puiu,* exarhul monăstirilor din Basarabia.

Comitetul redactor: *Iosif M. Parhomovici,* profesor seminarial; *Protoiereu M. Ceakir,* profesor secundar; *Iustin St. Frăţiman,* profesor secundar; *Ioan N. Halippa,* revizor școlar în Berdeansc (Ucraina); *Căpitan St. Berechet,* profesor secundar.

Secretar, *Constantin N. Tomescu,* secretar general eparhial.

Volumul de faţă este tipărit în 700 exemplare cu cheltuiala Directoratului Instrucţiunei Publice din Basarabia,

---

O parte din clișeele ce înfățișază vederile monăstirilor basarabene sunt reproduse după lucrarea „Basarabia“ de P. Crușevan, Moscova, 1903.

Cu volumul de faţă, publicaţiunile societăţii apărute până acum în limba rusă, încep a se tipări în grai românesc.

REVISTA SOCIETĂȚEI ISTORICO-ARHEOLOGICE BISERICEȘTI
DIN CHIȘINAU

Monăstirile din Basarabia

DE

ARHIMANDRITUL V. PUIU

VOLUMUL XI

CHIȘINĂU
TIPOGRAFIA DE EDITURĂ NAȚIONALĂ „LUCEAFĂRUL"
Str. Alexandru cel bun
1919

VIAȚA MONAHALA IN BASARABIA

In istoria trecutului laturei românești dintre Prut și Nistru, fără îndoială monastirile basarabene vor avea și ele un loc însemnat, atât pentru paginele din trecut ce vor lumina prin documentele întemeerii lor seculare și actele averii lor gospodărești, cât și prin cunoașterea împrejurărilor în care s'au desvoltat și au trăit vremea veacului de stăpânire streină, dela 1812 pânâla 1918.

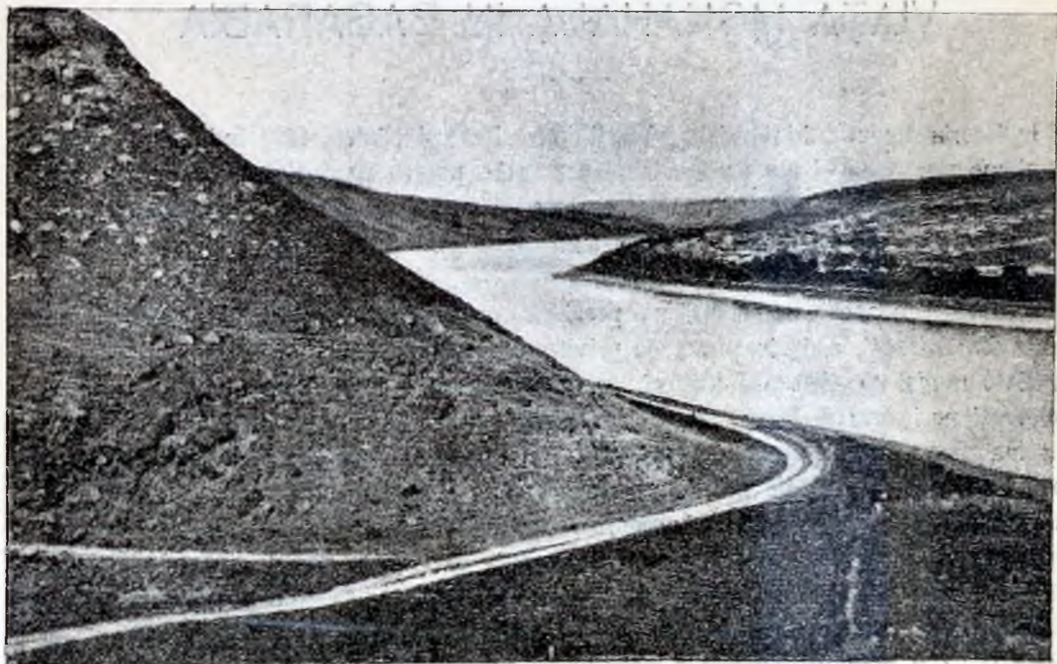
E drept, că aceste monastiri nu prezintă cercetătorilor istorici însemnătatea mare a celor din Carpați, nici din punct de privire cultural, nici artistic și nici chiar războinic. Intemeiate numai ca niște ascunzători, lesne descoperite, într'o parte a țării vecinic în neliniște și nesiguranță, fiind expuse năvălirilor dese din stânga Nistrului, ele nu au putut lua desvoltarea frumoasă în care apar din negura vremilor monastirile bogate în ctitorii domnești din vechile principate române. Și, le găsim astfel poate și pentru aceia, că dintre ele nu sunt de cât trei ctitorii domnești (Vărzărești, Căpriana și Ismail) și numai două ctitorii boerești (Hâncu și Surucenii), deci le-au lipsit sprijinul și dărnicia trebuitoare unei înfloriri deosebite, cele mai multe fiind întemeiate de monahi și feluriți alți credincioși evlavioși; totuși, sub raport religios ele apar ca o bogăție materială a Bisericii și ca o podoabă morală a poporului basarabean vrednice de cunoscut.

Dacă sub raport cultural, ele nu au fost școale de cărturărie bisericească de însămnătatea monastirilor din văile Carpaților, dacă nici sub raport artistic ele nu prezintă vreo însemnătate deosebită, totuși din punct de vedere moral și național ele se înfățișază ca locașuri de adăpostire religioasă și ca niște minunate insule naționale, în care graiul, cântarea și rînduelile vieții religioase s'au păstrat întocmai ca și în țara mamă, și se arată acum ca niște vetre în care sub spuza împrejurărilor din vremile vitrige, s'a păstrat nestînsă conștiința națională în tot timpul stăpânirei streine sub care s'au găsit mai bine de un veac.

Așezate între dealuri bogate, ca Dobrușa; tăinuite în verdeața codrilor frumoși, ca Țigăneștii, Hâncu și Condrița; sau agățate ca niște cuiburi de vulturi pe înălțimea malului stîncos din dreapta Nistrului, ca Jabca și Saharna, și îndeosebi schitul Țipova, cu chilii săpate în stînci prăpăstioase, pe sub care șerpuesc greoiu apele acestui fluviu

frumos ca Rinul, monastirile basarabene sunt o podoabă a țării și un bogat prilej pentru cărturarii istorici ca să alcătuiască din trecutul lor domol un buchet de monografii interesante.

Lucrarea de față nu apare cu gândul de a arăta în alcătuire sistematică trecutul acestor sfinte locașuri, ci numai din dorința de a aduce la cunoștința neamului românesc de pretutindene, prin câteva pagini, această a noastră frumoasă bogăție națională-bisericească, așa cum s'a găsit ea în anul realipirei Basarabiei la patria mamă în 1918 și ca un îndemn pentru istoricii iscusiți, să le cerceteze, să scoată la iveală documentele

O vedere pe valea Nistrului.

și datele trebuitoare, din care dupăaceia, să se poată alcătui monografiile lor în chipul dorit. Inscripții prețioase ele nu au; dar, păstrează un mănunchiu de felurite hîrtii domnești și numeroase cărți încă necercetate.

Basarabia nu a fost despărțită și înstrăinată de Moldova decât numai vreme de un veac; prinurmare, trecutul ei bisericesc mai depărtat, ca și cel politic, este unul și acelaș cu al întregei Moldove. Este adevărat, însă, că o deosebită însemnătate prezintă cunoașterea stării lucrurilor și a feluritelor instituții basarabene din vremea stăpânirei rusești, cu atât mai mult, cu cât ea nu se poate face fără cunoașterea limbei ruse, necunoscută cărturarilor noștri din vechiul regat, din care pricină și cercetările ca și

descrierile privitoare la această laturе a neamului nostru, până acum sunt puţine şi neîndestulătoare în limba română; şi viaţa monastirilor basarabene s'a manifestat mai mult tocmai în acea vreme.

Cunoştinţele trecutului vieţii monahale organizate din Basarabia merg până la veacul al XV-lea. In „Istoria Basarabiei din cele mai vechi timpuri "de A. Naco şi din documentul publicat de dînsul sub No. 8, al lui Vodă Constantin Movilă dela 1609, prin care se dă monastirilor Dragomirna şi Secul loc pe Răut la Orheiu, se vede că în acea vreme prin părţile Orheiului era o viaţă monahală conoscută de obşte. Dar, din

Pe malul Nistrului spre monastirea Saharna.

documentele mon. Căpriana, să vede că începuturile vieţii monahale în Basarabia se urcă şi mai mult; iar mon. Vărzăreşti se crede a fi din vremea lui Alexandru cel Bun [1]).

Schiturile dela început se găsesc îngrămădite mai ales printre dealurile acoperite de vestiţii codri de odinioară ai Orheiului (prin ţinutul Codru), adecă pe coastele dealurilor înpădurite printre care se strecoară rîuleţele ce brăzdează mijlocul Basarabiei, şi care codri întinzându-se dela Prut la Nistru, împărţau ţara în două, Moldova cea frumoasă la meazănoapte şi Basarabia la miazăzi. Pe altele le găsim ascunse în stîncile

1) Z. Arbore: „Basarabia în veac. XIX", p. 315 şi urm.

acoperite de păduri aie malului înalt din dreapta Nistrului, amintind prin alcătuirea lor schimnicească sihastriile muntelui Atos și ale colinelor stîncoase din Sinaiul Arabiei; și numai o singură mon stire—ctitorie și muntenească și moldovenească pe malul Dunărei lângă Ismail. Deși nu toate sunt așezate în locuri minunat alese, ca cele din văile munților, ele totuși prezintă cercetătorilor împrejurimi bogate nu numai pentru privirea iubitoare de frumuseță în natură, dar și pentru admirarea înbelșugatului lor pământ înconjurător.

Nu avem toate datele istorice, adunate după documente sau inscripții studiate cu amăruntul; totuși, am crezut de folos, ca măcar după unele din acestea, după relatările stareților și după note publicate pânăacum în limba rusă, cu privire la trecutul lor, să arătăm mai întâi câteva clipe mai luminoase, despre fiecare monastire desființată și să prindem în cât de puține pagini cunoștințele adunate în celdintâi an după realipirea Basarabiei la țara mamă, privitoare la monastirile existente acum.

Sub înrîurirea religiozității Rușilor, ale cărora monastiri ajunseseră în vremea din urmă a împărăției țariste la uimitoare înflorire materială, având biserici monumentale cu turnuri aurite, corpuri mărețe de chilii, tipografii, fabrici și gospodării cu domenii latifundiare, pe care monahii și țăranii basarabeni le-au conscut în desele lor călătorii de închinare ce făceau în fiecare an peste Nistru spre Kiev și aiurea, monastirile basarabene mai mult decât cele din vechiul regat au dobîndit biserici și case mai mari și gospodării cu mult mai bogate decât a celor din Carpați. Dar, ca și în monastirile rusești, viața lor monahală e mai mult cea dinafară, a hainei, a cultului extern cu slujbe impresionante, nu și a desăvîrșirei morale cerute de înaltele rîndueli ale Cuvioșilor Părinți, împedecată de grijile chiverniselii bunurilor materiale, și maipresus de toate, de lipsa de cultură religioasă. Deaceia, ele în trecut instituții culturale nu au avut, nici au sprijinit asemenea năzuinți; în ele nu vedem manifestările vieții cărturarilor din monastirile Carpaților; ele nu au dat nici călugări cărturari, nici postnici cu viața înălțată, nici vlădici, care deobiceiu veneau trimiși de stăpânire din lăuntrul împărăției rusești.

Trebue însă bine știut, că aceste sfinte locașuri au fost în totdeauna uimitoare insule naționale în tot timpul stăpânirei străine. Așa, depildă, între monastirile de călugărițe din Basarabia și cele din vechiul regat nu este absolut nicio deosebire; anul 1918 le-a găsit cu acelaș port, trăind în acelaș fel de chilii răzlețe și sărace dar curat ținute, cu aceleași sfinte slujbe și cântări orientale și în deosebi cu acelaș graiu „moldovenesc" întru nimic alterat de fosta stăpânire rusască, căci prea puține sunt călugărițele care știu câteva cuvinte rusești; și afară de călugărițele monastirilor Calarașauca și Jabca, venite abia în 1916 refugiate din Polonia rusască, când această parte a împărăției ruse a fost invadată de armatele germane, toate celelalte monastiri sunt locuite de „moldovence", numărul străinilor din acestea fiind cu totul neinsemnat. Monastirile de călugări, deasemenea, sunt locuite în cea mai covârșitoare parte numai de „moldoveni", cărora mai mult dintr'un înbold de imitare decât prin porunci oficiale, li s'au schimbat puțin doar croiala hainelor și li s'a întrodus în slujbe cântarea corală cu cuvinte rusești, ei însă păstrând și citirea cu cântarea orientală veche și graiul național în viața de toate zilele.

E drept, că cele mai multe monastiri basarabene, având biserici și chilii zidite în veacul de stăpânire rusască, au stilul rusesc; dar, în bisericile lor cu turle verzi în forma căpățînei de ceapă răsturnată, și în corpuri de chilii greoae și mari, ce nu au nimic din frumuseța bătrînelor șiruri de chilii cu cerdac ale monastirilor din munți, s'a păstrat o viață moldovenească uimitoare. In ele trăește monahul basarabean, blând, primitor de streini, răbdător, greoi și bănuitor, poate ca un rezultat al monahismului preocupat numai de formalismul cultului răsăritean și al neîncrederei inspirate de stăpânirea streină sub care a trăit în vremea din urmă.

Chiliile schitului Țipova în malul stîncos al Nistrului.

Ce au făcut mitropoliții și domnii Moldovei pentru înflorirea vieții monahale din aceste sfinte locașuri, încă nu se cunoaște deplin; se poate însă cu dreptate presupune, că măsurile luate de ei pentru monastirile moldovenești din Carpați erau și pentru cele din Basarabia. Grija lor să vede destul de bine din actul de închinare al monastirei Căpriana către monastirea Zograful din muntele Atos, făcut de Vodă Antioh Cantemir la 1698, din și regulamentul mitropolitului Veniamin dela 1813, cărora au urmat măsurile luate în vremea cîrmuirei rusești, căci, după cum împrejurările prielnice le-au ajutat să înflorească, așa în vremile de declin s'au luat măsuri de indreptare, ca cele următoare.

După luarea Basarabiei de către Ruși, mitropolitul Gavriil Bănulescu a dat o deosebită luare aminte reorganizării monastirilor basarabene.

El le găsește de două feluri, naționale și închinate; dar, și în unele și în altele, multe neorînduieli și neajunsuri. Deaceia, este nevoit pedeoparte a da indrumări privitoare la primirea în monastire a celor ce doresc viața monahală, iar de alta se vede silit a lua măsuri impotriva amestecului laicilor în cârmuirea monastirilor, precum era divanul, iar în cele inchinate feluriții înputerniciți ai diverselor monastiri din răsărit, care adesea treceau marginea drepturilor ce aveau. Și, în puterea ucazului Sf. Sinod din Petersburg, dela 23 Dec. 1808, prin care mon. inchinate sunt puse sub directa sa priveghere, el le impune condici de venituri și cheltueli și le obligă a nu mai arenda nici vinde bunurile acestora fără aprobarea sa. Cârmuitorii acestor monastiri se inpotrivesc ne fiind mulțumiți cu rânduelile mitropolitului, care este nevoit a duce o adevărată luptă cu dânșii, pentru că aceștia nu erau puțini, întrucât pe acea vreme în Moldo-Vlahia se găsiau 72 monastiri și 35 schituri inchinate, iar cei ce le cârmuiau erau nu numai arhimandriți, dar și mitropoliți greci și se indreptau cu felurite tânguiri către Țar și Sinod. Dar autoritățile superioare au recunoscut drepturile și scopul bun al măsurilor luate de mitropolitul Gavriil, care rămân cu putere de legi, iar nemulțumiții înlocuiți și trimiși aiurea prin lăuntrul împărăției [1]).

Noui măsuri pentru organizarea monastirilor basarabene ia urmașul acestuia, arhiepiscopul Dimitrie Sulima, care vedea în ele cele mai însemnate instituții bisericești cu puternică influență asupra poporului și asupra vieții lui morale. In vremea sa, în Basarabia erau 12 monastiri și 13 schituri [2]). Viața monahală însă lăsa mereu de dorit; rânduelile vieții călugărești erau neluate în samă, monahii umblau mutându-se din monastire în monastire; printre frați erau primiți oameni fără nici o alegere și care rămâneau apoi fără nici o călăuzire. Iar mai presus de toate, dispăruse viața de obște; monahii și călugărițele încep a avea fiecare casele și lucrurile lor deosebite de ale obștei și cu ele se ivesc grijile și preocupările lumești, care au schimbat cu totul chipul vieții lăuntrice monastirești. Ingrijorat și dorind să pună capăt acestor stări de lucruri, arhiepiscopul Dimitrie ia o mulțime de măsuri disciplinare și întemeiază un inspectorat monastiresc, care să reîntroducă în toate monastirile viața de obște, buna rânduială lăuntrică și cea a slujbelor bisericești.

In acest scop, în Octombre 1821, arhiepiscopul Dimitrie face cunoscut consistorului eparhial, că el este hotărît a avea asupra monăstirilor o deosebită luare aminte spre

1) Printre aceștia a fost și mitropolitul Grigore Irinopoleos, trimis într'o monastire „Spaskii" din guvernia Reazan, de unde a fost pus în libertate la 1812, când a venit și s'a așezat în Chișinău, unde a trăit bucurându-se de o mare popularitate. Este înmormântat la 1846 în catedrala orașului. Una din stradele tîrgului poartă numele său. — Vezi: „Trudî bessar. gub. ucion. arhivnoi comisii". Tom I pp. 32-45.

2) Monastiri de monahi: Gârboveț, Hâncu, Hârjauca, Gorodiște, Dobrușa, Jabca, Kalarașauca, Căpriana, Curca, Saharna, Frumoasa și Cosăuți. Schituri de monahi 5: Condrița, Lomanova, Soroca, Suruceni și Țigănești; iar de monahii 8: Vărzărești, Cărătura, Coșelauca, Rezina, Reciula, Tabăra, Ciurova și Rudi.

a le putea îndrepta, şi printre alte măsuri, însărcinează pe arhimandritul Irineu [1]) rectorul seminarului din Chişinău, să traducă în limba moldovenească [2]) broşura apărută la 1816 în tipografia sinodală dela Petersburg, sub titlul: „Datoriile vieţii monahale de obşte", care a şi fost apoi răspândită prin toate monastirile basarabene. Cu aceste măsuri aspru împlinite şi cu ajutorul câtorva stareţi, ca Dositei din schitul Hâncului şi Antonie din mon. Curchiului, viaţa de obşte începe a se înviora şi monastirile încep a arăta oarecare îndreptare [3]).

Au urmat apoi măsuri de cancelarie luate de diferiţi arhiepiscopi ce s'au rînduit pe catedra eparhiei Chişinăului menite a menţine disciplina şi înflori buna chiverniseală a bunurilor monastireşti, dintre care mai însemnată este a arhiepiscopului Serafim [4]), dar acestea numai au păstrat fără să desvolte viaţa lor monahală, pânăla reîntoarcerea Basarabiei la ţara mamă în 1918.

La 1821 în Basarabia erau 12 monastiri şi 13 schituri. Dintre acestea erau monastiri de monahi următoarele: Căpriana, Calaraşauca, Curchiul, Dobruşa, Jabca, Hăncu, Gârboveţi, Hârjauca, Saharna, Horodişte, Frumoasa şi Cosăuţi. Iar schituri erau 5 de monahi: Condriţa, Lomanova, Soroca, Suruceni şi Ţigâneşti, — şi 8 de călugăriţe: Cărătura, Coşelauca, Ciurova (Hirova), Raciula, Rezina, Tabăra, Rudi şi Vărzăreşti [5]).

In 1915 sub administraţia eparhială rusască, în Basarabia erau următoarele sfinte locaşuri [6]). Două monastiri de monahi fără viaţă de obşte, numite şi arhiereşti: Hârjauca (cu schitul Bocancea) şi Curchiul (cu schitul Pripiceni); cea dintâi având stareţ pe arhiepiscopul Chişinăului, iar a doua pe arhiereul vicar cu titlul de Accherman. — Zece monastiri de monahi cu viaţă de obşte, şi anume: Jabca, Calaraşauca, Căpriana, Frumoasa, Saharna (cu schitul Ţipova), Gârbovăţ, Hâncu, Dobruşa, Noul-Neamţ şi Suruceni. [7]) — Apoi, două schituri de monahi: Ţigăneşti şi Condriţa [8]).

Monastirile de călugăriţe numai cinci la număr erau socotite schituri: Coşelauca, Tabăra, Vărzăreşti, Raciula şi Hirova.

---

1) Arhimandritul Irineu, în mirenie Ioan Nestorovici, născut în guvern. Kievu'ul unde a şi terminat studiile academice, a venit în Iaşi cu mitropolitul Gavriil, apoi trece la 1812 prefect de studii la seminarul din Chişinău, este tuns în monahism la 1813, iar la 1821 numit rector al seminarului. El este unul din cei mai apropiaţi colaboratori ai arhiepiscopului Dimitrie Sulima.

2) Vezi: Arhiva Consist. din Chişinău, diela No. 116 din 1821. — Apoi, „Trudî bessarabscago ţercovnago istorico-arheologhicescago obşestva", vol. V p. 21.

3 Vezi „Arhiva Consistorului" diela No. 37 din 1829; — asemenea revista eparhială „Chişinevschia eparhialnâia vedomosti", No. 10 din 1900.

4) Traducere în moldoveneşte intitulată: „Atârnarea Preasfinţitului Serafim către călugării eparhiei Chişinăului", 1911, traducere de Arhimandritul Dionisie Erhan.

5) Vezi: „Kişin. Eparh. Viedomosti", No 16 din 1883, pp 530 — 551.

6) Vezi: „Spravocinaia cniga Chişinevscoi eparhii na 1915", p. 5 şi urm.

7) Lipseşte monastirea Cetatea din Ismail cu schiturile Terapont şi Borisovca.

8) Deşi în tablou sunt deosebite, totuşi schitul Condriţa era unit cu monastirea Căpriana sub acelaş administraţie a Zografului din m. Atos, căreia erau închinate.

La 1918 în Basarabia erau 13 bogate monastiri de monahi, 7 de călugărițe, 4 schituri de monahi și unul de monahii, 3 frății cu monahi pe lângă reședințele arhierești și 2 frății de călugărițe ce conduc două azile în orașul Chișinău. Aceste locașuri sfinte erau locuite de peste 1000 monahi și frați, și cu peste 1400 călugărițe și surori, mai toți moldoveni de baștină; numai monastirile Calarașauca și Jabca (altădată de călugări) sunt locuite de călugărițe ruște, refugiate din Polonia rusască în 1916, când acea parte a Rusiei a fost invadată de armatele germane, toate puse sub privegherea unui inspector numit odinioară blagocin, iar acum exarh monastiresc.

TABLOUL
locașurilor cu viață monahală din Basarabia în anul 1918

No. corent	NUMELE monastirilor, ale schiturilor și ale frățiilor	JUDEȚUL	OBSERVAȚII
	I. Monastiri de monahi:		
1	Căpriana	Chișinău .	Inchinată mon. Zograful din m. Atos
2	Cetatea	Ismail . .	Inchinată Sf. Mormânt din Ierusalim și mon. Caracalu din m. Atos
3	Condrița	Chișinău .	Inchinată mon. Zograful
4	Curchiul	Orhei . .	—
5	Dobrușa	„ . .	Inchinată Sf. Mormânt din Ierusalim
6	Frumoasa	„ . .	—
7	Gârbovăț	„ . .	—
8	Hâncu	Chișinău .	—
9	Hârjauca	Orhei . .	—
10	Neamțul-Nou	Tighina .	—
11	Saharna	Orhei . .	—
12	Suruceni	Chișinău .	—
13	Țigănești	Orhei . .	
	II. Monastiri de călugărițe:		
14	Calarașauca	Soroca .	Inchinată Sf. Mormânt
15	Coșelauca	„ .	—
16	Hirova	Orhei . .	—

No. corent	NUMELE monastirilor, ale schiturilor și ale frățiilor	JUDEȚUL	OBSERVAȚII
17	Jabca (Șabca)	Soroca .	—
18	Raciula	Orhei . .	—
19	Tabăra	„ . .	—
20	Vărzărești	Chișinău .	—
	III. Schituri de monahi:		
21	Bocancea (Antonovca) . . .	Bălți . .	Ține de mon. Hârjauca
22	Pripiceni	Orhei . .	„ „ „ Curchiul
23	Terapont	Ismail . .	„ „ „ Cetatea
24	Țipova	Orhei . .	„ „ „ Saharna
	IV. Schituri de călugărițe:		
25	Borisovca	Ismail . .	—
	V. Frății de monahi (obștii mici pe lângă casele arhierești):		
26	Mitropolia (arhiepiscopia) . .	Chișinău .	Lângă reședința arhiepiscopală
27	Via arhiepiscopală	„ .	—
28	Casa arhierească	Ismail . .	Lângă reședința vicariatului
	VI. Frății de călugărițe:		
29	Azilul orfanilor din război . .	Chișinău .	Pe cale de a fi recunoscute și trecute în numărul monastirilor de călugărițe
30	Ospătăria populară	„ .	

SCHITURILE DESFIINȚATE DIN BASARABIA.

Odinioară, au fost în Basarabia o mulțime de schituri, dintre care unele acum nu mai sunt. Mulțimea lor se explică prin aceia, că poporul basarabean este religios și are o deosebită considerație față de biserică în genere și îndeosebi față de monastiri. In trecut populația țării fiind rară, vremile de nesiguranță prelungite și viața turburată, numeroși bărbați și femei găsiau în monahism un adăpost și un rost de viață liniștită, și așa întemeiau schituri pe care apoi le sprijineau oamenii milostivi prin danii și scutiri. Dar, afară de acest rost religios-moral, ele pe atunci mai aveau, deși mai puțin ca cele din principatele române, un rol cultural, fiind singurele școli și centre de cultură ale poporului basarabean. Pentru aceste pricini, lumea cinstea monastirile și le sprijinea, iar ele își înmulțeau numărul. Așa se explică faptul că în referatul pe care Exarhul Basarabiei, mitropolitul Gavriil Bănulescu, îl înaintează sinodului dela Petersburg, vedem că în Moldova și Basarabia erau în vremea lui 203 monastiri și schituri.

Dar, această stare progresivă a vieții monahale scade pela sfîrșitul veac. XVIII și începutul veac. XIX. Influența școalei paisiene din Neamțul Moldovei, din acea vreme, mai curând are roade strălucite înlăuntrul imperiului rusesc, unde ucenicii săi întemeiază sau desvoltă monastiri însemnate, decât în pămîntul Moldovei cel până în Nistru. O puternică pricină a decăderei vieții monahale la noi în această vreme se datorește stării politice în care se găsiau principatele mereu sbuciumate, și apoi speculei călugărilor greci din răsărit, care în schimbul averilor ce luau, nu făceau nimic pentru propășirea sfintelor noastre locașuri. Viața monahală începe a scădea, disciplina lăuntrică se nimicește, primirea celor ce doreau a intra în monastire, cași viețuirea după intrarea în ele, se făcea fără priveghereа trebuitoare, iar unele schituri iau ființă chiar fără formele și întărirea oficială cerută și fără o înțeleaptă alegere a locurilor; deaceia unele din aceste schituri, puțin populate, dezorganizate și fără o bună condurere, încep a se desființa. Rînduelile starețului Paisie și cele răspândite de mitropolitul Veniamin, nu le-au înviorat.

Cu întemeerea oficială a eparhiei Basarabiei la 21 August 1813, stăpînirea eparhială începe a avea o deosebită luare aminte asupra lor, și pe cele găsite fără un rost le desființează. E drept, Mitropolitul Gavriil Bănulescu a avut o deosebită grijă de mo-

nastiri și a luat destule măsuri pentru îndreptarea lor, dar aceasta s'a făcut încet și nu s'a desăvîrșit nici mai târziu [1]). Viața de obște aproape dispăruse din monastiri, lipsă care să vede și astăzi îndeosebi prin monastirile de călugărițe, iar măsurile luate de cîrmuirea bisericească nu au putut aduce îndreptarea dorită. In sfîrșit, la desființarea unora dintre schituri a mai contribuit și faptul că ele nu erau întemeiate pe pămînt propriu, și când după luarea Basarabiei sub stăpânirea rusească proprietarii și arendașii încep a valorifica pămînturile, schiturile acestea nu au mai fost îngăduite a prelungi viața lor fără nici un rost pe un pămînt, care începe a prezinta lumii însemnate foloase materiale.

Unele din schituri se desființează înainte de luarea Basarabiei de către Ruși, altele însă după aceia. Iată numele și câteva notițe istorice despre trecutul lor.

1. *Borzești*, se crede a fi fost un mic schit în județul Orheiu; are o biserică cu hramul „Adormirea M. Domnului" zidită în 1770 prin osîrdia monahilor Ioan și Manase din monastirea Curchiului [2]).

2. *Butuceni*, schit în județul Orheiu. Biserica este săpată în malul stîncos al Răutului și poartă data zidirei 1690 (?). Când a fost întemeiat schitul și când a fost desființat, nu se știe [3]).

3. *Cărătura*, în județul Hotin, schit de călugărițe. A fost închis la anul 1821 de către arhiepiscopul Dimitrie Sulima, odată cu alte schituri sărace și puțin locuite. [4]) Călugărițele de aici au fost duse la schitul Rudi din județul Soroca.

4. *Cosăuți* schit de călugări, în județul Soroca pe malul Nistrului; a fost închis la anul 1815.

5. *Cucuruzeni* în județul Orheiu. Biserica „Buna - Vestire" zidită de arhimandritul Dorotei cu mijloacele monastirei. Are o icoană a sf. Nicolae cu data 1795 [5]).

6. *Fântâna - Doamnei* (Pecești) schit de călugărițe în jud. Orheiu. In anul 1805 o parte din călugărițele monastirei Coșelauca, jud. Soroca, din pricina numărului lor mare, au cerut voe mitropolitului Veniamin a se strămuta aiurea. Căpătând blagoslovenie ele se așează la Fântâna - Doamnei pe moșia Pecești din județul Orheiu, pe atunci pământ răzășesc. Peste zece ani, acest pământ trecând în stăpânirea unui oarecare doctor Firih, el face cunoscut călugărițelor, că nu le mai îngădue a avea monastire pe moșia sa. Stareța Agafia arătând această împrejurare mitropolitului Gavriil schitul este desfințat în 1815, iar maicele mutate la mon. Tabăra [6]).

7. *Galița*, schit de monahi în județul Bălți. Pela anul 1801 un ieromonah Anatolie, este trimis din schitul Calarașauca la un schit pustiu „Galița" cu blagoslovenia

---

1) A. Stadnițki. „Gavriil Bănulesu—Bodoni", p 317—319.

2) Vezi „Trudi bessarabscago țercovnago istorico-arheologicescago obșcestva" vol. I, p. 148.

3) Ibid., p. 134.

4) In „Chișinevskia eparhialnâia vedomosti", 1883 No. 16, pp 530 — 551.

5) Localitatea se mai numește și Cacarazeni, după numele unui arendaș grec numit Cacarazas. In tablourile rusești localitatea e trecută Cocorozeni,

6) D Șceglov. — „Ob uprazdnenii monastîreah Bessarabii", în revista eparhială No. 16 și 17 din 1898

mitropolitului Veniamin al Moldovei, să slujască într'o bisericuţă cu hramul „Sf. Gheorghe". Acel schit avusese cîndva moşie şi gospodărie monahală, dar a fost nimicit de Turci. Anatolie şi-a luat trei tovarăşi, pe un ieromonah Venedict dela Horodişte, un monah Iosif şi un preot Nicalae, fugar, fără acte, cu care a lucrat vatra schitului. Dar, numărul lor răstrîns şi lipsa de priveghere, cum şi unele purtări ale lor nepotrivite, au determinat pe Exarhul Basarabiei, Mitropolitul Gavriil, care nici nu ştia de existenţa schitului, să-l desfiinţeze în 1809 ca neavând fiinţă legală.

Peştera schitului vechiu dela Jabca, săpată în malul Nistrului

Localitatea unde a fost schitul, azi se chiamă Galata, iar sătenii din împrejurime îi mai zic Călugăra, să vede în amintirea faptului că odată acolo au trăit călugări [1]).

8. *Ghitici*, fost schit de monahi în judeţul Orheiu [2]).

9. *Hârtop* schit de călugăriţe în judeţul Orhei, a fost întemeiat, se crede, în veac. XVIII şi desfiinţat în 1812, iar călugăriţele rămase au fost duse în monastirea Hirova (Ciurova) din acelaş judeţ. Desfiinţarea s'a făcut în urma cererei proprietarului moşiei pe care se găsea acel schit, căpitanul Gavriil Terentie şi a protoereului ţinutului Orhei,

1) „Chişinevskia eparhialnîia viedomosti". No. 1 din 1881, p. 11 şi urm.

2) Idem 1898, No 24 p. 812. — Un ieromonah Silvestru din schitul Ghitici, trece la Ismail, chemat de Arsenie dela biserica „Adormirea" a monastirei din Cetate.

Côstin. Mutarea această a călugărițelor a stîrnit neînțelegeri pe care consistorul eparhial le-a sfîrșit abia în 1817 [1]).

10. *Horodiște,* în județul Orheiu, închis în anul 1821.

11. *Ignăței,* fost schit de monahi în județul Orheiu; are o biserică zidită în anul 1793. [2])

12. *Lomanova,* schit de monahi închis în anul 1821 [3]).

13. *Mana* schit de călugărițe în județul Orheiu. Acest schit neavând vatra sa proprie, ci găsindu-se pe moșia unui proprietar grec, Scordali, este desființat după cererea acestuia în anul 1811, iar maicele trimise la monastirea Raciula [4]).

14. *Peștera.* Nu departe de fostul schit Butuceni, pe acelaș mal stîncos al Răutului se găsește o altă peșteră în care odinioară a fost o biserică, și unde să vede următoarea inscripție: „Această monastire robul lui Dumnezeu Bosie parcalab de Orhei a săvirșit-o cu soția și fiii săi în cinstea lui D-zeu, pentru iertarea pacatelor sale Selevăstru leat 7183 (1675)". — Din această inscripție nu se vede lămurit ce rost are cuvântul Selevăstru, e numele stareţului sau al ctitorului? Se poate totuși presupune, că aici era un schit, încă înainte de anul 7183 (1675) când face biserica pârcălabul Bosie [5]).

15. *Poiana* [6]) schit de monahi în județul Soroca, a fost desființat la 1816 în următoarele împrejurări. Incă cu trei ani înainte, blagocinul schiturilor din ținutul Sorocei, Onisifor egumenul schitului Cosăuți, îndreaptă consistorului din Chișinău, următorul raport: „La 15 August a. c., a încetat din viață ieromonahul Antonie, nacialnicul schitului Poiana; după moartea lui n'au rămas nici lucruri, nici bani; s'au găsit numai 8 cervenți, dar s'au ivit și datorii de 8 cervenți. Starea averii mișcătoare și nemișcătoare a schitului eu am arătat-o dicasteriei. Din câți monahi au mai rămas, niciunul nu e în stare să conducă schitul. Schitul este în sat, iar satul nu are biserică; are însă 2 preoți, Pavel și Nicolae și un diacon Ioan, și văzut lucru monahii cu această stare de lucruri nu se împacă. S'ar putea împrăștia monahii pe la alte schituri, iar bunurile schitului, precum: odoarele sfinte, vitele, grînele și albinele ca la 40 știubee, să fie vândute. Supun cunoștinței și chibzuinței cinstitei dicasterii spre a-mi arăta ce trebue să fac".

Răspunsul a fost că deocamdată, igumenul Onisifor, să dee schitul cu inventar în sama vreunui monah sau frate mai destoinic, și a fost ales un monah Amfilohie.

Dar, la 31 Martie 1815, igumenul Onisifor se îndreaptă din nou către dicasterie cu întrebarea, când se limpezește starea schitului Poiana, și crede că „ar fi mai bine

---

1) Arhiva consistorului din Chișinău. Diela No. 284 din 1812 și diela No. 161 din 1817.

2) „Trudî istorico-arheolog. obșcestva", vol I p. 148.

3) „Chișinevskia eparhialnîia viedomostr", 1883, No. 16 pp. 530 — 551.

4) D. Șceglov. „Ob uprazdnenih monastîrei Bessarabii", în revista eparhiei Chișinăului, No, 16 și 17 din 1898.

5) V. Kurdinovski. „Peșcernîe hramî Bessarabii", în „Trudî", vol. X, p. 2.

6) Vezi: „Chișinevskia eparhialnîa viedomosti", No 17 din 1898.

dacă cîrmuirea lui s'ar încredința ieromonahului Atanasie, duhovnic în schitul Cărătura. El e bătrîn și cinstit, fost mai inainte preot de mir, și este nădejde, că ar putea fi de folos amândurora schiturilor, ca duhovnic în Cărătura și ca nacialnic în Poiana, pentrucă monahul de acum nu știe carte, nu-i hirotonit și slab pentru a cîrmui asemenea lucruri".

Pe acest raport, mitropolitul Gavriil pune următoarea rezoluție: „Schitul Poiana să fie desființat, monahii aflători în el să fie împărțiți pela alte schituri, iar biserica cu toate lucrurile ei să rămână pentru popor. Bunurile mișcătoare, precum vite, și pânea, să fie vîndute, iar produsul vînzării împărțit între frați".

Schitul a fost desființat, dar când la împărțirea și vinderea lucrurilor rămase, blagocinul Onisifor a fost împedicat de proprietarul moșiei pe care se găsiau, Petrache Catargi, care până atunci nu adusese schitului nici-o impedicare. De aici pornește o neînțelegere intre proprietar și monahi, care nu se termină decât prin mijlocirea isprăvniciei de Soroca [1]).

16. *Popăuți,* schit de călugărițe în județul Orheiu. Din pricina sărăciei cumplite în care se găsiau maicele neavând pământ de hrană, apoi de oarece schitul se găsia în mijlocul satului și nu avea biserică proprie, este desființat în anul 1816, iar călugărițele au fost trimise la monastirea Vărzărești [2]).

17. *Râșca,* fost schit de monahi în județul Orheiu, între satele Ivăncei și Ișnăuți. Nu se știe nici data întemeerii, nici a închiderei lui; să crede că e de prin veacul XVII-lea. Pe locul unde a fost schitul, azi e o parte de sat. Are o biserică de zid râdicată de paharnicul Darie Donici în 1776. O lespede pe mormântul fiicei sale Rebeca (?) poartă data 1780, iar un clopot are data 1785 [3]).

18. *Recea,* schit în județul Orhei a căruia biserică se arată a fi fost făcută în anul 1804 cu blagoslovenia episcopului Inochentie al Hușilor și osteneala ieromonahului Teodosie [4]). Desființat la 1825.

19. *Rezina* (Răzana) schit de călugărițe în județul Soroca, pe malul Nistrului, întemeiat la 1770 de un preot, Roman Pereteatco, malorus. In 1813 schitul avea 22 monahii și 3 surori, dintre care 17 moldovence, 7 poloneze și o malorusă, între acestea numai trei știau carte [5]). Schitul era așezat pe moșia unui proprietar și a fost desființat în 1829 din ordinul arhiepiscopului Dimitrie Sulima, în urma raportului blagocinului monastirilor, Ioanichie din mon. Gârbovăț, întrucât în acel an nu mai erau în schit de cât 4 călugărițe, fără preot de slujbă și lipsite de orice mijloace de trai. Biserica a fost închisă, obiectele sacre duse la mon. Gârbovăț, iar cele 4 călugărițe rămase trimise la mon. Reciula.

---

1) D. Șceglov.—Op. c, pp. 551-552 Vezi și în Arhiva Consistorului, diela No 464 din 1816

2) D. Șceglov. — Op. c., p 547. Vezi și în Arhiva Consistorului eparhial din Chișinău, diela No. 408 din 1861;—apoi „Chișinevskia eparh viedomosti", No. 17 din 1898

3) „Trudî istorico-arheol. obșcestva", vol. I p. 111.

4) „Trudî bessar. ucionoi arhivnoi comisii", v. III, p. 248; și „Trudî istorico-arheol. obșc.", v. I, p. 100.

5) „Chișinevskia eparh. viedomosti", No 3 din 1881, p. 118.

19. *Rudi*, schit în jud. Soroca. Dela 1777 — 1828 a fost locuit de monahi; apoi pânăla 1846 locuit de călugăriţe [1]). Este întemeiat pe moşia fraţilor Andronic şi Teodor Rudi, cu mijloacele fraţilor Petru şi Simeon Dociu din tîrgul Moghilăului. Biserica a fost sfinţită cu blagoslovenia episcopului Inochentie al Huşilor [2]).

Intâiul stareţ a fost ieroshimonahul Macarie, care a cîrmuit schitul pânăla 1803. După el au urmat vreo trei igumeni, dintre care mai însemnat e Teofil, fost preot hirotonit de episcopul Dosoftei al Rădăuţilor şi numit stareţ în acest schit de episcopul Meletie al Huşilor [3]).

La 1828, arhiepiscopul Dimitrie Sulima a dispus mutarea celor trei monahi ce mai rămăseseră, la mon. Calaraşauca; iar în locul lor aduce puţinele călugăriţe ce mai erau în schitul sărac Cărătura din jud. Hotin, aflat pe moşia unui posesor evreu, sub conducerea stareţei Tavifta.

Schitul Rudî, se află pe un loc încîntător, la vârsarea pîrăului Bulboaca în Nistru, ascuns în codrii frumoşi de pe stîncile malurilor înalte ale fluviului şi încorjurat cu ziduri mari. Biserica veche de zid a suferit mult din pricina cutremurului dela 1829. Deasupra intrării este o inscripţie [4]) grecească din care să vede, că biserica este începută de Duca Vodă, domnul Moldovei şi sfîrşită sub Grigore Alexandru Vodă, cu binecuvîntarea episcopului Inochentie al Huşilor, 1 Maiu 1785 [5]).

Un mormânt în partea stîngă dinafară a bisericei, purtând inscripţia cu numele Buhuşi, arată locul unde Mihail Buhuşi este înmormântat după zece ani dela închiderea schitului, care s'a făcut din pricina lui. Alăturea de el sunt mormintele a două fiice ale sale: Anastasia decedată la 1845 şi Ana la 1846. [6])

O altă inscripţie mormîntală arătă, că: „Aice odihneşte roaba lui D-zeu, monahia Marta, August 19, anul 1794". Pe atunci schitul era locuit de monahi, deci mormîntul poate fi al unei călugăriţe moarte întâmplător în acest schit, cu prilejul venirei spre închinare, sau al vreunei membre din familia Buhuşi, călugăriţă în vreun alt schit şi înmormântată apoi în Rudi.

O inscripţie în altar, la proscomidie, bine păstrată, glăsueşte, că biserica e zidită: „In numele sfinţei Troiţe, în zilele blagocestivului domn Grigore Alexandrovici Deca (sic) (Ghica), cu blagoslovenia episcopului Inochentie al Huşilor, la anul 1777, Iunie 1".

20. *Soroca*, schit de monahi pe Nistru în judeţul Bălţi (?) întemeiat de Diamandache Rosset la 1752 [7]). (Poate cea din stînca de lângă oraşul Soroca ?).

21. *Verejeni* — Cărătura, schit pe malul Nistrului în jud. Soroca.

---

1) Vezi: „Trudî istorico-arheol. obşcestva", v. IX p. 331.
2) Istoria schitului Rudi este tipărită în vol. IX din „Trudî", anul 1914, de preotul Alex. Proţenco.
3) Lucrarea citată tom. IX p. 353.
4) Inscripţia greşit citită şi redată în lucrarea păr. Alex. Proţenco, după care o şi cităm aici.
5) Lucr. citată, pp. 362 — 63.
6) Ibid et idem.
7) Vezi „Bogoslovskaia enciclopedia", X 1909 p. 542.

MONASTIRILE DE MONAHI DIN BASARABIA
IN 1918

1. MONASTIREA CĂPRIANA

Monastirea Căpriana (Chipriana) se află în județul Chișinău, la 36 chilometri depărtare spre apus-meazănoapte de oraș, între bogate dealuri, acoperite odinioară de codri mari, pe părăul Ișnovăț.

Anume în care an a fost înființată această monastire încă nu se știe. Din copiile rusești a două documente păstrate în dosarul No. 62 din 1900 al „Pravleniei" (administrației) moșiilor monastirilor închinate din Chișinău, amândouă date de Ștefan cel Mare din Suceava în 6978 (1470), unul prin care se dăruește monastirei Neamțul moșia pe care se găsește monastirea Căpriana, împreună cu alte pământuri, și al doilea prin care mătușa sa (?) adaogă în acelaș loc dania monastirei Neamțul „întru pomenirea părinților săi Alexandru Voevod și mamei sale Marina"; de altă parte, din însuși actul prin care Vodă Antioh Cantemir închină monastirea Căpriana către mon. Zograful din mun-

tele Atos, la 1698, se poate vedea că monastirea Căpriana era pe vremea lui Ștefan cel Mare și este ctitoria sa [1]). După tradiție, Petru Rareș, domnul Moldovei ar fi pus temelia celei dintâi biserici cu hramul „Adormirei Maicei Domnului", terminată apoi de urmașii săi, Ștefan Voevod și de Vodă Alexandru Lăpușneanu. Dintre aceștia, Vodă Lăpușneanu a dăruit de veci monastirei 11 sate cu păduri, fânețe și vii [2]).

Casele stărețești din monastirea Căpriana

In 1698, din pricina scăderei vieții monahale din monastire, Vodă Antioh Cantemir

---

1) După o legendă, se spune că, odată, Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei, întorcându-se dela Nistru, după alungarea unei hoarde de tătari ce prădaseră țara, străbătând vestiții codri pe unde astăzi este monăstirea Căpriana, a poposit într'o poiană udată de un părău. Pe când el și căpitanii lui se odihneau, iată că o ceată din călăreții săi au zărit și repede au ocolit o căprioară sălbatecă. Speriată, căprioara s'a rotit să afle vre-o scăpare și să fugă, dar încercările ei au rămas zădarnice, iar călăreții pregăteau arcurile să o săgeteze. Văzându-se strâmtorată din toate părțile, biata căprioară să împedecă și căzu tremurând în genunchi, neștiind încotro să apuce. Ștefan Vodă, căruia îi plăcuse mult poiana și potrivit obiceiului său după învingerea dușmanilor voia să mai facă o mănăstire, se înduioșă cu totul când văzu căprioara îngenunchiată, socoti această întâmplare ca un semn ceresc și porunci arcașilor să nu o ucidă, ci să-i dele drumul; iar pe locul acela hotărî să se ridice un altar și astfel se întemeie monastirea, care, dela întâmplarea cu căprioara a rămas cu numele de monastirea Căpriana.

2) I. Venelin. „Vlaho-bolgarskia gramoti", St. Petersburg 1840, p. 171. — Apoi în „Chișinevskia eparhialnila viedomosti", 1880, No. 24, p. 1120. — Vezi și tabloul acestor moșii în arhiva administrației moșiilor închinate, din Chișinău.

închină Căpriana monastirei Zograful din muntele Atos, care a și trimis monahi și cler pentru slujbe și pentru cârmuirea bunurilor monastirești.

Dela 1813, această monastire cu toată averea ei a fost pusă de mitropolitul Gavriil Bănulescu sub conducerea arhiepiscopului din Chișinău și s'a cîrmuit astfel până la 1837, când prin stăruințele monahilor atoniți a fost dată din nou monastirei Zograful, iar arhiepiscopul a primit în schimb monastirea Hârjauca. Sub directa cârmuire a monastirei Zograful ea a fost până la 9 Martie 1873, când bunurile imobile ale monastirilor închinate și a celor moldovenești din stânga Prutului, trec sub privegherea deaproape a Ministerului de externe din Petersburg.

In anul 1915 când, după isbucnirea războiului european, Bulgarii s'au ridicat înpotriva Rusiei, monastirei Căpriana i s'au confiscat toate averile și cîrmuirea este încredințată unui stareț rus, până la declararea autonomiei și apoi a unirei Basarabiei cu România în 1918, când toate averile sunt luate de statul român, iar monastirea trece sub cîrmuire bisericească națională.

La 1918 în această monastire se găsiau: Stareț ieromonahul *Iacov,* rus, apoi a fost numit protosinghelul *Gherontie* Guțu român-basarabean; 2 ieromonahi, 5 ierodiaconi, 13 monahi și 51 frați. Pământ numai 165 desetine.

LISTA STAREȚILOR CARE AU FOST IN TRECUT LA SF. MONASTIRE CĂPRIANA 1).

Dela întemeerea monăstirei cu biserica cea mare a Sf. Adormiri a Maicii Domnului, în anul 1545, până când Basarabia la 1812 a fost luată de Rusia, nu sunt arătări despre cine a cârmuit monăstirea. Deocamdată avem numai următoarele știri:

1. Arhimandrit *Antim* dela 1775 pânăla 1811. După aceia, stareț a fost însuși mitropolitul Gavriil.

Dela 1837 au cârmuit monăstirea următori stareți, călugări dela Sf. Munte Athon, din monăstirea bulgărească Zograful:

2. Igumen *Ilarion* dela 1837 până la 1843. In acest timp, starețul Ilarion la 1840 a zidit o mică biserică pentru iarnă cu hramul „Sf. mare mucenic Gheorghie", și un corp de case cu două beciuri. Acum această biserică îi prefăcută pentru trapeză.

3. Arhimandrit *Metodie,* 1843-1859. Acest stareț a început să zidească un corp de case mare cu două rânduri dar nu l'a mântuit pentrucă degrabă a încetat din viață.

4. Ieromonah *Teoctist,* 1859-1860. a întemeiat lângă monăstire o livadă mare în care a răsădit fel de fel de copaci cu fructe.

5. Arhimandrit *Cosma,* 1860-1882. Sub conducerea lui la 1862, s'a sfârșit zidirea corpului celui mare început de starețul Metodie, apoi a mai zidit alte trei corpuri de case, îngrădire de cărămidă împrejurul monăstirei și a prefăcut din nou iconostasul din biserica cea mare a „Sf. Adormiri".

6. Ieromonah *Grigorie,* 1882-1890. Acest stareț a înnoit tot acoperemântul bisericii celei mari cu fier nou, și cu mijlocirea și ajutorul lui s'a zidit în schitul Condrița biserica nouă de iarnă.

1) După rap. No. 65 din 7 Maiu, 1919, înaintat Arhiepiscopiei din Chișinău de către starețul monastirei.

7. Arhimandrit *Teofilact,* 1891-1916. Sub conducerea acestui stareț, cu mijlocirea și stăruința lui, s'a zidit noua biiserică mare de iarnă a Sf. Mare Mucenic Gheorghie, s'a cumpărat cu jertfă dela oameni un clopot mare de 182 puduri și 25 funturi, a făcut reparație bisericii celei mari și două corpuri de case mari, acoperite cu oale nouă, a lucrat ca un technic de a adus apa în monăstire dintr'un isvor departe ca o jumătate vrâstă, a zidit moară, două ambare pentru pâne și alte multe lucruri pentru înflorirea spirituală și materială a mănăstirei.

8. Ieromonah *Iacov*-rus, 1916—1918. Acest stareț n'a adus nici un folos monăstirei, numai a risipit, și multe lipsuri a avut monăstirea în gospodărie, că a vândut și a luat tot ce a putut din lucrurile bisericii.

9. Protosinghel *Gherontie,* dela 1918 încoace.

Despre ctitorii care au dăruit moșii, sau au făcut vre-o zidire aici, nu se găsesc documente, dar se pomenesc ca ctitori următoarele nume:

Mitropolitul Gavriil, Ștefan Voevod, Bogdan, Alexandru, Petru Voevod, Radul Mihnea Voevod, Ioan Voevod, Evstratie Dabija Voevod, Ieremia Movilă Voevod, Ilie Voevod, Grigore Ghica Voevod, Nicolae Alexandru Voevod, Grigore Ghica Voevod, Constantin Mihail Cihan Voevod, Vasile Voevod și alții [1]).

---

1) Despre Evanghelia frumos îmbrăcată în aur și argint, dăruită monastirii Căpriana de Petru Vodă Rareș cu soția sa Elena și fiul lor Ilieș, în 1545, vezi descrierea din: „zapiski Odessc. obș. ist. i drevn". 1844; și în „Chișinevskia eperhialniia vedom." 1880, No. 24, p. 1119—1122. Astăzi ea lipsește, fiind trimisă spre păstrare cu alte odoare înlăuntrul Rusiei în vremea războiului din 1914 – 1918.

2. MONASTIREA CETATEA (Ismail)

Monastire de monahi așezată pe malul stâng al Dunărei (brațul Chilia) lângă orașul Ismail

Pe ridicătura stîncoasă din partea de apus a orașului Ismail, unde adinioară a fost cetatea cu acelaș nume [1]), erau pe vremuri două biserici: „Adormirea“ și „Sf. Nicolae“, amândouă monastiri, la care mai pe urmă s'a adaos și biserica „Inălțarea Sfintei Cruci“ prefăcută din moschee turcească. Una era chiar în cetate, a doua între forturile cetății, iar a treia pe malul Dunărei. Data întemeerii lor nu se cunoaște. Se știe însă, că atât „Adormirea“ cât și „Sf. Nicolae“ au fost ctitorii domnești, uneori locuite cu monahi, alteori aproape părăsite, până când, la anul 1904, toate laolaltă alcătuesc noua monastire „Cetatea“ din Ismail.

Datele istorice despre bisericile acestei monastiri, până acum sunt următoarele: Dintr'un raport dela 10 Oct. 1813 al protoereului de Accherman, Teodor Moleavinski,

---

1) In vechime Grecii numeau această cetate Antifala; sub Romani a fost rezidită de Traian și purta numele de Smornis, iar Românii îi ziceau Smil, din care Turcii când au stăpânit-o i-au zis Ismail. Vezi: P. Colomoițov „Bivșaia kreposti Izmail i eea pameatnichi“, p. 3, Chișinău, 1912.

aflăm că pe atunci monastirile erau nelocuite și lăsate în părăsire. „In cetatea Ismailului sunt două monastiri cari au avere patruzeci dughene, ale căror venituri înainte vreme se trimeteau sfintelor locuri din răsărit, iar azi sunt ale autorităților locale rusești, care nu dau nimărui socoteală de lucrurile lor, ce ar trebui știute. Acum în monastirea „Adormirea" nu este decât un ieromonah, dar și în locul lui, din cauza bătrâneței sale, slujește mai mult un preot de popor; iar în monastirea „Sf. Nicolae" monahi nu sunt deloc[1]).

Pe acest raport, vicarul eparhial de atunci, arhiereul Dimitrie Sulima al Benderului și Acchermanului, a pus o rezoluție prin care cere următoarele, informațiuni ce le găsim în răspunsul protoereului de Ismail, Nichita Hlizan[2]).

Protosinghel Teofan, starețul monastirei Cetatea (Ismail)

1. Monastirea *„Sf. Nicolae"* nu se știe de cine a fost întemeiată și când; ea era a monastirei Caracalu din muntele Atos. Este înconjurată cu zid vechi de piatră. Inlăuntru are 33 de chilii vechi de lemn, unele acoperite cu țiglă, altele cu piatră, dintre care 19 sunt locuite de mireni, dela care monastirea primește lunar 28 lei și 20 parale. Pe ulița grecească în cetate sunt 9 prăvălii de lemn acoperite cu țiglă, în 6 din ele locuesc negustorii, care aduc un venit lunar de 40 lei și anual 480, iar trei sunt pustii. In diferite locuri prin cetate sunt 11 case monastirești în care locuesc ofițerii, fără plată. Moșii nu are".

„In vremea luării cetăţii de către armatele rusești, la 14 Septembre 1809, epitrop al monastirei era Ioan Barbieri, pus de arhimandritul Serafim din monastirea „Trei Ierarhi" dela Iași, care a strîns tot venitul monastirei pe 1812, și murind, a lăsat bani bisericești 1.020 lei; atunci în locul lui a fost trimis dela „Trei Ierarhi" ieromonahul Iosif, care adunând toate documentele monastirești și venitul prăvăliilor pe șase luni înainte, anume 240 lei, a fugit nu se știe unde. Astăzi în numita monastire nu este nici un monah, ci numai doi preoți de mir. Socotelile veniturilor și ale cheltuelilor le ține actualul epitrop Constantin Grecu din Ismail, pus de ieromonahul Iosif cel

1) După luarea cetății Ismail de către armatele rusești la 1809, bunurile lor erau administrate de autoritatea civilă locală, pe urmă însă, prin stăruința mitropolitului Gavriil, ele au fost redate monastirilor. Vezi dosarele Consistorului din Chișinău, No. 147 din 1819 și No. 503 din 1820.

2) D. Șceglov. „Chișinevskia Ep. Vedom.", 15 Dec 1898, pp. 806 - 813.

care a fugit; acesta arată că într'o lună se strînge în biserică 20 lei și 20 parale, iar cheltuelile 15 lei. Dela 1 Aprilie 1813 până acum, el a strîns 207 lei, iar pe timpul dela 1809 până la 1812 acestea nu se cunosc. Arătatele sume de 1.020 lei și cea adunată de actualul epitrop 207 lei, se păstrează în monastire".

„Biserica „Sf. Nicolae" neavând cîrmuitor de cât pe epitropul Constantin Grecu și nici un monah, a fost curînd dată în folosința coloniei grecești din Ismail, care a adus un preot Petru Leonin din Grecia și a slujit în monastire administrând în acelaș timp și bunurile ei sub privegherea protoereului local".

Intemeindu-ne apoi pe date, rezultă că această monastire e foarte veche și a fost întemeiată de monahi din muntele Atos. In monastire era o copie după un document, al căruia original ar fi în monastirea Caracalu, în care se spune, că doamna Roxandra, soția lui Alexandru Lăpușneanu domnul Moldovei, ar fi dăruit pela 1599 monahilor din monastirea Caracalu suma de 35.000 lei, cu care dînșii să rescumpere dela pașa Mustafa Celebi monastirea „Sf. Nicolae" din cetatea depe Dunăre, confiscată de sultanul Selim [1]). Dela 2 Iunie 1641 prin gramota patriarhului Ioanichie ea devine stavropighială a patriarhiei de Constantinopol [2]). Aici a avut o vreme reședința, mitropolitul Proilaviei, care avea jurisdicție peste bisericile creștine din raiaua Dunărei [3]). Actuala biserică este construită alăturea de cea veche în anul 1852, care a fost cu totul dărâmată.

2. „Monastirea *„Adormirea"* — spune acelaș raport — a fost zidită de domnitorul Constantin Brancoveanu, nu se știe în care an. Această monastire a fost închinată Sf. Mormânt din Ierusalim; este înconjurată într'o parte cu zid, iar în alta cu zaplaz de lemn. In monastire sunt 19 chilii de lemn, 16 acoperite cu țiglă, iar trei cu piatră, în 12 din ele trăesc mireni, care potrivit îngăduirei stăpânirei nu plătesc nimic, iar 7 sunt pustii. In cetate are în diferite locuri 10 prăvălii de piatră, dintre care două ruinate; venit anual aduc 1.603 lei. Moșii nu are".

„In monastire este numai un monah Nectarie, apoi un preot de mir, doi diaconi și un paraclisier. In vremea luării cetății de Ruși la 1809, acest ieromonah era în monastire, dar nu a cîrmuit-o decât dela 1810, când s'a primit poruncă dela dicasteria moldovalahă, prin care numitele prăvălii au fost înapoiate în stăpânirea monastirei; acest act se păstrează în monastire. Ieromonahul Nectarie pentru toată această vreme nimărui nu a dat socoteală de veniturile bisericești sau ale prăvăliilor, spunând că acestea el le dă singur deadreptul dicasteriei".

Pe temeiul celor arătate numai sus, vicarul eparhial Dimitrie Sulima, rîndueşte ca numitele monastiri să aibă condici în care să se treacă pe viitor cu îngrijire toate soco-

---

1) Vezi: „Chișinevskaia Eparh Ved", No 4 din 188 , p 173.

2) Idem et ibid. — Protoereu M. Ceachir „Trudi ist. arh bass. obșcestvo". tom X, pp 36–37.

3) Arsenie episcop de Pscov: „Izsledovania i monografii po istorii Moldavskoi țerkvi", 1901, St. Petersburg, pp. 118—119.

telile și administrarea lor să se facă de epitropi împreună cu clerul lor; iar de cumva s'ar ivi pentru ele careva dela monastirile de peste graniță sunt datori a-și arăta drepturile mai întâi dicasteriei. Dar măsura aceasta repetată și în 1814 a rămas zădarnică ;ieromonahul Nectarie nu s'a putut deprinde cu buna chivernisire a acestei monastiri pentru care pricină în 1815 după ce s'a constatat că din neprivegherea lui monastirea a fost pradată, el a fost îndepărtat și osîndit să rămâe simplu monah; apoi, a fost înlocuit cu ieromonahul Arsenie dela casa arhierească a mitropolitului Gavriil, căruia i s'a pus îndatorirea să strîngă monahi și să pună în rînduială gospodăria și veniturile monastirești.

Această ctitorie a brîncovenilor, e înființată cu monahi veniți dela monastirea „Inălțării" din Ierusalim nu se știe în ce an, și socotită ca un metoc al numitei monastiri.

După cucerirea cetății la 1770 de către generalul rus Weissmann, igumenul Iacob a primit dela prințul Rumianțov, la 12 Decembre 1771, o învoire prin care monastirea obține dreptul de proprietate asupra tuturor bunurilor ce-i aparțineau mai înainte.

Biserica de piatră actuală a fost zidită la 1841, contribuind și patriarhul Atanasie al Ierusalimului cu 8.000 ruble; iar anual, igumenul, un ieromonah și un ierodiacon, care viețuiau acolo, primeau ca subvenție dela patriarhie 300 ruble [1]).

La 1812, când potrivit ordinului generalului-maior Tucicov, negustorii din cetate au fost mutați alăturea, întemeind noul oraș Ismail,—căruia zădarnic s'a voit a i se pune numele de Tucicov, după numele generalului,—monastirile rămânând fără venituri, monahii au cerut mitropolitului Gavriil să fie mutată și monastirea în noul oraș. In urma mijlocirei mitropolitului locul a fost căpătat, dar Sf. Sinod din Petrograd nu a aprobat mutarea monastirei din cetate, pentrucă una din biserici era stavropighială, și monastirea a rămas pe loc.

3. In aceiaș cetate, pe malul Dunărei, este și o a treia biserică fostă înainte vreme geamie turcească, și sfințită cu hramul *„Inălțarea sf. Cruci"*. Sfințirea s'a săvîrșit la 1810. O însemnată discuție, dacă această biserică a fost la început geamie sau biserică ortodoxă, publică V. Curdinovski, fost profesor la seminarul din Chișinău în tom X al publicației rusești apărute sub îngrijirea „Soc. istorico-arheologice bisericești" din Chișinău, sub titlul „Cele mai vechi biserici din Basarabia" 1918, pp. 21—23; iar o amănunțită descriere a acestei biserici publică preotul Mihail Ciachir, în acelaș valum pp. 28—37 [2]). In interior, săpată în păretele dinspre meazăzi încă se mai păstrează nișa (o scobitură în formă de iconostas), care servea în vremea turcilor drept altar, și o inscripție turcească în altarul de astăzi, cuprinzând citeț cuvintele arabe: *„Vefai emir ullaha be iddí leha* — credința este dela D-zeu și sărbătorile asemenea".

Celedintâi două biserici sunt lipsite de inscripții vechi; în altarul bisericii „Inălțării" însă, se găsesc pe marmoră fixată în părete o inscripție și un pomelnic. Inscripția rusă este următoarea: „Această sf. biserică în numele Inălțării sfintei Cruci este sfințită la

1) Vezi: „Chișinevskia eparh. vedledomosti", 1881, No. 4, p. 172.

2) Vezi și: P. Colomoițov „Bîvșaia kreposti Izmail", 1912, Chișinău, p. 45 și urm.

anul 1810 din mecetul (geamie turcească) lăsat de Turci după sfîrșitul răsboiului și după luarea de către armatele rusești a cetății Ismail la 13 Semtembre 1809". Biserica actuală a fost restaurată în anul 1909. Pomelnicul cuprinde numele a 12 persoane, care au contribuit la prefacerea moscheei în biserică creștină și a câtorva din ceidintâi slujitori ai altarului [1]).

După cîteva relațiuni scrise de Subghi-bey, care a trait în Hotin pela jumatatea întăia a veac. XVIII-lea, mai pe urmă sfetnic împărătesc la Constantinopole, și care dă lămuriri despre cetățile Hotinului, Chiliei și Ismailului, ar reeși că atât în cetate cât și în împrejurimi ar fi fost felurite moschei turcești, și, că una din ele ar fi fost făcută de sultanul Baiazid Veli în veac. XV-lea [2]).

*

Intre 1812 și 1830 câtă vreme monastirile au fost iar sub stăpânire rusască nu au avut nicio înbunătățire, încât ajunseseră aproape ruinate. Pela anul 1830 arhiepiscopul Dimitrie a stăruit la sinod pentru înbunătățirea lor, dar de prisos. Vestea stării rele a monastirilor ajungând pânăla patriarhie, patriarhul Atanasie al Ierusalimului trimite 8000 lei vechi, cu care în 1841 s'a rezidit biserica „Adormirei" și a hotărât o subvenție anuală de 300 lei pentru clerul ei. Acelaș lucru a făcut apoi și Patriarhia din Constantinopole și la 1852 s'a rezidit și biserica „Sf. Nicolae" în socoteala veniturilor monastirilor moldovenești din Basarabia.

După 1857 Ismailul venind sub stăpânirea României, monastirele acestea două au urmat a fi sub cîrmuirea patriarhatelor, dar din pricina subvențiilor neîndestulătoare și a lipsei de monahi și credincioși, monastirile au fost închise, iar bisericile date în folosința satelor Covurlui și Larjanca din apropiere.

In 1878, după trecerea Basarabiei sub Ruși, monastirile au continuat a primi subvențiile pe care le primeau dela statul român, dar slujbele se făceau tot mai rar, iar cetatea devine tot mai ruinată și pustie.

La 1890 arhiepiscopul Serghie al Chișinăului cere sinodului din Petersburg să se înființeze în Ismail, gospodăria unei case arhierești, ceiace sinodul prin ucazul dela 22 Martie, sub No. 1008 aprobă; și tot în acel an cere deschiderea monastirei de mo-

---

1) 1. Alexandrul I blagoslovitul, împăratul tuturor Rusillor, în vremea împărăției lui țara aceasta a fost înapoiată creștinilor. 2. Nicolai I Pavlovici, împăratul Rusillor, din dărnicia căruia biserica a primit bogate clopote din tunurile luate dela turci 3. Gavriil mitropolit al Moldovei și Valahiei cu a căruia binecuvîntare s'a sfinții biserica aceasta. 4. Dimitrie arhiepiscop de Chișinău, fost nacialnic eparhial și a slujit în acest locaș. 5. Cneaz Mihail Ilarionovici Kutuzov, comandant căruia laturea aceasta a țării datorește întoarcerea ei dela Turci. 6 General Serghie Tucicov, întemeitorul orașului Ismail. 7. Protoereu Teodor Moleavinski, care a sfinții biserica. 8. Protoereu Nichita Hlizan, întâiul ei preot. 9. Prot. Iosif Mihailov slujitor între 1813—1840. 10. Prot. Petru Strucovski slujitor dela 1840—1857. 11. Prot. Iosif Hlizan slujitor dela 1857—67. 12. Preot Visarion dela 1867.

2) Vezi: „Zapisoc bessarabscago oblastnogo statist. komit.". Chișinău, 1868, p. 297.—Deasemenea: „Trudî bessar. țercovn. ist.-arheol. obșestvo", tom X p.p. 21-24.

nahi din Cetate cu atâția monahi câți ar putea îngriji. Dar pânăla 1903 monastirea rămâne totașa.

La 1904, Aprilie 29, arhiepiscopul Iacob cere din nou sinodului reînființarea monastirei din „Cetate", cu cele trei biserici, și construindu-se noui chilii să fie dată unei obște de monahi. In acest scop au fost aduși aici starețul Teodosie Ursu cu doi ucenici, Teodor (mai pe urmă starețul Teofan) și Procopie, care conduce monastirea vre-o doi ani; apoi, el trece la schitul Terapont din apropiere, iar în locul său rămâne ieromonahul Teofan. Dela Terapont starețul Teodosie se duce la mon. Țigănești (Orhei), iar schitul Terapont este dat sub cîrmuirea monastirei Cetatea.

Schitul Terapont (județul Ismail)

La anul 1909 arhiepiscopul Serafim cere sinodului ca în Ismail să se înființeze un vicariat, al cărui arhiereu să fie stareț al monastirei și să locuiască în metocul ei din oraș (fosta reședință a episcopului român Melhisedec) și prin ucazul dela 20 Martie 1910 cererea sa este împlinită.

In această vreme bisericile erau puțin îngrijite și ruinate, clopotele luate și duse la catedrala orașului, zestrea monastirei risipită, țevile de apă stricate, chilii numai câteva și năruite, iar monastirea îndurând multe greutăți. Atunci starețul Teofan începe refacerea lor. Prin stăruința lui și cu mijloace adunate în cea mai mare parte dela credincioși se repară bisericile și se împodobesc cu odoare și icoane frumoase, zidește

cinci corpuri de chilii de zid, plantează livezi și vie, înconjoară cuprinsul cu garduri; face apoi moară, prăvălie de icoane și înbogățește toată gospodaria monastirei [1]. Restaurează apoi schitul Terapont unde face aceleași înbunătățiri.

Starețul Teofan stă pânăla 1913, când este silit a se retrage la sf. munte Atos, în care vreme monastirea este cîrmuită de soborul fraților mai mari. La 1916 vine din nou pentru un an, apoi pleacă ca preot militar cu armatele rusești, unde stă pânăla 15 August 1918 când este numit din nou stareț și făcut protosinghel de arhiepiscopul român Nicodem.

La 1918 în această monastire, afară de arhiereul stareț Dionisie, mai erau: igumenul *Teofan* Braghici, 2 ieromonahi, 2 ierodiaconi, 10 monahi și 30 frați. Pământ 432 desetine.

*

Sub cârmuirea monastirei „Cetatea" se mai aflau și două schituri: Terapont și Borisovca.

Schitul *Terapont* este înființat la 1835 din porunca și cu cheltuiala împăratului Nicolae I în amintirea trecerei oștilor rusești peste Dunăre la anul 1828, pe locul de unde însuși împăratul a privit trecerea lor în ziua de 27 Mai, ziua prăznuirei sf. mucenici Terapont, care devine patronul schitului. Adoua biserică din schit „Acoperemântul Maicei Domnului" este zidită prin stăruința starețului Teodosie Ursu la 1909. Schitul a fost la început înzestrat de stat cu 107 desetine de pământ; la 1914 statul i-a mai dat încă o sută desetine.

Bisericile și gospodăria schitului suferind foarte mult în vremea războiului din 1917 și a bolșevicilor, au fost restaurate prin stăruința starețului Teofan din Ismail.

*

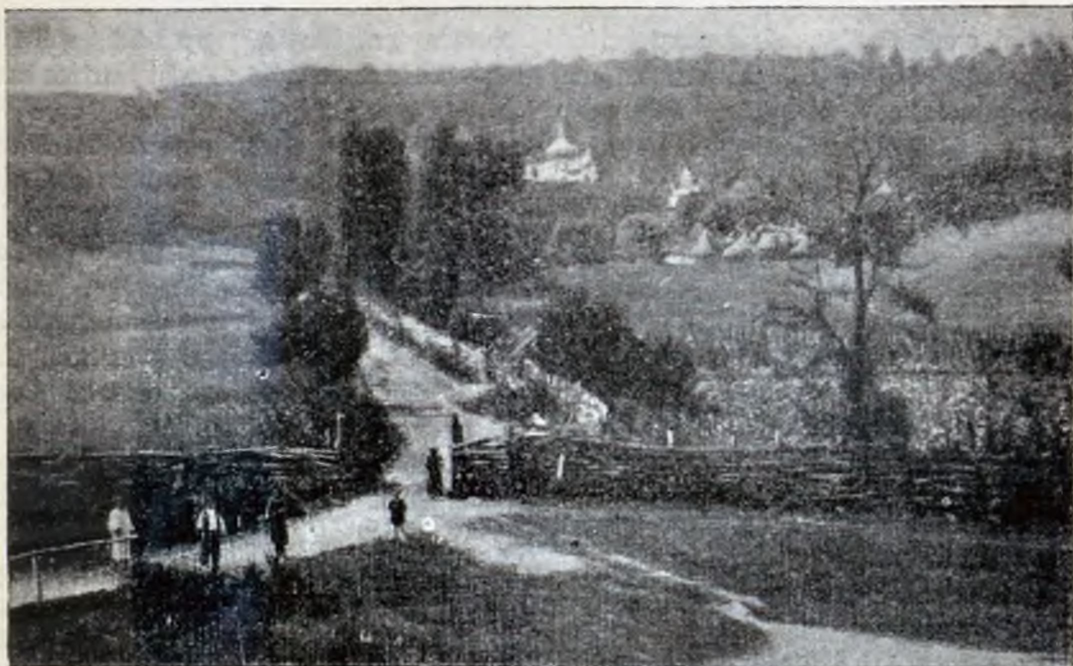
Schitul *Borisovca*, cu hramul „Schimbarea la față" este întemeiat în 1915 de starețul Teofan, pe malul lacului Sasîc, jud. Ismail, unde ajutat de credincioșii Marin Sazonov și Petre Ochișor, zidește și vre-o trei corpuri de chilii. La început schitul a fost locuit cu monahi, dela 1917 însă el este locuit de călugărițe.

*

Arhiereii de Ismail, care s'au rînduit ca stareți ai acestei monastiri sunt următorii: 1) Arhiereul *Gavriil* Cepur dela 1910—1911; 2) *Zenovie* Drozdov 1911—1913; 3) *Neofit* Slednicov 1913—1914; 4) *Dionisie* Sosnovski dela 1914—1918; 5) *Dionisie* Erhan, dela 1918 încoace.

---

1) P. Colomoițov. „Bîvșaia crepostî Izmail", p. 52 și urm.

3. MONASTIREA CONDRIȚA.

Această monastire se găsește în județul Chișinău, la distanță de 26 chilometri de oraș, pe pârăul Catargul, și așezată pe o frumoasă costișă de deal, înconjurată de coline acoperite cu păduri seculare. Când și de cine este înteıneiată, încă nu se știe. Se crede că pela anul 1783 un ieromonah Iosif, împreună cu câțiva monahi din Căpriana ar fi cei dintâi întemeitori ai schitului de odinioară Condrița, care a și atârnat pânăla 1918 de numita monastire. Schitul era puțin populat și închinat aceleiași monastiri Zograful din muntele Atos, iar cîrmuirea lui se făcea de un econom trimis totdeuna din Căpriana.

Dela 1 Septembre 1918, Condrița este despărțită de monastirea Căpriana, începe a fi cîrmuită cu stareț propriu și ia numele de monastire. Intâiul ei stareț, ieromonahul Daniil Grozavu, este numit la 5 Iulie 1918.

Cu privire la ctitorii și binefăcătorii din trecut ai acestei monastiri, date amănunțite nu sunt; toate condicile și actele mai însemnate se păstrau în Căpriana și au fost luate de stareții bulgari și duse în muntele Atos.

Inbunătățirile materiale din urmă ale monastirei se datoresc vremii și stăruinței fostului econom, monahul Teofan Ursu. In vremea economiei acestuia și cu ajutorul bă-

nesc al credincioșilor, s'a reparat la 1891 biserica „sf. Nicolae" cea mică, zidită de economul Rafail în 1820 [1]), iar între anii 1895—1897 a zidit din temelie biserica mare „Adormirea", apoi corpuri de chilii, moară, ogradă și a întocmit gospodării.

La sfîrșitul anului 1918 în această monastire erau: stareț ieromonahul *Daniil* Grozavu, român basarabean; apoi 4 ieromonahi, 2 ierodiaconi, 12 monahi și 16 frați. Pământ 61 desetine.

Ieromonah Daniil starețul monastirei Condrița

Un referat al Dicasteriei din Chișinău către exarhul Bisericii din Moldova, Valahia și Basarabia, mitropolitul Gavriil, vorbește de o neînțălegere dintre igumenul monastirei Căpriana, Antim, și nacialnicul schitului Condrița, ieromonahul Serafim. Din el să vede că: *a*) Schitul ar fi întemeiat de un ieromonah Iosif pe moșia monastirei Căpriana, cu condiție, să atîrne de aceasta, iar nacialnicul să fie supus igumenului monastirei, altfel, igumenul are drept să schimbe pe nacialnic, *b*) că, nacialnicul Serafim este pus de arhimandritul Antim prin contract scris, în aceleași condițiuni, *c*) Că Antim a depărtat pe Serafim din postul de nacialnic pentru neobservarea unor puncte din învoială, și anume pentrucă a primit monahi fără îngăduirea sa, pentru nearătarea feluritelor întâmplari din schit, în sfîrșit pentru încercarea de a scote schitul de sub cîrmuirea igumenului monastirei Căpriana, întovărășindu-se cu oameni care neliniștesc și turbură monastirea cu judecăți. Serafim fusese întărit de Veniamin mitropolitul Moldovei, iar în urma acestui referat, mitropolitul Gavriil trimite în cercetare pe protoereul Stavarache dela Orhei.

Ordinul arhiepiscopului Nicodem, cu No. 254 din 11 Ian. 1919, arată starețului dela Căpriana, că schitul Condrița este pe viitor despărțit de Căpriana și se va cîrmui ca monastire deosebită.

---

1) P. A. Crușevan. „Bessarabia", — Moscova, 1893, p 148.

4. MONASTIREA CURCHIUL

Această monastire se află în județul Orhei, cam la o depărtare de 12 chilometri de orașul Orhei și vre-o 32 dela Chișinău, pe pârăul Vaticiului, între bogate coaste de dealuri cu grădini și sămănături.

In „Revista eparhiei Chișinăului", No. 7—10 din 1896, profesorul seminarial Elefterie Mihalevici publică vreo trei versiuni privitoare la fundarea monastirei Curchiu din județul Orheiu. După o legendă, ea ar fi fost întemeiată în vremea lui Stefan cel Mare de un vestit căpitan de oaste Dumitraș Curtea, ceia ce a determinat pe unii, să zică monastirei Curtea, și s'ar fi făcut către sfîrșitul vieții lui monah și apoi stareț al monastirei.

După a doua legendă, ea ar fi fost întemeiată de fiul diacului satului Morozeni (jud. Orheiu) anume Dumitraș Curcă. Inzentrat cu o putere deosebită, se făcu calfă sau „ataman" de hoți prădând prin codrii Orheiului. Ucigând odată niște drumeți, un moșneag și o bătrână, află cu groază că aceștia erau proprii săi părinți și din pricina amarei remușcări ce începu a-i sbuciuma sufletul, cum și după povața unui schimnic din schitul Râșca, din apropiere, se făcu călugăr; iar mai târziu întemeă cu o parte din foștii săi tovarăși un loc de pocăință, adecă monastirea, care de atunci i-ar fi purtând numele de Curca.

După a treia legendă, întemeerea ei ar fi avut loc în următoarele împrejurări. Prădând odată Turcii târgul Orheiului, o parte din locuitori îngroziţi au fugit şi s'au adăpostit prin codrii nepătrunşi ce acopereau altădată dealurile din valea Vaticiului, unde astăzi se găseşte mon. Curca, iar mai în sus Tabăra. Urmăriţi de Turci, o parte din fugari şi anume bărbaţii, s'au oprit pe locul unde este acum monastirea Curchiu, iar femeile au făcut o altă tabără, mai departe, unde acum se găseşte monastirea de maici numită pentru acest cuvânt Tabăra. Turcii urmărindu-i se încinge o luptă în care creştinii mai puţini la număr şi mai slab înarmaţi, sunt cu totul nimiciţi; dintre ei nu scapă cu zile de cât un singur bătrân. Când mamele şi soţiile cele din tabăra femeiască au aflat dela bătrân sfîrşitul crud al bărbaţilor, au venit, i-au plâns, i-au înmormântat, iar pe acel loc au înjghebat o bisericuţă de lemn spre pomenirea lor; în jurul bisericuţii s'au adunat apoi să trăiscă în pustnicie unii din fiii acestora, iar schitul după numele bătrânului a rămas cu numele de schitul Curca sau al Curchiului.

După o altă versiune, mon. Curchiu ar fi fost întemeiată în următoarele împrejurări.

Pe vremea unei năvăliri de Tatari, locuitorii Iordache şi Mihail Curcă, din satul Buzeşti, fug împreună cu preotul satului Teofan, care ia cu sine şi soţia cu doi copii, peste Prut în Moldova, unde după puţină vreme preotul a şi murit. După un an de pribegie, Iordache Curcă se hotărăşte a se reintoarce în sat spre a desgropa averea ascunsă cînd a fugit. Auzind de această întoarcere văduva preotului îl roagă pe Iordache Curcă, să iea cu sine şi pe cei doi copii ai săi, care aveau să-i arate locul unde şi preotul îngropase parte din averea lor, rugîndu-l să o întrebuinţeze în creşterea lor.

Dar nu multă vreme după reîntoarcerea lor, ei cad în mînile Tatarilor. Iordache Curcă scapă din mînile lor cu fuga, iar copii preotului rămîn în robie. Puţin după aceia moare şi văduva preotului. Iordache Curcă mustrat de cuget, că a lăsat copii în robia tătărască şi mîhnit de moartea părinţilor lor, îşi mărturisi sbuciumul sufletesc unui duhovnic, care îl sfătui ca din averea sa şi a preotului, să facă o monastire.

Reîntorcîndu-se acasă, fraţii Curcă, au rugat pe sătenii din Morozeni să le vîndă locul unde Tatarii au luat copii preotului şi cu binecuvîntarea mitropolitului Moldovei Iacob, au întemeiat acolo un schit cu o bisericuţă de lemn, făcîndu-se şi ei singuri călugări, Iordache luând numele de Zosima, iar Mihail pe cel de Manase [1]).

Intâia biserică de piatră a fost făcută de un ofiţer din armata rusă, dar de origină transilvănean, Teodor Sabeu, în 1810.

După relatările culese din monastire, întâiul întemeietor al monastirei Curchiu a fost Iordache Curchiu din satul Morozeni, care avea partea lui de răzeşie anume în acest loc, unde acum stă monastirea.

Vrând să se desparţască cu partea lui de răzeşie de cei lalţi fraţi ai lui, după cum se vede din gramata domnitorului Moldovei, Grigore Alexandru Ghica, din 4 Februarie 1765, a cerut dreptul după acea gramată ca să ţie şi să stăpânească două bucăţi din

1) P. Cruşevan, op. c, p 153.

moșia Morozeni, ținutul Orhei, cumpărate dela alți răzăși, asemenea și din moșia cea din baștină, cât i s'a cuveni lui tot din moșia Morozeni, din partea diaconului Isac Morozanu; așijderea să moștenească și iazul depe valea „Vatici" cu loc pentru moară, cumpărate de Isac Morozanu. Din acea gramată se vede că Iordache Curchiu avea destulă parte de loc pe care se aflau iazuri, vii, grădini de fructe și prisacă, din care el avea drept a lua dijmă dela cei depe moșia lui. Iordache Curchiu, după ce a căpătat gramata de mai sus, să poate presupune că trăind burlăcește avea tăinuită dorință a deschide pe acest loc unde se află monastirea, un schit, pentru buna nevoință la fapte călugărești. Iordache Curchiu având casă cu cele trebuincioase ale gospodăriei a întemeiat schit și biserică de lemn în numele „Sfântului Dimitrie", în care vreme el era tuns în călugărie cu numele de monahul Ioan. Cine l'a tuns în călugărie în acte nu se arată, iar bine-cuvântare la deschiderea schitului și la sfințirea bisericei, a luat înpreună cu fratele său preotul Manasie, dela mitropolitul Iacov al Iașului. Monahul Ioan Curchiu ca un începător al schitului se poate crede că a fost și cel dintăi stareț al sfântului locaș.

Protosinghel Iuvenalie namestnicul monastirei Curchiul

La început schitul Curchiu avea puțini viețuitori. In vremea monahului Filaret Sabeu numărul lor a crescut. Insă sub starețul Kiril venit dela mon. Râșca din jud. Suceava, numărul lor a crescut și mai mult, iar schitul este socotit monastire.

In baza decretului din 10 Dec. 1868, monastirea Curca începe a fi cîrmuită de arhiereii vicari de Accherman, și este dată acestora ca din veniturile ei să aibă mijloace de întreținere. Intâiul stareț arhiereu a fost întâiul vicar de Acherman, arhiereul *Petru* Troițki († 1873); de fapt însă monastirea este condusă de namestnici (locțiitorii stareților), care trăesc în permanență în monastire.

Monastirea Curchiu este cea mai bogată din Basarabia. Are trei biserici, una monumentală, a doua de iarnă, iar a treia în stil bizantin încă neterminată; numeroase corpuri de case cu unul și două rînduri, un schit la Pripiceni în județul Orheiului și două proprietați în orașul Chișinău. Dela 1803 pânăla 1903, la Pripiceni era numai o gospodărie monastirească; în 1903, s'a zidit acolo o biserică întemeindu-se și o mică obște de monahi.

La 1918 locul de stareț era vacant, lipsind arhiereul cu titlul de Acherman, care după legile rusești avea cîrmuirea acestei monastiri; iar locțiitor, igumenul

Juvenalie Țaranu, apoi 14 ieromonahi, 7 ierodiaconi, 35 monahi și 103 frați. Pământ 3530 desetine.

LISTA CÎRMUITORILOR MONASTIREI CURCHIUL :

Din registrele călugărilor, începând dela anul 1820 și mai târziu (pânăla anul 1820 formularele nu sunt scrise), se vede că unii din călugării de atunci au fost primiți în schit la anii 1778—1789 de starețul *Manasie,* adică de fratele monahului Ioan Curchiu.

Din actele ieromonahului și duhovnicului *Iosaf* de la anul 1821, se vede, că el, Iosaf, a fost rânduit stareț monastirilor Curchi și Dobrușa după ce l'au hirotonisit preot la anul 1787. (Nu e lămurit anume în care ani a fost stareț al monastirei Curchiu).

Din aceleași registre ale unora din călugări se vede că la anul 1795 stareț a fost ieromonahul *Teofan* iar la anul 1805, stareț a doua oară; tot din aceleași acte se vede ca el a fost stareț și la anul 1807.

La anul 1802 stareț al monastirei Curchiu s'a rânduit de mitropolitul Iacov al Moldovei ieromonahul *Atanasie* și la 1803 s'a întărit stareț acestei monastiri de mitropolitul Veniamin. La anul 1822 luna lui Iulie 17 zile s'a tuns în schimă cu acelaș nume.

In anul 1804 egumen al monastirei vine arhimandritul *Chiril,* care a fost până la 1809. Ieromonah *Ioanichie* este întărit stareț de mitropolitul Veniamin; acesta a fost până la 1812, de națiune moldovan.

Dela 19 Iunie 1812 nacialnic la monastirea Curchiu este ieromonah *Luchian,* care a fost până la 1814; la 10 Decembrie anul 1822 a primit schima cu acelaș nume, de națiune moldovan.

La anul 1815 nacialnic iarăși ieromonah *Atanasie* în al doilea rând, de națiune moldovan.

La anul 1816 nacialnic ieromonah *Teofan* (se poate presupune că acum e a treia oară).

La anul 1820 proestos monastirei Curchiu arhimandrit *Irineu,* rectorul seminarului din Chișinău, a fost până la anul 1824.

La anii 1820—1821 nacialnic iarăși ieromonah *Atanasie* în al treilea rând.

La anul 1822 nacialnic la monastirea Curchi ieromonah *Luchian* în al treilea rând; a fost până la 1832.

Dela luna lui Mai anul 1832 proestos monastirei Curchiu este arhimandritul *Filadelf,* rectorul seminarului și membru consistorului din Chișinău, de națiune malorus; a fost până la 1 Iulie anul 1837.

De la 19 Iulie anul 1837 proestos monastirei Curchiu *Alexandru,* de națiune velicorus, în lume se numea Andrei Servischii, a studiat în academia duhovniceasca din Moscova, apoi inspector și profesor de filosofie la seminarul din Chișinău; acesta a fost până la sfârșitul anului 1841.

Dela 20 Decembrie anul 1842 proestos monastirei Curchiu igumen *Atanasie,* inspector și profesor al seminarului din Chișinău, a terminat colegiul din Harcov și academia din Chiev, de națiune malorus, în lume se numea Macsim Dinițchi; el a fost până la sfârșitul anului 1843.

Dela 30 Ianuarie anul 1844 înplinitor datoriei proestosului monastirei Curchiu ierom. *Anastasie,* la 27 Mai 1845 s'a făcut igumen și i s'a dat numire de proestos numitei monastiri, la 7 Aprilie 1846 l'a făcut arhimandrit și la 21—29 Septembrie acelaşi an s'a pus inspector și profesor al seminarului din Chișinău, a terminat academia din Chiev; a fost proestos până la 1 Aprilie anul 1848, de națiune velicorus.

Dela 13 Noembrie 1848 proestos m-rei Curchiu (și blagocin monastirilor) igumen *Inochentie*, în lume Ioan Sineacenschi, de națiune malorus; a fost până la 3 Februarie anul 1850.

Dela 3 Februarie 1820 proestos m-rei Curchiul, arhimandrit *Tihon*, rector seminarului din Chișinău; a terminat academia din Chev, în lume se numea Ioan Solnțev, de națiune velicorus. A fost până la sfârșitul lunei lui Mai anul 1852.

Dela 9 Iunie anul 1852 proestosul m-rei Curchiul a fost Arim. *Mitrofan* Viținschi, rector seminarului din Chișinău, de națiune velicorus, a terminat academia din Chiev; a fost proestos până la sfârșitul anului 1861.

Dela începutul anului 1862 înplinitor trebilor proestosului până la 13 August acelaș an a fost ieromonah *Dionisie*, de națiune moldovean în lume se numea Dimitrie Savin.

Dela 13 August 1862 proestos m-rei Curchiul a fost Arhim. *Varlaam*, rector seminarului și membru consistorului din Chișinău; a terminat duhovniceasca academie din Petrograd, magistru în teologie; în lume se numea Cerneavschi, de națiune malorus; și a fost până la sfârșitul anului 1867.

Dela Iunie 1868 proestosul m-rei a fost arhim. *Serafim*, în lume se chema Zamfir Chiperi, de națiune moldovan, a terminat seminarul din Chișinău; a fost până la sfârșitul anului 1868 și dela începutul anului 1869 locțiitor m-rei Curchiu, până la sfârșitul lunei lui Octombrie acelaș an.

Dela începutul anului 1869 ocârmuitor m-rei Curchiu a fost arhiereul *Petru*, al Achermanului, până la Octombrie anul 1876; iar dela Noembrie anul 1869, sub proestos a fost ieromonah *Daniil* Teut, până la 3 Iulie anul 1870.

Dela 3 Iulie 1870 locțiitor m-rei Curchiu a fost igumen *Ilarion*, în lume se numea Ioan Țurcanu, de națiune moldovan, fost preot de mir, a terminat seminarul din Chișinău, și a fost până la sfârșitul lunei lui Mai anul 1872.

Dela 10 Octombrie 1872 înplinitor datoriilor locțiitorului, ieromonahul *Porfirie*, la 29 Iunie 1873 făcut de arhiereul Petru igumen. La 19 Octombrie același an după moartea arhiereului Petru a fost numit împlinitor datoriei proestosului m-rei și la 22 Ianuarie 1874 întărit proestos acestei monastiri. In lume se numea *Policarp* Slotvinschi de națiune malorus, a terminat seminarul din Chișinău, a fost până la 13 Noembrie anul 1882 iar dela anul 1882, 13 Noembrie, fiind rânduit arhiereul Augustin al Achermanului, căruia i sa încredințat ocârmuirea m-rei Curchiu, a rămas locțiitor până la sfârșitul lunei lui Martie anul 1883.

Dela 13 Noembrie 1882 ocârmuitor m-rei Curchiu arhiereul *Agustin*, al Achermanului, care a fost până la 1887.

Dela 10 Iunie 1883 înplinitor datoriei locțiitorului m-rei Curchiu igumen *Leonid*, în lume se numea Luca Friptul, de națiune moldovan, a terminat seminarul din Chișinău, și a fost în acel serviciu până la sfârșitul anului 1886.

Dela 1887 ocârmuitor m-rei arhiereul *Arcadie* al Achermanului, până la 14 Noembrie anul 1907.

Dela 9 Februarie 1887 locțiitor staretului m-rei Curchiu a fost igumen *Isaia* până la 20 August acelaș an.

Dela 1 Iulie 1887 locțiitor m-rei Curchiu ieromonah *Daniil*, în lume se numea Dimitrie Teutu, de națiune moldovan; la 11 Octombrie anul 1893 e făcut igumen iar la 8 Septembrie anul 1899 arhimandrit, și a fost în acest servici până la 18 Ianuarie anul 1913.

Dela 14 Noembrie 1907 ocârmuitor m-rei Curchiu a fost arhiereul *Nicodim* al Achermanului până la Noembrie anul 1911.

Dela 1911 ocârmuitor m-rei Curchiu a fost arhiereul *Gavriil* al Achermanului, până la 18 Iunie 1918.

Dela 18 Ianuarie 1913 locțiitor este ieromonah *Iuvenalie*, care-i și până azi, la 6 Ianuarie 1918 a fost făcut igumen; în lume se numea Ioan Țaranu, de națiune român.

LISTA CU NUMELE CTITORILOR MONASTIREI CURCHIULUI.

Iordache Curchiu din Satul Morozeni (monahul Ioan) având scop a întemeia schit, a pornit gospodaria și a zidit biserică de lemn împreună cu fratele său preotul Manasie în numele Sântului Marelui Mucenic Dimitrie și având binecuvântare dela Mitropolitul de Iași *Iacov*, la anul 1775 a deschis schit pe locul unde stă acuma monastirea Curchiu, după pronumele său Curchiu.

După deschiderea schitului, monahul Ioan a dăruit 200 de stupi, 26 vaci, una moara de apă, 5 boi tineri și patru viței.

Fratele monahului Ioan Curchiu, ieroschimonahul *Manasie*, a dăruit pentru schit un antimis cu pocrovețe, una evanghelie, una cădelniță, 2 feloane cu epitrahire, un potir de plumb, un rând de cărți bisericești trebuincioase peste anul întreg, două clopote, și dinafară de monastire pe valea *Vatici* una moară de apă, $1^1/_2$ pogon de vie, 6 vaci, cu viței, 4 boi, 2 cai, 140 stupi și bani gata 490 lei.

Partea de pământ dăruită schitului de monahul *Ioan*, avea în sine 284 desetine 900 stânjeni pătrați.

In anul 1797 *Constantin Erhan*, cu soția sa *Teodora* și fii Grigorie și Ioan și fiicele Alexandra și Sofia, au daruit 4 desetine și 900 stânjeni patrați de pământ.

In acelaș an *Constantin Gorea* a dăruit 23 desetine 1590 stânjeni patrați de pământ.

La anul 1798 *Teodor Sabeu* a dăruit o vie.

La anul 1799 *Apostol Morozanu* baș-bulabaș cu soția *Maria* și cu fii Enache și Dimitrie și tatăl lui Apostol Morozanu, *Filip*, au dăruit 8 stânjeni, 6 palme și 6 parmace (în lungul moșiei).

La anul 1800 căpitanul *Teodor Sabeu*, fost în armata rusă, dar originar din Transilvania, a cumpărat și a dăruit schitului *Curchiul* 1000 desetine de pământ.

In acelaș an, căpitanul *Teodor Sabeu* a cumpărat și a dăruit 100 stânjeni de pământ în lungul moșiei.

La anul 1808 *Elena Pitari-Clement* a dăruit, la moșia *Pripiceni-Curchi*, 75 desetine de pământ.

La acelaș an propietarul, căpitan *Teodor Sabeu*, a zidit o biserică de piatră cu clopotnița tot de piatră, în cinstea Naşterei Maice Domnului, care s'a sfințit la 8 Septembrie 1810.

In acelaș an (1808) căpitanul *Teodor Sabeu* a mai cumpărat moșia numită *Pripiceni-Curchi*, după planul dela 1874 cu întindere de 730 desetine, 1497 stânjeni.

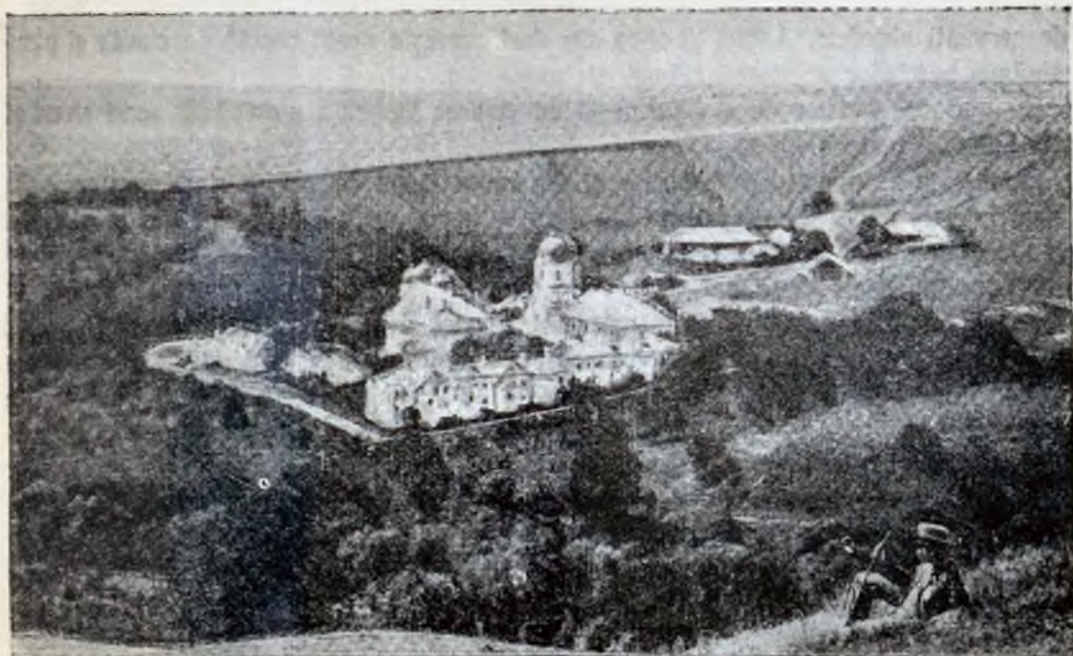
La anul 1816 s'a cumpărat cu banii monahului *Filaret Sabeu*, după moartea lui, 500 desetine de pământ.

La anul 1842 ruptașul de vistierie, *Vasile Danilescu*, a jerfit m-rei moșia sa numită *Stiubieni*, care se află în județul Bălți, cu întindere (după planul din anul 1874) de 1541 desetine 229 stânjeni pătrați.

La anul 1899 ieromonahul *Teodosie* a dăruit un bilet veșnic de 10.000 ruble.

La anul 1908 prea sfințitul *Arcadie* episcop de Acherman a dăruit 3 rente de 2100 ruble.

La 1891 ieromonahul *Ignatie* a dăruit 6000 ruble.

5. MONASTIREA DOBRUȘA

Monăstirea Dobrușa se află în județul Orheiu, la vre-o 53 verste (58 chilometri) de orașul Orheiu și 100 dela Chișinău. Așezată între coline acoperite pe păduri, din cari isvorăsc trei pârâiașe ce străbat grădinele monastirei și formează trei lacuri, are una din cele mai frumoase pozițiuni geografice și gospodărești.

Intemeerea ei [1]), se zice, că ar fi avut loc în 1772, de către un monah Ioasaf venit dela monastirea Pobrata din județul Suceava, trimis a îngriji de pământul monastirei aflat prin aceste părți. Acesta văzând frumusețea locului, ceru blagoslovenia arhimandritului dela Pobrata să ridice pe una din coline o biserică de lemn, în unire cu un alt monah Eufimie din monastirea Curchiu. Dar, fiind rechemat în Moldova, bisericuța n'a fost sfârșită decât în 1785 de cătră Eufimie împreună cu alți monahi din Curchiu, anume, Teofan, Pamva, Iezechil, Arsenie și Macarie. Ea a fost sfințită în numele Sf. Ierarh Nicolae și a devenit îndată schit, pe moșia Pobratei, căreia îi plătește o arendă de 40 lei vechi pe an; iar după ce Pobrata a fost închinată Sfântului Mormânt dela Ierusalim, schitul Dobrușa a trimis patriarhiei între 1803 și 1807 câte 80 lei anual, iar după 1807 câte

1) Vezi P. Crușevan, op. c. p. 161.

25 de cervanți olandezi. Astăzi biserica din deal servește drept capelă de cimitir și pentru slujbele bătrînilor schimnici retrași din monastire.

Cu ajutorul daniilor de mai pe urmă monastirea Dobrușa a dobândit mari averi și bogate mijloace materiale.

Inmulțindu-se numărul călugărilor și din cauza lipsei de apă, părinții s'au coborât din deal în vale unde apa se găsea mai lesne, și aicea, unde se găsește acum așezată monastirea, au ridicat în 1822 o biserică mare de piatră, cu hramul „Sf. Nicolae", cu ajutorul boerului Toma Cosma.

Astăzi în mon. Dobrușa se găsesc trei biserici și anume, două biserici în vale: „Sf. Nicolae", clădire mare și bogat înzestrată; biserica de iarnă din corpul caselor stăreției cu hramul „Schimbarea la Față" zidită la 1847, și biserica de zid a cimitirului, pe locul din deal, unde fusese înainte vechiul schit. Apoi, câte-va corpuri de chilii pentru monahi și o bogată gospodărie.

In 1903, monastirea avea 1872 desetine pământ și folosea 1690 desetine închinate sf. mormânt; patru vii, grădini, o moară sistematică și trei iazuri.

La 1918 în această monastire se găseau: Stareț arhimandritul *Antim* (rus), apoi protosinghelul *Paisie* Stefanov, 11 ieromonahi, 4 ierodiaconi, 26 monahi, 67 frați. Pământ peste 2000 desetine.

6. MONASTIREA FRUMOASA.

Monastire de călugări în județul Orheiu. La 32 chilometri depărtare spre apus de orașul Orheiu, și la 47 chilometri dela Chișinău.

Așezată pe o colină înclinată, înconjurată de toate părțile de dealuri pădurite și cu vedere deschisă spre meazăzi, de unde se văd frumoasele coaste cu dumbrăvi și grădini bogate din valea Ichelul, ea poartă cu drept cuvînt un nume, care corespunde cu realitatea.

Pe locul unde stă monastirea acuma, înainte era o mare și deasă pădure de stejari. La anul 1804 sau 1805 a venit pe acest loc răzășul din satul Olișcani, jud. Orheiu, Efrem Iurco, dânsul era văduv și a dorit să fie călugăr, și după a lui rugăminte au mai venit pe urmă nu se știe de unde trei ieromonahi: Serafim, Ioanichie și Macarie și un călugăr cu numele Atanasie, care la dânșii se numia econom. Aceștia au săpat în pământ și și-au făcut fiecare bordeeș și trăiau în ele. Ei aveau fiecare câte o carte de milostenie, așa că trăiau și se hrăniau cu ce adunau dela creștini. Pe acest loc unde este monastirea, Efrem Iurco avea o dreaptă răzășie de pământ, dar fiindcă mica lui proprietate era numai de 7 stânjeni nu li era deajuns; atunci s'au îndreptat cu cerere către locuitorii satului Bravicea, care le-au dăruit 50 stânjeni și iarăși tot atunci și Efrem

Iurco a mai cumpărat încă ceva pământ, și astfel au mărit răzășia lor, înspre răsărit până la pârâul și satul Biciag, iar spre asfinții până la părăul Ichel, la amiazăzi până la pădurea ce se numește Rădiul și înspre miezul nopții până la hotarul Meleșenilor, și fără de acestea încă i se dă monastirei o bucată de pădure ce se află în spre răsărit pe partea cea dela deal, pe unde trece părăul spre satul Biciag, care și până acum se află, din care o parte este împodobită cu copaci mari, și așa din dăruiri mari și mici s'a adunat tot locul monastirei.

Mai sus pomeniții monahi au început a gândi să ridice o biserică și sfătuindu-se cu răzeșii din satul Bravicea au ales acest loc. Ei au început a tăia pădurea și a dura o biserică tot din aceiaș copaci, stejari, ce i-au tăiat de pe acest loc. Și după ce au tăiat pădurea și au curățit locul, au sfințit acel loc pentru biserică la anul 1806.

Protosinghel Dosoftei starețul mon. Frumoasa

Biserica aceea a fost durată de lemn, nu departe spre amiazăzi dela aceasta de piatră, ce se află acuma, și tot în vremea aceea răzeșii din Bravicea și de aiurea au primit parte la lucru și le-au făcut pentru călugării ce trăiau în bordee 4 chilii și după aceia încă le-au mai făcut cîteva chilii, întru care au făcut și trapeza.

Dintru aceea biserică de lemn se află și acuma o icoană a sf. Nicolae ce a fost în catapeteazmă și pe urmă s'a adus întru aceasta de acum biserică caldă de iarnă și este pe dânsa scris că, catapeteazma s'a sfințit la anul 1810.

Monăstirei i-au pus numele Frumușica sau Frumoasa, pentru locul frumos în care e așezată și a fost întâiul igumen Serafim, care este și ziditorul acestei biserici de lemn a lui Efrem Iurco, iar în schima monahală cu numele Eftimie.

STAREȚII SF. MONĂSTIRI FRUMOASA DE LA INTEMEEREA EI ȘI PÂNĂ LA 1918

1. Igumen *Serafim*, moldovan, a zidit biserica dintâi și a stărețit de toți anii patrusprezece, 1806 — 1820.

2. Arhimandritul *Venedict*, moldovan. El a stărețit 30 ani; a pornit la zidire biserica aceasta de acum de piatră la anii 1850, dar n'a ajuns la gătirea ei, căci a murit. El a fost și blagocin pe monăstiri multă vreme, 1820 — 1850.

3. Igumen *Palade*, ucrainean, a stărețit șase ani, 1850 — 1856.

4. Igumen *Varlaam*, ucrainean, de două ori a stăreţit în Frumoasa. In vremea lui s'au făcut chiliile de piatră cu trapeză şi cu cuhnie, umblând cu condică, cu cerutu. El a fost blagocin pe monăstiri şi la urmă episcop în Minsc, 1857.

5. Igumen *Gherontie*, moldovan, a stăreţit numai doi ani, 1857 — 1859.

6. Igumen *Victor*, moldovan, a stăreţit numai doi ani, 1859 — 1860.

7. Igumen *Gherman*, ucrainean, de două ori a fost stareţ şi de toţi anii a stăreţit 9 ani, aşa că el a zidit biserica aceasta călduroasă de iarnă, 1861 — 1869.

8. Arhimandrit *Irineu*, ucrainean, a stăreţit de două ori şi de toţi anii a stăreţit 10 ani, aşa că în vremea lui s'a făcut corpul cel mare de piatră, de doi fraţi, ctitori Gheorghie şi Stefan, familia Sagin. Acest arhimandrit a fost şi blagocin pe monăstiri, între 1869 — 1879.

9. Igumen *Sinesie*, moldovan, a fost stareţ trei ani, 1879 — 1882.

10. Igumen *Leonid*, ucrainean, el de două ori a fost stareţ şi de toţi anii a stăreţit 4 ani, 1882 — 1886.

11. Arhimandritul *Venedict*, moldovan, a stăreţit doi ani, 1886 — 1888.

12. Arhimandritul *Varsanofie*, rus, a venit în Basarabia dela Cursc cu arhiepiscopul Serghie şi a stăreţit doi ani, 1888 — 1890.

13. Arhimandrit *Paisie*, rus, a venit tot cu arhiepiscopul Serghie dela Cursc şi a stăreţit numai un an, 1890.

14. Ieromonah *Ioachim*, moldovan, a stăreţit doi ani, 1891 — 1893.

15. Ieromonah *Sevastian*, moldovan, a stăreţit cinci ani, 1893 — 1898.

16. Ieromonah *Iosaf*, ucrainean, a stăreţit 13 ani şi fiind că mai mult n'a putut să conducă monăstirea pentru a lui bătrâneţă, şi-a dat demisia 1898 — 1911.

17. Protosinghel *Dosofteiu*, moldovan, stareţ conducător dela 2 Noembrie 1911.

La 1918 în această monastire erau: Stareţ protosinghel *Dosoftei*, apoi 8 ieromonahi, 4 ierodiaconi, 22 monahi şi 25 fraţi. — Pământ 298 desetine [1]).

---

1) După datele primite din monastire; vezi rap. înregistrat sub No. 5816 din 6 Iunie 1919, în cancelaria arhiepiscopală.

7. MONASTIREA GÂRBOVĂȚ.

Se află pe aceiaș vale a pârăului Ichel, cași monastirea Frumoasa, în județul Orheiului, la o depărtare de 40 vîrste de capitala județului și la 50 vîrste dela Chișinău. Colinele înconjurătoare cu grădini bogate, fac împrejurimele monastirei încântătoare [1]).

A fost întemeiată în 1730 de către boerul Constantin Carpuz. Unii pun întemeerea monastirei tocmai în veacul al XVII, de către cîțiva călugări fugari, veniți din monastirea Berșad (Podolia) de frica persecuțiilor uniților, iar numele ei ar fi dela unul din cei dintâi călugări, bătrân gîrbovit de ani, anume Ioanichie.

Până la 1812 monastirea a fost de trei ori arsă de Turci și Tatari, din care pricină i s'a și nimicit toată arhiva veche.

In monaștire este o biserică de zid înaltă și vastă cu hramul „Adormirea Maicei Domnului", zidită în 1816 de polițaiul orașului Chișinău, Stefan Lupu, (mai pe urmă shimonahul Serapion), de soția acestuia Elena, născută Brăescu, mai pe urmă călugăriță în schitul Tabăra, și de arhimandritul Serafim.

Aici se păstreză vestita icoană făcătoare de minuni a Maicei Domnului „Gîrbovița", dăruită în 1790 de soția colonelului rus Nicolae Albaduev, ucis de un cal în poarta monastirei, îmbrăcată în argint de Stefan Lupu, aurită și înpodobită cu pietre scumpe de

1) Vezi: P. Crușevan. op. c., pag. 157 9.

diferiţi orăşeni din Chişinău. Incepând dela 1859, această sfîntă icoană se păstrează în monastire numai vara, şase luni, iar celelalte şase luni este adusă cu mare cinste şi pusă pentru închinare la 1 Octombrie, în biserica „Mitropoliei“ din oraşul Chişinău, de unde în ziua de 23 Aprilie este dusă din nou la monastire cu aceiaş cinste.

Tradiţia spune, că după cutremurul dela 14 Octombrie 1802, locurile în care se găseşte acum monastirea au suferit multe schimbări. Satul Gîrbovăţ, din vale, s'a mutat în alt loc. Un drum ce ducea pe sus pe coasta din dosul monastirei, acum este în vale, iar un mic iaz din grădina monastirei acum nu mai există.

La 1918 în această monastire erau: stareţ arhimandritul *Teognost* Donose, 14 ieromonahi, 6 ierodiaconi, 24 monahi şi 32 fraţi. Pământ 540 desetine.

LISTA STAREŢILOR ESTE URMĂTOAREA:

Incepând dela arhimandritul Serafim, în monastire se află date întemeiate despre toţi stareţii până astăzi, în număr de 17 şi anume:

1. Arhimandritul *Serafim* dela 1805 până la 1827. El mult s'a ostenit pentru binele monastirei şi a cheltuit din sumele personale 70000 de lei pentru cumpărarea pământului. In zilele lui, la anul 1816, s'a zidit biserica de piatră în cinstea Adormirei Maicei Domnului, care se află şi astăzi.

2. Arhimandritul *Ioanichie* (în lume Ion Sciapov, rus) între 1827—1851.

3. Arhimandritul *Mitrofan* (în lume Viţinschi), a terminat academia teologică din Chiev cu gradul de magistru, a fost profesor şi rector al seminarului teologic din Chişinău, stareţ la Frumoasa, şi în urmă la Gârbovăţ între anii 1851—1852.

4. Arhimandritul *Tihon* (în lume Solnţev, rus), a terminat academia teologică din Chiev, a fost profesor şi rector al seminarului teologic din Chişinău şi stareţ la monastirea Gârbovăţ între anii 1852—1853.

5. Igumen *Gherontie* (în lume Gavriil moldovan), a fost stareţ la monastirea Gârbovăţ între 1853—1857.

6. Arhimandritul *Ieronim* (în lume Heppner, neamţ), a terminat academia teologică din Chiev, a fost profesor în multe seminarii din Rusia, inspector în seminarul teologic din Chişinău, exarh al monastirilor din Basarabia şi stareţ în monastirea Gârbovăţ din 1857—1863. Prin stăruinţa lui deosebită s'a zidit corpul cel mare de clădire pentru părinţi şi fraţi şi s'a început clădirea bisericii în cinstea Pogorârei Sf. Duh. Tot prin stăruinţa lui Sf. Sinod a permis şi împăratul Alexandru II a aprobat procesiunea anuală cu Sf. Icoană Făcătoare de minuni toamna, din Gârbovăţ la Chişinău şi primăvara înapoi la monastire (aprob. în anul 1859).

7. Arhimandritul *Natanail* (în lume Nicolae Danilevschi, moldovan), a terminat seminarul teologic, stareţ a fost între 1863—1873).

8. Arhimandritul *Serafim* (în lume Zamfir Chiper, moldovan), a terminat seminarul teologic, stareţ a fost între 1873—1875.

9. Igumen *Leonid* (în lume Luca Friptul, moldovan), a terminat seminarul teologc, stareţ a fost dela 1875—1879.

10. Arhimandritul *Ilarion* (în lume Ion Turcan, moldovan), a terminat seminarlu teologic, stareţ a fost din 1879—1885.

11. Igumen *Sinesie* (în lume Bârca, moldovan), a terminat seminarul teologic, stareţ a fost din 1885—1887.

12. Igumen *Isaiia* (în lume Ion Margină, moldovan), a terminat seminarul teologic, stareţ a fost din 1887—1888.

13. Ieromonah *Nicodem*. Când Isaiia, igumenul monastirei a plecat în Palestina în concediu, el a fost înplinitor între 1888—1890.

14. Arhimandritul *Paisie* a fost econom la curtea mitropoliei din Chişinău şi stareţ în monastirea Gârbovăţ între 1890—1891.

15. Igumen *Leonid*, fostul stareţ al acestei monastiri între 1891—1893.

16. Arhimandritul *Inochentie* (în lume Ion Zavadowschi, rus) fost stareţ între 1893 — 1906.

17. Arhimandritul *Teognost* (în lume Teodor Donos, moldovan), a terminat seminarul teologic din Chişinău, e stareţ dela 1906 şi până astăzi.

In acest timp monastirea s'a împodobit cu multe clădiri, din care cele mai deosebite sunt: trei corpuri mari de cărămidă şi acoperite cu tabla de fier.

Arhimandrit Teognost stareţul monastirei Gârbovăţ

LISTA CU NUMELE CTITORILOR, CARE AU FĂCUT CEVA DEOSEBIT PENTRU MONASTIREA GÂRBOVĂŢ.

1. Stefan Lupul, poliţaiul oraşului Chişinău (în monahism shimonah Serapion) şi soţia lui Ileana, născută Brăescu (în monahism Elpidia), au zidit biserica în cinstea Adormirei Maicei Domnului în anul 1816 şi au făcut îmbrăcăminte de argint (18 funturi) pentru Sf. Icoană a Maicei Domnului făcătoare de minuni.

2. Ioan Crâmschi, locuitor din oraşul Chişinău, a dăruit monastirei o casă cu loc pe strada Podolsca No. 53 în Chişinău la anul 1855, Octombrie 26.

3. Anatolie, arhiepiscopul Movilăului (demisionat), înmormântat în monastire, a dăruit în folosul ei 500 ruble argint în anul 1871.

4. Vasile D. Malinovschi, din Chişinău, a făcut pentru biserica mare multe icoane cu chivot, candile de argint şi a jertfit bani aproape 800 ruble. Familia Malinovschi a fost ctitori din anul 1875—1892.

5. Alexandru Parfeniev, preot din comuna Derenev, a dăruit monastirei o vie de două pogoane şi jumătate în anul 1884.

6. Isachie, episcopul Chişinăului şi Hotinului, a dăruit în folosul monastirei 1000 ruble în anul 1893.

7. Dumitru V. Frunză, rezeş din comuna Godjineşti, jud. Orhei, a dăruit monastirei o vie de două desetini şi mai bine în anul 1902.

8. Teodor Ciubotar, din Chişinău, a dăruit monastirei o casă cu loc în Chişinău pe strada Sinadino, No. 19, în anul 1902.

9. Ion Tibirica, locuitor din comuna Căuşanii Vechi, a jertfit în folosul monastirei una mie trei sute ruble (1300) în anul 1917.

8. MONASTIREA HÂNCUL

Monastirea Hâncul se găseşte în judeţul Chişinău, la o depărtare de 50 chilometri de oraş, pe apa Cogâlnicului, înconjurată de dealuri şi codri mari de stejari şi fagi, şi cu o vale deschisă spre miazăzi.

La început monastirea Hâncul a fost schit de călugăriţe; el a fost întemeiat în 1678 de marele stolnic Mihail Hâncu, după dorinţa unei fiice a sale, care a intrat în călugărie cu numele de Parascheva. In acest scop el a şi dăruit schitului moşia Săcăreni de 1040 desetine. Dar, din pricina prădăciunilor Tătarilor, maicele au fost nevoite a pleca în altă parte lăsând schitul în părăsire pe la mijlocul veac. XVIII. Atunci urmaşii familiei Hîncu au rugat pe un ieromonah Varlaam din monastirea Vărzăreşti, să vie şi să ocupe schitul. Acesta aduce cu dânsul câţiva monahi, cu care împodobiră împrejurimile schitului cu grădini, repară chiliile şi mon. Hâncu devine locuinţă de monahi [1]).

In 1808 schitul era deplin stăpânitor pe toată moştenirea ce avea dela familia Hâncu. Totuşi, mai târziu el a avut judecată cu urmaşii aceluia, spatarul Panaite Catargi dela Cristeşti şi cu Dimitrie Mincu din Chişinău.

---

1) P. Cruşevan „Bessarabia", pp. 148--81.- - A. Zaştuc: „Bessarabscaia oblasti" v. III p. 204.

Atât viața lăuntrică monahală a schitului, cât și gospodăria lui de obște, s'au desvoltat mult în vremea stareţului Dosoftei, bulgar de obîrșie. Din vremea lui, anume dela 1836, schitul începe a fi socotit monastire. In locul bisericii de lemn el zidește în 1835 una de zid, cu hramul „Cuv. Paraschiva", ridică corpuri de chilii pentru monahi, aduce apă în monastire și face o mulțime de înbunătățiri gospodărești, iar pentru rânduelile și disciplina vieții monahale de obște, la 1823 alcătui cu aprobarea chiriarhiei anumite instrucții privitoare la buna stare a monastirei. [1]).

Are două biserici, de zid: una ridicată de stareţul Dosoftei în 1835, cu hramul „Cu-

Casele stăreţeşti din monastirea Hâncu.

vioasa Paraschiva" și alta în 1841 cu hramul „Adormirea Maicei Domnului". Ea posedă numeroase corpuri de clădire pentru monahi și o bogată gospodărie.

La 1918 în această monastire erau: Stareț arhimandritul *Ioachim* Ionașcu, 8 ieromonahi, 5 ierodiaconi, 23 monahi și 37 frați.—Pământ 632 desetine.

STAREȚII CARI AU OCÂRMUIT SCHITUL ȘI APOI SF. MONASTIRE HÂNCU DELA INTEMEEREA EI ȘI PÂNĂ ACUM SUNT URMĂTORII :

1. Starețul *Sofronie* nu se știe în ce timp a fost și cât a stărețit schitul.
2. Starețul *Evfimie*, deasemenea.

---

1) D Şceglov. „Materiali dila istorii Ghinkuliscago monastirea" in „Chișinevskia eparh. viedomosti" 1900, No. 10, pp. 260--261.

3. Stărețul *Varlaam*, el a făcut biserică de lemn și chilii, nu se știe iarăși, când și cât a starețit.

4. Starețul *Sava* (bulgar), el a făcut chilii pentru monahi, nu se știe când și cât a starețit.

5. Starețul *Iezechiil* dela 1802, el a făcut biserica de lemn și catapeteazma ei s'a mutat în biserica de vară de acum.

6. Ieroshimonah *Vasian* (moldovan) dela 1808, sub dânsul s'a început judecata pentru moșia monastirei cu generalul Catargi, cât a starețit nu se știe.

7. Igumen *Antonie*, moldovan.

Arhimandrit Ioachim starețul mon. Hâncu

8. Arhimandrit *Sinesie,* rus.

9. Ieromonah *Arsenie,* rus.

10. Igumen *Iov,* rus.

11. Igumen *Silvestru,* rus, a starețit trei ani (1827—1830).

12. Igumen *Antonie* a doua oară, a starețit doi ani (1830—1832).

13. Igumen *Dosotei* (în schimă Dorotei), bulgar. El a făcut biserica de acum de vară și pe cea de iarnă de piatră, chilii pentru stareț și trapeză, în vremea lui s'a mântuit judecata pentru moșia monăstirei dată de viitorul Stolnic Mihalciu Hâncu, a fost blagocin pe monastiri opt ani și a starețit unsprezece ani 1832—1843).

14. Igumen *Inochentie,* ucrainean, a starețit cinci ani (1843—1848) și în acel timp a fost blagocin pe monastiri, el a cumpărat vie în comuna Iurceni 6 desetine.

15. Ieromonah *Nectarie,* moldovan, a starețit trei ani (1848—1851).

16. Igumen *Isidor,* de origină moldovan, a terminat seminariul teologic în Chișinău, a starețit dela 12 Martie 1851—1852; el a fost blagocin și a murit la 1852.

17. Igumen *Iuvenalie,* de origină ucrainean, fecior de preot, a terminat seminariul teologic în Ecaterinoslav, a starețit dela 1 Aprilie 1853 — 1855, și după acești doi ani s'a dus la academia din Kiev.

18. Ieromonah *Venedict* (Olariu) de origină moldovean, a terminat seminariul teologic din Chișinău, a starețit dela 28 Noembrie 1856 până la 1862.

19. Ieromonah *Ilarion* (Țurcanu) de origină moldovan, a starețit în trei rânduri: Intâia dată dela anul 1862— 12 Noembrie până la 1870; a 2-a oară sfințit în sanul de arhimandrit, 23 Ianuarie 1876—1879; a 3-ia oară dela 23 Decembrie 1886 până la 1893. Este îngropat în monastire lângă biserica de vară cu hramul „Precuvioasa Paraschivei". A fost stareț și la mon. Curchiul.

20. Igumen *Ghedeon* (Ștefârță) moldovean, a starețit dela 1 Iulie 1870—1873.

21. Arhimandrit *Irineu,* ucrainean, a starețit dela 6 Iulie 1873—1876.

22. Igumen *Gerasim,* de origină moldovan, a terminat seminariul teologic, a starețit dela 27 Februarie 1879—1886.

23. Ieromonah *Anatolie*, rus, a stareţit dela 11 Septembrie 1894—1896.

24. Arhimandrit *Leonid* (Friptu) de origină moldovean a terminat seminariul teologic, a stareţit dela 16 August 1896—1903

25. Ieromonah *Eracs*, de origine moldovan, a terminat seminariul teologic, a zidit arhondaric şi a stareţit dela 12 Februarie 1903—1905.

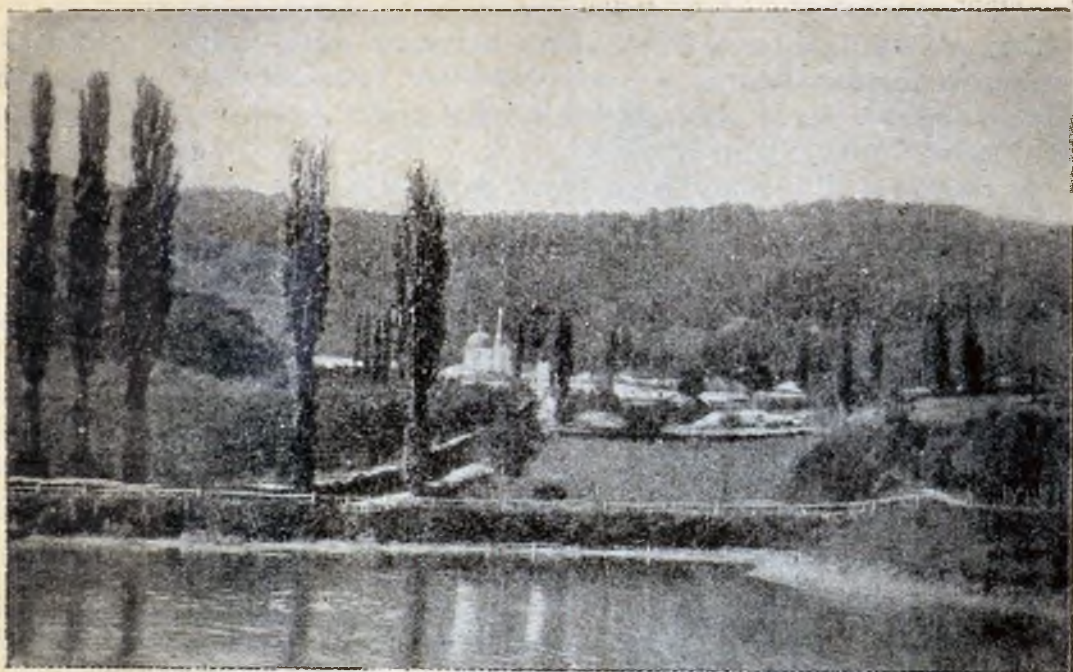
26. Arhimandrit *Ioachim* Ionaşcu, moldovan, stareţ conducător dela 1 Maiu 1905 încoace.

Ctitorii Sf. Mânăstiri Hâncu, mai însemnaţi sunt următorii:

1. Vel Stolnic Mihalciu Hăncu, care a înfiinţat monastirea la 1678.
2. General Cereminisov în anul 1835, a dăruit mônăstirei 150 desetine de pământ.
3. Bodea Niţă în anul 1849, a dăruit livadă de fructe.
4. Hariton în anul 1854, 1 falce 60 prăjini.
5. Ştefan Toma şi Ion Radu în anul 1868, au dăruit livadă de fructe.
6. Ion Curasov şi Ion Sârbu în anul 1870, au dăruit livadă de fructe.
7. Proprietarul Alexandru Ruso în anul 1880, a dat monastirei 65 desetine de pământ.
8. Ieromonah monastirei acestei a Paisie, în curgerea anilor 1897—1889 a cumpărat 45 desetine de pământ şi trei clopote, unul mare şi două mici, cel mare de 20 puduri, unul 5 pud. şi altul 3 puduri.
9. Proprietarul Ţonu în anii 1887 a dăruit 5000 ruble pentru împodobirea bisericei mônăstirei de vară.

Făntâna şi lacul din curtea monastirei Ţigăneşti.

9. MONASTIREA HÂRJAUCA.

Se află în județul Orheiului, la 50 de vrîste de oraș, și la 60 vrîste departe de Chișinău, pe pârâul Hârjauca, sub poala unui deal acoperit cu stejari seculari. Monastirea a fost întemeiată în anul 1870. De frica prădăciunilor tătărești, ascunzătorile codrilor din jurul monastirei adăposteau mulți fugari. Acestora un bătrân Teodosie le-a făcut o casă de rugăciune. După ce vremile s'au mai liniștit, a venit prin aceste locuri un ieromonah Varsonufie cu un tovarăș din monăstirea Neamțului vechiu, care cu ajutorul dat de un boer Niculiță, făcură câteva chilii, iar în locul casei de rugăciune o biserică de lemn. Bătrânul Teodosie primi călugărie cu numele Teoctist și curând fu ales stareț al schitului; acesta în scurtă vreme adună o mulțime mare de monahi doritori a viețui în singurătatea codrilor schitului de atunci Hârjauca [1]).

După o altă predanie, monastirea Hârjauca, ar fi întemiată în 1750 de un monah Inochentie Sava de loc din târgul Calaraș, dar călugărit în Iași. Acesta ar fi și înzestrat, împreună cu un moș al său, Miron Bădica, monastirea, dându-i moșia Șipoteni. In 1811, nepoții acestuia din urmă, anume Vasile și Ursu, întăriră cu toate formele dania moșilor lor. Iar în vremea celui de al patrulea stareț, Tarasie, monastirea capătă noui danii întărite de divanul domnesc, când s'a și zidit pe locul bisericii vechi, alta nouă de lemn.

1) Vezi: P. Crușevan, op. c, pp. 159-161.

Dar, cea mai frumoasă activitate pentru înzestrarea acestei monastiri, a desfășurat-o starețul Spiridon Filipovici, între anii 1819—1846. Călătorind prin Europa dobândi cunoștințe deosebite pentru acele vremuri, și ridică schitul, ruinat și mereu prădat de turci și tatari, la o stare de reală înflorire [1]).

El construi în 1836 biserica mare de zid, de iarnă, cu chilii pentru monahi, și începu biserica „Inălțării“, cu propriile mijloace ale monastirei.

Dela 1845 monastirea Hârjauca devine monastire arhierească, având ca stareț pe arhiepiscopul eparhiei, dar administrându-se de un namestnic (locțiitor).

Dintre arhiepiscopi, cei cari s'au îngrijit mai mult de această monastire, au fost: Irinarh, în vremea căruia s'a terminat biserica mare, cu hramul „Sf. Spiridon“, apoi arhiepiscopii Pavel și Isaachie, iar în timpul din urmă arhiepiscopul Serafim.

Monastirea are mai multe corpuri de case mari pentru monahi, iazuri, grădini, o bogată gospodărie, și un schit *Bocancea* (Antonovca), în jud. Bălți, întemeiat în 1870 de starețul Iosif cu gândul ca în jurul acelei biserici să se mute apoi locuitorii satului Hârjauca, fiind prea aproape de monastire.

In 1818 au fost: Stareț arhiepiscopul *Anastasie* (rus), apoi dela 2[illegible] Iunie 1918 arhiepiscopul *Nicodem* Munteanu, român; un namestnic *Nicolae*, 11 ieromonahi, 6 ierodiaconi, 5 monahi și 54 frați. — Pământ 2378 desetine.

Ieromonah Nicolae, locțiitor de stareț al mon. Hârjauca

LISTA STAREȚILOR DELA INTEMEIEREA MONASTIREI HÂRJAUCA PÂNĂ LA 1918 ESTE URMĂTOAREA :

1) Monahul Teoctist, 2) Igumenul Tarasie 1817—1818, 3) Arhimandritul Spiridon 1819—1846, 4) Ieromonahul Panteleimon 1846—1848, 5) Igumenul Ilarion 1848—1849, 6) Igumenul Serafim 1849—1852, 7) Igumenul Iosif 1852—1872, 8) Igumenul Gherasim 1872—1879. 9) Igumenul Sinesie 1879—1887, 10) Ieromonahul Antim 1887—1889, 11) Ieromonahul Ghenadie 1883—189[illegible], 12) Ieromonahul Iona 189[illegible]—1893, 13) Ieromonahul Sevastian 189[illegible]—1895, 14) Arhimandritul Leonid 1895—1897, 15) Ieromouahul Anatolie 1897—1899, 16) Ieromonahul Porfirie 1899—1905, 17) Arhimandritul Paramon 1905—1917, 18) Ieromonahul Nicolae 1917—1919.

---

1) Ibid et idem.

10. MONASTIREA NOUL-NEAMȚ

Pe malul Nistrului în fața orașului ucrainian Tiraspol și la 10 chilom, în jos de Tighina

Monastirea de monahi Noul-Neamț se găsește în județul Tighina (Bender), așezată pe un frumos platou în chip de peninsulă între șerpuiturile apei Nistrului, depecare să văd orașele Tighina din Basarabia și Tiraspol din Ucraina, dând în acelaș timp și monastirei o frumoasă priveliște. Primăvara monastirea este uneori înconjurată de trei părți de apele revărsate ale Nistrului, iar tot restul anului desfătează privirile închinătorilor, care vin aici din toate părțile Basarabiei și ale Ucrainei, și văd răsărind clopotnița înaltă, apoi turlele bisericilor și chiliile albe din verdeața bogată a grădinilor și pădurilor înconjurătoare.

Monastirea și-a luat numirea dela vechea lavră a Moldovei, adecă dela monastirea Neamțului din Carpați, fiind socotită ca o colonie ori ca o fiică a aceleia, întrucât a fost întemeiată de monahi plecați din Nemțul Moldovei, pe una din moșiele sale Chițcani din care pricină i se mai zice și monastirea Chițcani.

Păstrând cu sfințenie tipicul vieții monahale aduse din lavra Neamțului, cu rânduelile rămase din vremile strălucite ale starețului Paisie, ea este cercetată cu multă evlavie de credincioși tot timpul anului și este socotită printre cele mai bune monastiri basarabene.

Ea s'a întemeiat astfel: Ingroziți de chipul cum guvernul lui Vodă Cuza a făcut secularizarea averilor monastirești, un număr de monahi din vechea lavră, au trecut Prutul în Basarabia în frunte cu unul dintre duhovnici, Andronic Popovici, și împreună cu ieromonahul Teofan Cristea, care se găsea la moșia monastirească Chițcani pe Nistru, au cerut arhiepiscopului Chișinăului de atunci, Antonie, binecuvîntare să rămână în Basarabia, și în acelaș timp îl roagă, să mijlocească la sf. sinod dela Petersburg a le da dreptul de a stăpâni și a se așeza cu părinții fugiți din Moldova pe moșiile Copanca și Chițcani, ceia ce li s'a și împlinit prin ucazul dela 8 Decembre 1860. Acestora le - au urmat apoi alți monahi; așa, în 1861 au venit 2 ieromonahi, 1 ierodiacon, 1 cononarh și 6 monahi. Pe aceștia la început, vechilul monastiresc ieromonahul Teofan, i-a așezat la o moșie a monastirei, în satul Nemțeni din județul Chișinăului. Aici ei au stat până ce s'a întemeiat monastirea nouă la Chițcani. Dorința aceasta li s'a implinit prin decretul imperial din 13 Ianuarie 1864, care le dă voe a întemeia pe moșia Copanca și Chițcani o nouă monastire cu numele Neamțul-Nou și cu hramul „Inălțării Domnului", păstrând rânduelile vieții monahale din Aton și având pânăla 50 de monahi, în deosebi dintre cei ce ar veni din Neamțul vechiu. Stareţul să fie ales de soborul tuturor părinților și al fraților monastirei și întărit de mitropolitul Moldovei, iar în celelalte privinte disciplinare și administrative, precum hirotonii, tunderi în monahism, antimise, ș. a., supuindu-se chiriarhului locului, adecă arhiepiscopului de Chișinău [1].

Arhimandritul Gherman, stareţul monastirei Noul-Neamț

Astăzi în monastire sunt trei biserici mari, o clopotniță foarte înaltă, numeroase corpuri de chilii, și una din cele mai frumoase gospodării monastirești, cea mai mare parte din ele făcute prin osîrdia arhimandritului Gherman.

Fiind o monastire nouă, ea nu a fost cîrmuită decât de următorii stareți: 1) igumenul *Teofan* Cristea, dela 1864—1883, 2) arhimandritul *Andronic* Popovici, dela 1883—1893, și 3) arhimandritul *Gherman* dela 1893 încoace.

La 1918 în monastirea Noul-Neamț se găseau: stareț arhimandritul *Gherman* Iremicioi, 13 ieromonahi, 11 ierodiaconi, 53 monahi, 55 frați. Pământ 502 desetine.

---

1) O desvoltată monografie a acestei monastiri a tipărit în limba rusă, arhimandritul Gurie Grosu. în Chișinău la anul 1911.

11. MONASTIREA SAHARNA.

Această monastire de monahi se găsește pe malul Nistrului, în județul Orheiu, la o depărtare de 45 chilometri de orașul Orheiu și la vre-o 87 de chilom. de Chișinău. Este așezată între trei văi înguste și încântătoare a unor defilee de pe malul Nistrului, înconjurată de înălțimi stâncoase și având o frumoasă priveliște ce se deschide spre Ucraina.

In acelaș defileu, spre apus de monastirea de astăzi, fusese mai înainte un schit numit Horodiște având o bisericuță săpată în stâncă cu hramul „Buna-Vestire" și câte-va chilii, fără să se știe de cine au fost făcute. Pe la anul 1776 un schimonah Vartolomeu († 1798) venind din Rusia cu câți-va frați și monahi, și găsind schitul nelocuit, au reparat bisericuța și chiliile și s'au așezat în ele; iar mai pe urmă, ajutat de proprietarul locului, Enache Hrisoverghi-Lazu, care locuia mai mult în Iași, înzestră schitul cu 200 desetine de pământ [1]).

Pela 1818, în vremea starețului Paisie, s'a început biserica mare de vară, care este

---

1) Preot. I. Egorov „Drevneișia țercvi Bessarabii" în „Trudi ist. obșsvo", tom. X, pp. 15—17. Chișinău 1918.

de piatră, un corp de case ce este lângă dânsa și casele dela odaia de pe deal. Această biserică s'a sfârșit la 1821 în vremea stareţului Tarasie și s'a sfinţit cu hramul „Sf. Treime“ — se zice — de către mitropolitul Veniamin al Moldovei.

La 1837, în timpul stareţului Onisifor, s'a înoit iconostasul și s'a făcut la moșie (odae) un corp de case de piatră pentru fraţii ascultători.

In vremea aceasta schitul avea numeroase odoare [1]).

La 1833, în vremea stareţului Serafim, s'a mai zidit o biserică, cea de iarnă, cu un corp de chilii pentru părinţi, și un corp mai sus de biserica de vară.

La 1900, în vremea stareţului Iosif, s'a zidit un corp de case de piatră în afară de ogradă pentru moară și magazii; iar la 1911 sub stăreţia ieromonahului Inochentie, s'a făcut corpul de case în care este arhondaricul, magaziile de ţinut pânea și un corp de chilii afară de ogradă pentru fraţi.

Astăzi monastirea are 160 desetine de pământ, moară de foc și o frumoasă gospodărie. In 1918 erau: Stareţ protosinghel *Sofronie* Neaga, 11 ieromonahi, 4 ierodiaconi 10 diaconi și 34 fraţi.

*

De monastirea Saharna depinde schitul *Ţipova* la 10 chilometri în jos pe malul Nistrului, căreia i se mai zice și Horodiște, după numele unei cetăţi ce ar fi fost în apropiere, și este săpat în stâncile malului înalt.

Când și de cine a fost înfiinţat acest schit, nu se știe. Se presupune, că și acest schit ca și toate peșterile săpate în malurile Nistrului a slujit creștinilor drept refugiu de frica Tătarilor încă de prin veacul al XIII-lea.

După ce vremile s'au mai liniștit, monahii au eșit deasupra malului întemeind schitul cu gospodăria de astăzi, în deosebi după 1756 când pământul schitului a fost dăruit de către Radu Racoviţă monăstirei Dobrovăţ din judeţul Vaslui.

1) Privitor la lucrurile vechi și însemnate ce au fost cîndva în acest schit, dăm mai jos o parte din scrisoarea pe care un înalt demnitar financiar Alexe Kliuciarev, din Kameneţ, o trimite guvernatorului Basarabiei, Pavel Fedorov la 30 Martie 1813.

„Mi s'a spus, zilele acestea, că pe porţiunea de hotar ce desparte guvernământul nostru de Basa„rabia (trebue presupus judeţul Soroca) în faţa satului nostru Popenca din judeţul Balta (Podolia), se gă„sește o monastire, al căruia nume nu mi l-au putut spune, cu bogate lucruri vechi, pe care monahii nu „le pot preţui. Năvălirile tatare asupra acestor locuri și asupra Basarabiei au încetat de mult; în locul „lor, însă, s'au ivit năvălirile anticarilor, dacă nu cu forţa, apoi cu vicleșugul. Astfel un anticar din gu„vernământul nostru și-a pus în gând să năpădească asupra acelei monastiri amăgind pe călugări cum o „pofti, în care scop a și trimis înainte cercetători“. Și-l îndeamnă să iee măsuri împotriva acestor furturi.

Guvernatorul trimite această scrisoare arhiepiscopului Dimitrie Sulima, care a luat apoi măsurile cuvenite, ca nimic din lucrurile schitului să nu se înstrăineze. „Trudi ist. arh. obș.“ tom. V pp. 99—100.

Printre odoarele însemnate ce se păstrau odinioară în această monastire găsim pomenindu se următoarele lucruri: O cruce mare de chiparis îmbrăcată în argint, un epitaf cusut cu aur și pietre scumpe, o evanghelie bogat înbrăcată în aur și argint având emailuri încrustate cu turcoaze, — toate dăruite de câţiva cazaci dela Don în 1817 după sfârșitul războlului cu Napoleon. (D. Sceglov, op. c., p. 553).

Acest schit este așezat pe una din cele mai încântătoare pozițiuni; biserica cu o mică clopotniță, 15 chilii și trapeza e pe culmea malului înalt și stâncos al Nistrului, pe coasta căruia până lângă apă e o pădure minunată de stejari.

La 1776 schitul a fost reînoit de monahul Vartolomei, întemeitorul mon. Saharna, care găsindu-l părăsit, i-a reparat chiliile și biserica și a reînceput slujbele în ea [1]).

Privitor la trecutul acestui schit, credem a arăta și următorul fapt.

La 1813 monastirea s'a văzut amenințată a pierde o parte din pământul ei pe care voia să-l iee un oarecare moșier Ioan Sacherlaș. Nacialnicul monastirei, ieromonahul Laurenție se îndreaptă atunci către mitropolitul Gavriil cu următoarea tânguire: „Au trecut nouăzeci de ani, de când fericitul întru pomenire boerul domnesc moldovan Dimitrie Racoviță, ca dovadă a userdiei sale față de biserica Domnului, a dăruit o bucată de pământ monastirei Horodiște. Deși, după aceia, de trei ori a fost măsurat și despărțit pământul monastirei de al satului, partea de pământ dăruită monastirei a rămas nemișcată și semnele hotarelor deasemenea până acum, precum se vede din documentul ce supun cunoștinței Inalt Prea Sfinției Voastre. Acum însă, moșierul satului Horodiște, boerul Ioan Sacherlaș, chemând măsurător a măsurat el însuși atât locul monastirei cât și al satului Horodiște, după care a schimbat hotarul pământului astfel, încât jumătate din pământ este trecut la sat, iar monastirea rămâne fără apă. Afară de aceasta, dela cei 22 scutelnici care trăesc pe pământul monastirei, el a hotărât să le iee câte 5 lei pe an chiria locului caselor, câte trei zile de clacă și câte două găini. De aceia, spre a fi feriți și de alte neajunsuri cu smerenie rugăm Inalt Prea Sfinția Voastră să sprijiniți monastirea Horodiște de neajunsurile moșierului Sacherlaș [2]).

Protosinghel Sofronie, starețul mon. Saharna

Mitropolia a comunicat chestiunea departamentului pentru a lua apărarea monastirei, dar rezultatul nu se cunoaște.

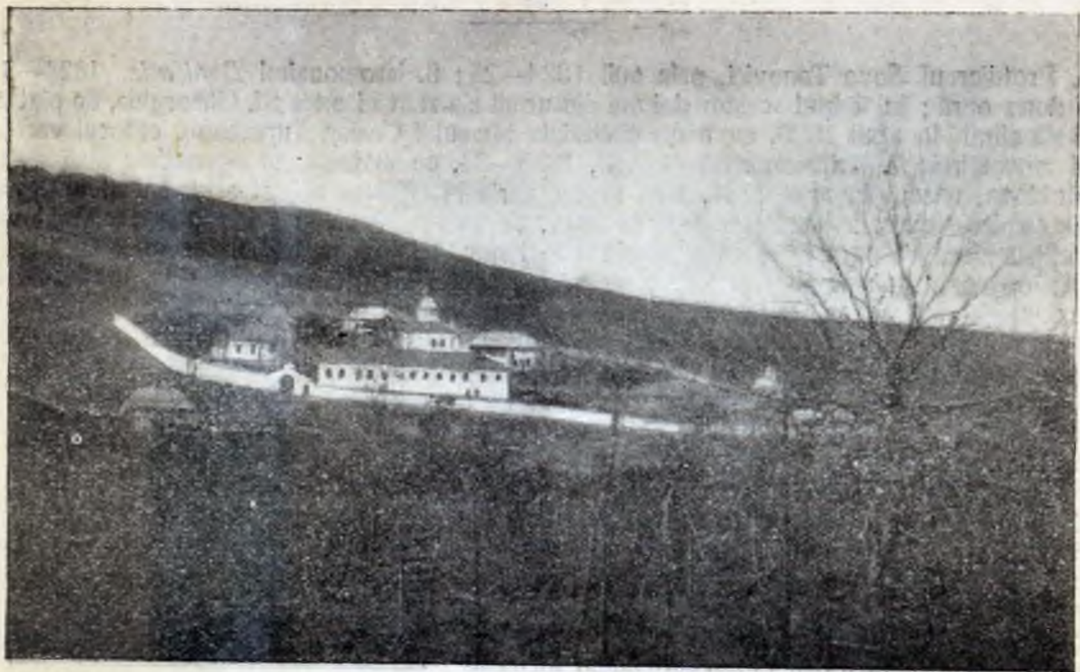
Desființarea schitului are loc la 1842. In acel an tot pământul îi este luat și trecut monastirei Căpriana, iar schitul alipit la monastirea vecină Saharna de care depinde până astăzi [3]).

---

1) A. Zașciuc „Bessarabskii oblasti", p. II, p. 220 și 231. — D. Șceglov op. c., p 554.
2 Vezi, Arhiva Consistorului din Chișinău, diela No. 504 din 1813.
3) D. Șceglov. op. c., p 556.

IATĂ ŞI TABLOUL CU NUMELE TUTUROR STAREŢILOR SFINTEI MONASTIRI SAHARNA DELA INCEPUTUL EI ŞI PÂNĂ ASTĂZI : 1777—1919.

1) Schimonahul Vartolomeiu 1777 — 1798, — 2) Igumen Paisie 1798 — 1818, — 3) Igumen Tarasie 1818 1837, — 4) Igumen Onisifor 1837 — 1842, — 5) Igumen Tovie 1842 — 1844, — 6) Igumen Paladie 1844 — 1848, — 7) Igumen Victor 1848 — 1849, — 8) Igumen Iliodor 1849 — 1851, — 9) Igumen Nectarie 1851 — 1852, — 10) Igumen Ghedeon 1852 — 1853, — 11) Igumen Serafim 1853 — 1865, — 12) Igumen Vladimir 1865 — 1870, — 13) Igumen Gherasim 1871 — 1872, — 14) Arhimandrit Ilarion 1872 — 1876, — 15) Igumen Irinarh 1876 — 1884, — 16) Arhimandrit Ermoghen 1884 — 1885, — 17) Igumen Irinarh 1885 — 1887, — 18) Igumen Leonid 1887 — 1891, — 19) Ieromonah Timofei 1891 — 1894, — 20) Ieromonah Acachie 1894 — 1895, — 21) Ieromonah Nicodem 1895 — 1897, — 22) Ieromonah Iosif 1897 — 1907, — 23) Ieromonah Inochentie 1907 — 1918, — 24) Igumen Sofronie dela 1918 încoace.

12. MONASTIREA SURUCENI

Această monastire se află în județul Chișinău, cam la 12 chilometri depărtare de oraș, așezată pe un pripor, înconjurată de grădini și vii, lângă satul cu acelaș nume.

La început a fost un mic schit întemeiat de un ieromonah Iosif (1785), care a și fost întâiul stareț al schitului, cu ajutorul pitarului Casian Suruceanu. Acesta a dăruit locul pe care se găsește astăzi monastirea și gospodăria ei, și a ajutat la zidirea bisericii de vară cu hramul „Sf. Gheorghe“ și a unei case pentru stăreție, între ani 1825—28.

După dînsul, fii săi Ioniță și Teodor, au dăruit monastirei la 1836, o moșie de 385 desetine de pământ lângă satul Găureni și 54 desetine lângă satul Văsieni, acelaș județ. Iar nepotul ctitorului Casian, anume Teodor Suruceanu, a zidit din nou la 1892 casa făcută de bunicul său.

LISTA STAREȚILOR ACESTEI MONASTIRI DELA 1785—1918

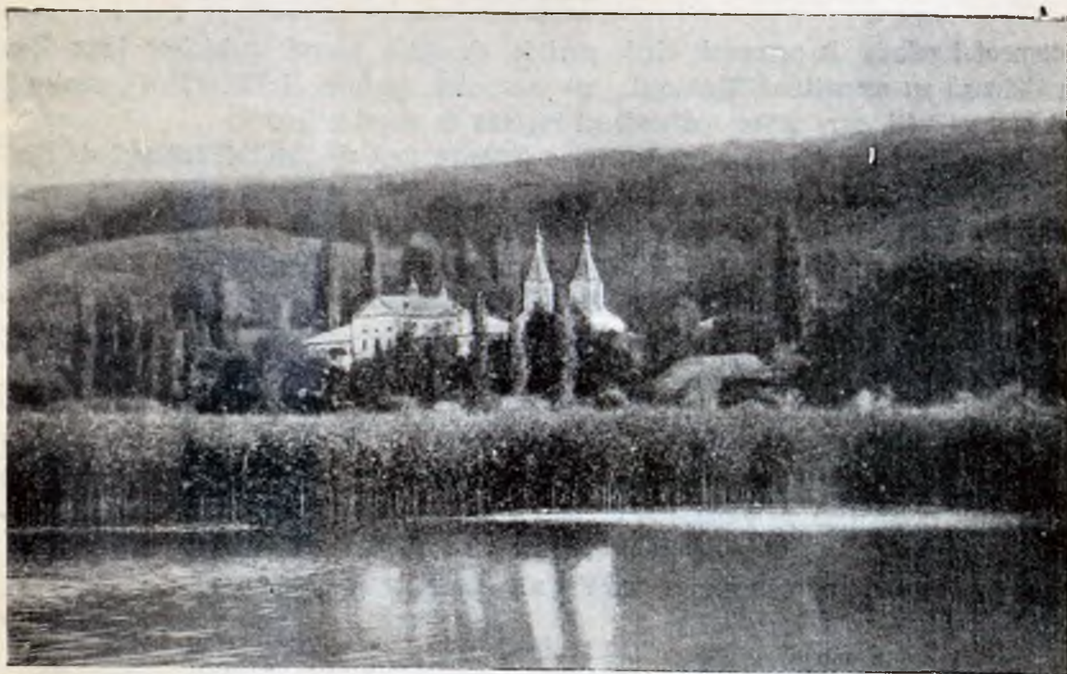
1. Ieromonahul *Iosif,* 1785—1794, se zice că acesta ar fi fost cel întâi stareț și întemeetor al monăstirei, el a zidit biserica de lemn, sfințită în anul 1794; 2. Igumenul *Ezechiil*; timpul în care a stărețit nu se știe, se află însă într'un penticostar vechiu despre el, că ar fi stărețit la începutul veacului al XIX-lea,—cam între 1798—1802; 3. Ieromonahul *Bonifatie*, acesta a fost până la anul 1820; 4. Ieromonahul *Zosima*, pela anii 1820—23;

5. Protoiereul *Sava* Tanovici, pela anii 1824—25; 6. Ieromonahul *Bonifatie*, 1824—32 a doua oară; în timpul acestor doi ani din urmă s'a zidit biserica Sf. Gheorghie, de piatră, și s'a sfinţit în anul 1823, cu toată cheltuiala pitarului Casian Suruceanu, ctitorul vechiu al monastirei; 7. Arhimandritul *Gavriil*, 1833—34, cu metania din monastirea Slatina din Moldova, născut în anul 1781, tuns în călugărie la 1798 și ridicat arhimandrit în lavra Alexandro-Nevscaia din Petersburg la 1811, pe seama monastirei Bârnova din Moldova. Pentru plecarea ce a avut către Rusia a fost nevoit la începutul anului 1813 să alerge sub apărarea consulului rus și să plece în Basarabia, unde mitropolitul Gavriil l'a rânduit econom al monastirei Căpriana, fiindcă pe acele timpuri, monăstirea Căpriana era reședința mitropolitului; 8. Igumenul *Irinei*, moldovan, 1835; 9. Ieromonahul *Anastasie*, moldovan, 1836; 10. Iarăși igumenul *Irinei*, între 1837—39; 11. Ieromonahul *Ignatie*, moldovan, 1839—48; 12. Ieromonahul *Paisie*, moldovan, între 1849—50; 13. Igumen *Nichifor*, rus, 1850—53; 14. Igumen *Gherman*, malorus, între 1854—55; 15. Igumen *Vicior*, moldovan, 1856—58. Aceasta a început a zidi biserica de iarnă; 16. Igumen *Anatolie*, 1859—69. Se zice malorus, însă familia îi este Poiană; prin stăruința acestuia s'a gătit biserica de iarnă, cu chilia pentru stareţ, s'a zidit casa pentru trapeză și altă chilie pentru oaspeţi, în care acum locuește starețul; 17. Arhimandritul *Inochentie*, malorus, 1869—72; 18. Arhimandritul *Nataniil*, moldovan, 1873—83; 19. Arhimandritul *Ermoghen*, malorus, 1883; 20. Igumenul *Irinarh*, moldovan, 1883—85; 21. Ieromonahul *Iliodor*, moldovan, 1885—86; 22. Ieromonahul *Gherman*, moldovan, 1886—70; 23. Igumenul *Paisie*, rus, 1887—89; 24. Igumenul *Teodosie*, moldovan, 1889—901; 25 Arhimandritul *Antim*, rus, 1901—1908, fiind econom al casei arhierești din Chișinău, locuința o avea totdeauna în Chișinău, vizitând din când în când monastirea care se administra de econom, actualul stareț al ei. Prin stăruința acestuia, în anul 1903—1904 s'a zidit îngrădirea de piatră din jurul monastirei; în anii 1905—906—907 s'a zidit din nou trapeza cu bucătăria, 10 odăi pentru călugări și pivniță de piatră pentru vin; 26. Arhimandritul *Dionisie* Erhan, dela 1908 încoace. In anul 1910 el a zidit moara dela economie și școala din satul Găureni pe socoteala monastirei. In anul 1911—12 s'a cumpărat dela proprietarul Gheorghie Suruceanu, 130 desetini pădure cu puțin loc sterp. In aceiași ani s'au început cultivarea viilor altoite în jurul monastirei și la moșia Găureni [1]).

Arhimandrit Dionisie starețul mon Suruceni.

La 1918 în monastire erau: Stareț arhimandritul *Dionisie* Erhan, ales apoi arhiereu la Ismail, 5 ieromonahi, 5 ierodiaconi, 15 monahi și 35 frați.—Pământ 602 desetine.

1) Vezi rap. No. 61 din 21 Maiu 1919 al starețului m-rei Suruceni.

13. MONASTIREA ȚIGĂNEȘTI.

Monastire de monahi în jud. Orhei, la o depărtare de 30 chilom. dela Orhei și 35 dela Chișinău; este așezată într'o înfundare a două dealuri, care încep dela pârâul ce se numește Ichel și dela satele Onești și Țigănești și se întâlnesc spre miază-noapte, închizând o încântătoare poiană înconjurată de păduri și grădini.

Peste deal, spre răsărit, se află schitul de maici Tabăra, spre asfințit se află valea și pârâul Ichel și proprietarul Russo, spre miazăzi se află satele Onești, Țiganești și Cobâlca, iar spre miezul nopții se află proprietarul Russo și comuna Bravicea.

Acest loc pe care se găsește monastirea astăzi, este dăruit de răzeșii din comuna Cobâlca, sat așezat spre amiazăzi de monăstire.

Documente și acte vechi, pe temeiul cărora s'ar putea neîndoielnic statornici de cine și când a fost întemeiată această monăstire, nu se află în arhiva monăstirească, pentru că într'o scrisoare rămasă dela starețul ieromonahul Samuil la moartea sa (1760) se spune, că văzând năvălirea Tătarilor el a luat documentele și alte lucruri scumpe ale monastirei ca să nu rămâie pradă păgânilor și fugind l'au prins Tătarii și i-au luat hîrtiile și celelalte lucruri.

Un document din care se poate extrage în privința aceasta cunoștinți pe scurt e

documentul relativ la procesele civile purtate de către boerul medelnicer Lupu Roset din Olăneşti cu monastirea Ţigăneşti, pela începutul secolului al XIX (1806), pentru locuri monastireşti, care fusese pe nedrept răşluite de acest boier.

In privinţa aceasta este importantă o hotărîre dată de „Inaltul Tribunal de Apel" din Chişinău la 4 Noembrie, 1825, No. 1141, în care judecată se zice, că această monastire există de mai bine de o sută de ani (socotit de atunci înapoi dela data judecăţei), aşa că nu încape nici o îndoială că monastirea Ţigăneştilor trebuia să fi existat înainte de anul 1725, apoi că biserica cea dintâi de lemn ar fi fost clădită—după mărturiile răzeşilor şi ale altor oameni din Cobâlca—de sardarul Lupu Deucu cu ajutorul răzeşilor din satul Cobâlca.

In contextul acestei sentinţe se mai zice, că la anul 1760 s'a făcut de către răzeşi din Cobâlca o diată acestei monastiri în pământ, în mânele stareţului de pe atunci, cu numele ieromonahul Samuil, şi că pământul cuprins în această diată este tocmai cel pe nedrept revendicat de medelnicerul Lupu Roset (a cărui familie după spusele bătrânilor este identică cu a proprietarului de astăzi din Ţigăneşti cu numele Ruso), cu care monastirea judecându-se a rămas numai cu 48 desetine şi 1220 st.

LISTA STAREŢILOR ACESTEI MONASTIRI DELA ANUL 1800–1918.

Intăiul stareţ al monastirei Ţigăneşti a fost ieromonahul *Samuil* (moldovan), el a lăsat călugărilor o diată cu iscălitura lui, în care spune unde este hotarul moşiei şi cum l'au prins Tătarii şi i-au luat documentele şi alte lucruri monastireşti. Cât a stăreţit el nu se ştie şi nici dela dânsul până la anul 1800 iar nu se ştie cine a stăreţit.

2. Ieromonahul *Tarasie,* moldovan, a stăreţit dela anul 1800—1804.

3. Ieromonahul *Teodosie,* moldovan, a stăreţit dela anul 1804—1806.

4. Ieromonahul *Macarie,* moldovan, a stăreţit dela anul 1806—1816. El a pornit judecata cu medelniceru Lupu Roset pentru moşia monastirei.

5. Ieromonahul *Arsenie,* ucrainean, a stăreţit dela anul 1816—1829. Şi el a dus mai departe judecata pentru moşie.

6. Ieromonahul *Daniil,* moldovan, a stăreţit dela anul 1829—1835 şi el iar a mânat judecata cu moşia monastirească.

7. Ieromonahul *Martirie,* ucrainean, a stăreţit dela anul 1835—1840; în vremea lui s'a mântuit judecata pentru pământ, moşia monastirească rămânînd lui Lupu Roset.

8. Igumen *Irinei,* moldovan, a stăreţit dela anul 1840—1844.

9. Igumen *Victor,* moldovan, a stăreţit dela anul 1844—1825. In vremea lui s'a pornit biserica aceasta de acuma de piatră cu hramul „Sf. Adormire", la anul 1846.

10. Ieromonah *Agatanghel,* ucrainean, a stăreţit dela anul 1853—1859; în vremea lui s'a mântuit biserica aceasta de zidit şi tot atuncea s'a făcut stăreţia veche şi isvorul cel mare din ogradă cu un pavilion deasupra lui.

11. Ieromonahul *Vladimir,* moldovan, a stăreţit puţin.

12. Igumen *Ghedeon,* moldovan, a stăreţit dela anul 1860—1872. In vremea lui s'a zidit corpul de piatră cu biserica de iarnă Sf. Nicolae la anul 1868 şi tot în vremea lui s'a dăruit monastirei casele din Chişinău pe strada Armenească, No. 13.

13. Ieromonahul *Sinesie,* moldovan, a stărețit dela anul 1872—1873.

14. Arhimandritul *Iosif,* moldovan, de două ori a fost stareț: Intăi a fost dela anul 1873—1875, iar a doua oară a fost dela anul 1879—1880 și atuncea s'a dăruit monastirei o bucată de loc de 35 desetine de rezeșul Ion Brâncă.

15. Igumen *Augustin,* ucrainean, a stărețit dela anul 1875—1879.

16. Igumen *Ioanichie,* moldovan, a stărețit dela anul 1880—1884; în vremea lui s'a făcut corpul de piatră cu trapeza și cuhnea.

17. Igumen *Isaiia,* moldovan, a stărețit dela anul 1884—1886.

18. Ieromonahul *Teodorit,* târgoveț, a stărețit dela anul 1886—1892; în vremea lui s'a zidit corpul de piatră lângă poartă pentru părinți și frați.

19. Ieromonahul *Sevastian,* fiu de dascăl, a stărețit dela anul 1892—1894.

20. Igumen *Iona,* moldovan, a stărețit dela anul 1894—1897.

21. Ieromonahul *Macarie,* din tagmă duhovnicească, a stărețit dela anul 1897—1898.

22. Arhimandritul *Antim,* rus, a stărețit dela anul 1898—1900.

23. Igumen *Sinesie,* din tagmă duhovnicească, a stărețit dela anul 1900—1909; în timpul lui s'a zidit corpul cel mare de piatră acoperit cu tablă pentru părinți și frați, și prin a lui stăruință s'a cumpărat o vie de trei desetine pe moșia Țigănești și de o bucată de loc s'a dăruit monastirei 10 desetine pământ arabil în satul Onești.

Ieromonah Achepsim starețul monastirei Țigănești

24. Igumen *Teodosie,* moldovan, a stărețit dela anul 1909—1912; prin a lui stăruință s'a cumpărat 12 desetine de pădure și s'a făcut un corp de case din vălătuci pentru oaspeți (arhondarie).

25. Ieromonahul *Agatanghel,* moldovan, a stărețit între anii 1912—1916.

26. Ieromonahul *Augustin,* moldovan, a stărețit între anii 1916—1918.

27. Ieromonahul *Achepsim,* moldovan, stărețește dela anul 1918 încoace.

TABLOUL CTITORILOR, ADECĂ FĂCĂTORILOR DE BINE AI SF. MONASTIRI ȚIGANEȘTI DELA INTEMEEREA EI ȘI PÂNĂ LA 1918.

1. Sărdarul Lupu Deucu și cu alți rezeși din satul Cobâlca, la 1725 au întemiat biserica cea dintâi pe pământul lor, din care după judecata ce a avut monăstirea pe urmă a rămas numai cu 48 desetine și 1220 stânjeni.

2. Catrina Penceva din Chișinău la 1860 a daruit monăstirei o casă în orașul Chișinău, strada Armenească, 13.

3. Hristofor Carandje Iscrov și cu alți ctitori la 1868 au făcut corpul de piatră cu biserica de iarnă și cu stareția.

4. Ion Br'nca din satul Hârtopul Mare și Mic, la 1879 a dăruit monăstirei o parte de loc ce cuprinde 33 desetine.

5. Grigorie Vitu, satul Țigănești, 1893 a dăruit una firtă pământ arabil.

6. Sava Bărbuță și Simeon Garnati din satul Țigănești, la 1903 au dăruit 4 firte și 5 prăjini pământ arabil.

7. Teodor Taca din satul Țigănești la 1903 a dăruit una firtă pământ arabil.

8, Dumitru Garnati din Țigănești la 1909 a dăruit două firte și jumătate pământ.

9. Andrei Gonciar, satul Țigănești la 1911 a dăruit una firtă pământ arabil.

10. Vasile Bodi, avocat în Chișinău, str. Mihailov, 36 la 1913 a dăruit monăstirei o parte de pădure ce cuprinde 12 desetine.

11. Damian Gonciar, satul Țigănești, la 1913 a dăruit două firte de vie.

12. Filip Gonciar, satul Țigănești, la 1913 a dăruit două firte de pământ arabil.

13. Monahul Gherman la 1908 a jertfit un bilet de una sută ruble 3°/₀ pe veci.

14. Ieromonahul Panteleimon, ieromonahul Xenofont și monahul Teodosie, la 1911, au dăruit trei bilete câte de una suta de ruble, de toate trei sute ruble pe veci.

15. Igumen Sinesie, Iacov și Andrei la 1911 au dăruit două bilete pe veci, câte de una sută ruble, de toate 200 ruble.

16. Gheorghe Cobâleanu la 1909 au dăruit sfintei monastiri 10 desetine pământ arabil.

17. Arhimandritul Paramon din monastirea Hârjauca la 1919 a dăruit un bilet de 10000 ruhle pe veci cu 3°/₀.

La 1918 în monastirea Țigănești erau: stareți ieromonahul *Augustin*, apoi ieromonahul *Achepsim* Moraru, 8 ieromonahi, 4 ierodiaconi, 11 monahi și 31 frați. — Pământ 108 desetine.

MONASTIRILE DE CALUGARIȚE DIN BASARABIA

IN 1918

14. MONASTIREA CALĂRAȘAUCA.

(La început monastire de monahi; dela 1916 este locuită de călugărițe).

Se află în județul Soroca, la 60 de vrîste de orașul Soroca și la 180 vrîste depărtare de Chișinău, nu departe de malul Nistrului și în fața orașului Moghilău din Ucraina, într'un defileu din cele mai frumoase, format de dealuri stîncoase și păduri seculare.

Din actele vechi se vede că această monastire a fost un schit al monastirei moldovenești sf. Sava, închinată sf. Mormînt, și era ca un metoc în care stăteau trimișii monastirei moldovenești cu însărcinarea de a administra moșiile ce aveau prin aceste locuri.

In 1780 cînd biserica veche de lemn n'a mai fost în stare a mai înplini nevoile sufletești ale monahilor, un creștin, Hagi Marcu Donici, din tîrgul Moghilău, de pe malul celalalt al Nistrului, cerînd binecuvîntarea patriarhului de Ierusalim, Avraam, construi o biserică și o clopotniță de zid, pe care o sfinți în 1782 cu hramul „Ador-

mirei". Pentru această faptă el a şi primit din partea patriarhiei blagoslovenie a se numi epitrop pe viaţă a acestei monastiri cu drept de administrare a tuturor bunurilor ei şi a îngriji de părinţii trăitori în ea.

După moartea lui Donici, în 1809, dela monastirea sf. Sava a fost trimis igumen eromonahul Lazăr, îndatorit a plăti monastirei 100 lei anual. In 1813 moşiile monastirei încep a fi date în arendă, nelăsîndu-se spre folosinţa ei decît 300 desetine, şi trece sub cîrmuirea arhiepiscopului eparhiei Chişinăului, fără a mai avea vreo legătură nici cu monastirea sf. Sava, nici cu patriarhia dela Ierusalim.

Monahia Taisia stareţa monastirei Calaraşauca

In această monastire erau multe icoane bogate, şi cărţi aduse dela schitul stareobreaţ Sîrca ; o parte din ele au fost duse în 1872 la Chişinău.

In 1853 s'a construit a doua biserică de zid, cu hramul sf. Mitrofan [1]).

Monastirea are astăzi două biserici, patru corpuri de chilii, dintre care două cu câte două rînduri, moară, grădini şi frumoase înbunătăţiri gospodăreşti făcute în curs de 20 de ani de stăreţie a igumenului Ionà, cel din urmă stareţ.

In anul 1916 monahii sunt împrăştiaţi pela alte monastiri, iar în Calaraşauca sunt aduse călugăriţe refugiate din mon. Virov, din Polonia rusască, având stareţă igumenia *Ambrozia* dela 1916—1918, Octombre 16. Aceasta întorcându-se în Rusia, a rămas locţiitoare monahia Nona pânăla 16 Ianuarie 1919. Plecând şi aceasta în Ucraina, a rămas provizorie monahia Iraida pânăla 5 Martie 1919. După aceia conducerea a fost încredinţată unui comitet de trei maice şi doi preoţi vecini cu monastirea pânăla numirea ca stareţă maicei Taisia, la 1 Octombrie 1919.

LISTA STAREŢILOR MONASTIREI CALARAŞAUCA DELA INTEMEIEREA EI PÂNĂ LA 1918, ESTE URMĂTOAREA :

1. Igumenul *Samoil* a fost pela anul 1776.
2. Igumenul *Ghedeon* a fost dela 1853 — 1865.
3. Arhimandrit *Gherman* dela 1865 — 1886.

1) P. Cruşevan „Bessarabla", p. 167.

4. Igumen *Irinarh* dela 1886 — 1893.
5. Ieromonah *Teoctist* dela 1893 — 1894.
6. Igumen *Antim* dela 1894 — 1896.
7. Igumen *Ionà* dela 1896 — 1916.

Iar ctitorii mai însemnaţi ai acestei monastiri au fost:

1. Maria Cantacuzin a dăruit pământ la 1747.
2. Hagi Marcu Doncioi a zidit biserica cu hramu „Adormirei", la anul 1882.
3. General-maior Nicolae Al. Cerchez, soţia sa Ana şi fiul lor Nicolae, au zidit biserica de lemn cu hramul „Sf. Mitrofan", la anul 1853.
4. Igumenul Ionà a zidit împreună cu obştea, biserica mare de zid a sf. Mitrofan făcând şi alte înbunătăţiri gospodăreşti, la anul 1911.

Biserica din monastirea Hirova

15. MONASTIREA COȘELAUCA (Coșula).

Monastirea Coșelauca (Coșula) din județul Soroca, este întemeiată la 1786 de o evlavioasă creștină din satul vecin Cotiujeni, răzășița Maria Tocanosov, în călugărie Mitrodora.

Biserica monastirei cu hramul „Adormirei Maicei Domnului" s'a zidit de ctitorii: Arhimandritul Nicandru, care în vremea aceea era duhovnic la casa arhierească din Chișinău, împreună cu sora lui schimonahia Irina, care era stareță a monastirei acestia la anul 1841.

Biserica a doua de iarnă cu hramul „Sfinților Impărați Constantin și Elena", s'a zidit cu stăruința stareții shimonahia Elena în anul 1855.

La zidirea bisericilor s'au cheltuit banii monastirești și ajutoarele făcătorilor de bine, care s'au strâns cu condicile de milostenie.

Monastirea aceasta are moșie dăruită din trupul moșiei Cotiujenii-Mari de locuitorii din Cotiujeni; cel mai întâi ctitor al moșiei se pomenește Gheorgie Hârjeu; pământ laolaltă s'a dăruit monastirei 50 de fălci; la dăruirea acestei moșii mult a ajutat boerul Străjescu din Văscăuți, jud. Soroca. Zapisul de danie pe sus numita moșie a monastirei din trupul moșiei răzeșilor din Cotiujeni este dela anul 1832, Februarie 1, întărit în județul Iași la 10 Februarie a aceluiași an, pentru care pământ este și plan întărit de la 27 Ianuarie, anul 1833.

Chilii în monastire făcute de ctitori nu sunt, toate chiliile sunt de lemn și sunt făcute de fiește care maică sau ascultătoare cu cheltuiala lor, fiind viețuirea întru acest schit de sine; chilii de toate sunt 57 [1]).

---

1) Vezi rap. No. 14 din 2 Maiu 1919, către Arhiepiscopia din Chișinău.

IATĂ ŞI TABLOUL CU NUMELE STAREŢELOR DIN MONASTIREA COŞELAUCA (COŞULA) DELA INCEPUTUL EI ŞI PÂNĂ LA 1918.

Dela întemeerea ei în 1786 nu se ştie cine a ocârmuit monastirea până la 1800, dar dela anul numit până la anul 1810 a fost stareţă monahia *Magdalena.*

Dela anul 1810 până la 1848 a stăreţit monahia *Epistimia*, (în mirenie Ştratuliasca) în shimonahism Irina, întărită stareţă de Meletie episcopul Huşului.

Dela anul 1848 până la anul 1878 a stăreţit monahia *Epraxia* (Costin) în shimonahism Elena igumenia.

Dela anul 1878 până la anul 1885 a stăreţit monahia *Migdonia* (Hriţcu).

Dela anul 1886 până la anul 1892 a stăreţit monahia *Melitina* (Baconschi).

Dela anul 1892 până la anul 1894 a stăreţit monahia *Evsevia* (Ulman).

Dela anul 1894 până la anul 1901 a stăreţit monahia *Margarita* (Berezov).

Dela anul 1901 până la anul 1906 a stăreţit monahia *Evgenia* (Vladimirov).

Dela anul 1906 până la 1912 a stăreţit a doua oară monahia *Evsevia* (Ulman).

Dela 1912 până la 1918 a stăreţit monahia *Evghenia* (Scutari).

Dela 29 zile a lunii lui August, anul 1918 până astăzi, cu voia lui Dumnezeu stăreţeşte monahia *Neonila* (Petrachi).

Din stareţile mai sus numite se pomeneşte ca o ctitoră shimonahia Irina cu stăruinţa căreia s'a zidit biserica cea mare de vară, de piatră, în locul celei de lemn cu hramul „Adormirea Maicei Domnului", iar shimonahia igumenia Elena se pomeneşte că cu stăruinţa ei s'a zidit biserica cea de iarnă de piatră cu hramul „Sf. Impăraţi Constantin şi Elena", ea a clădit şi casele stăreţeşti [1]).

In 1918 în monastire erau: Stareţă, monahia *Neonila* Petrache, 35 monahii şi 113 surori. — Pământ numai 65 desetine.

---

1) A se vedea rap. No. 13 din 6 Maiu 1919, al stareţei monastirei Coşelauca, către Arhiepiscopia din Chişinău.

16. MONASTIREA HIROVA (Ciurova).

Se află în ținutul Orheiului la 18 chilometri dela Orheiu și la 36 dela Chișinău, pe coasta de mează-zi a unui deal acoperit cu grădini și în margina satului cu acelaș nume.

Nu se știe hotărât când a fost întemeiată. După tradiție, la început a fost schit de călugări, dar schitul arzând în 1803, iar monahii neavînd nici pământ, nici alte mijloace a-l mai reface, au plecat prin alte monastiri și în locul lor au fost aduse călugărițe.

Dintr'un act de danie dela 4 Mai 1805 al moșiei Isacova, să vede că mitropolitul moldovei Veniamin a căutat mijloace să refacă schitul ars, și când răzășii din împrejurimi au aflat aceasta, au dăruit cu bucurie pentru întreținerea schitului 149½ desetine de loc, iar în 1805 au făcut o biserică de lemn cu hramul „Sf. Nicolae". Și după hotărârea mitropolitului, în noul schit au fost aduse călugărițe dela schitul desființat Hîrtop, fiind cu desăvîrșire lipsit de mijloace.

In locul bisericii de lemn, la 1836, prin osîrdia stareței schitului, shimonahia Elisabeta Herescu și a duhovnicului ieromonah Teodot, s'a zidit biserica de piatră cu hramul „Sf. Nicolae". In pridvorul acestei biserici este înmormîntată sora mitropolitului Moldovei Gavriil Callimah, monahia Pelaghia [1]).

---

1) P. Crușevan, op, c. p. 153.

NUMELE TUTUROR STAREȚELOR CE AU FOST IN TRECUT DELA INTEMEEREA MONASTIREI HIROVA PÂNĂ ASTAZI [1])

In arhiva monastirei Hirova se găsește date numai dela anul 1819; pe atuncea a fost stareță în monastire schimonahia *Maria* până la 1831. Dela 1831 până la 1838 a fost stareță schimonahia *Elisabeta* Herescu, care la 1836 a zidit biserica de vară din jertfele binefăcătorilor.

Dela anul 1839 până la 1849 a fost stareță schimonahia *Severiana* Turuta.

Dela anul 1849, August 26, până la 1859 a fost stareță monahia *Pavlida* Anghel,

Dela anul 1859 Septembrie 17, până la 1862 a fost stareță monahia *Olga* Stratan.

Dela anul 1862 Iulie 20, până la 1864 a fost stareță monahia *Elisabeta* Badea.

Dela anul 1864 Octombrie 27, până la 1902 a cârmuit monastirea Igumenia monahia *Efrosina* Lupu. In anul 1871, Iunie 30, pentru oarecare lucruri bisericești, făcute de dânsa, a primit binecuvântarea dela sf. Sinod. Dela anul 1902 până la 1906, Octombrie 13 a fost stareță monahia *Veniamina* Nagâț.

Dela anul 1906 până la anul 1916 a fost stareță monahia *Meletina* Leca, care a zidit o chilie cu o sumă de bani luată pe vânzarea vitelor.

La anul 1916, August 29 a fost însemnată stareță monahia *Eufrosina* Negru, care cârmuiește monastirea până astăzi.

In 1918 monastirea avea stareță monahia *Eufrosina* Negru, 67 maici și 99surori. Pământ 268 desetine.

Monahia Eufrosina stareța mon. Hirova

Iar ctitorii, care au dăruit moșii monastirei Hirova sunt următorii:

In anul 1826 Ianuarie 12, a dăruit monastirei Hirova, rezeșul din satul Isacova, 5 stânjeni de pământ.

In anul 1813, Mai 9, a dăruit monastirei Hirova, rezeșul din comuna Isacova, Andreiu Tăut, 15 stânjeni de pământ.

In anul 1837, Mai 29, D-l Alexei Micu, din orașul Orheiu a dăruit monastirei o vie și o livadă cu pomi.

In anul 1844, Ianuarie 28, a dăruit monastirei rezeșul Leontie Balaban din comuna Isacova, 8 stânjeni de pământ.

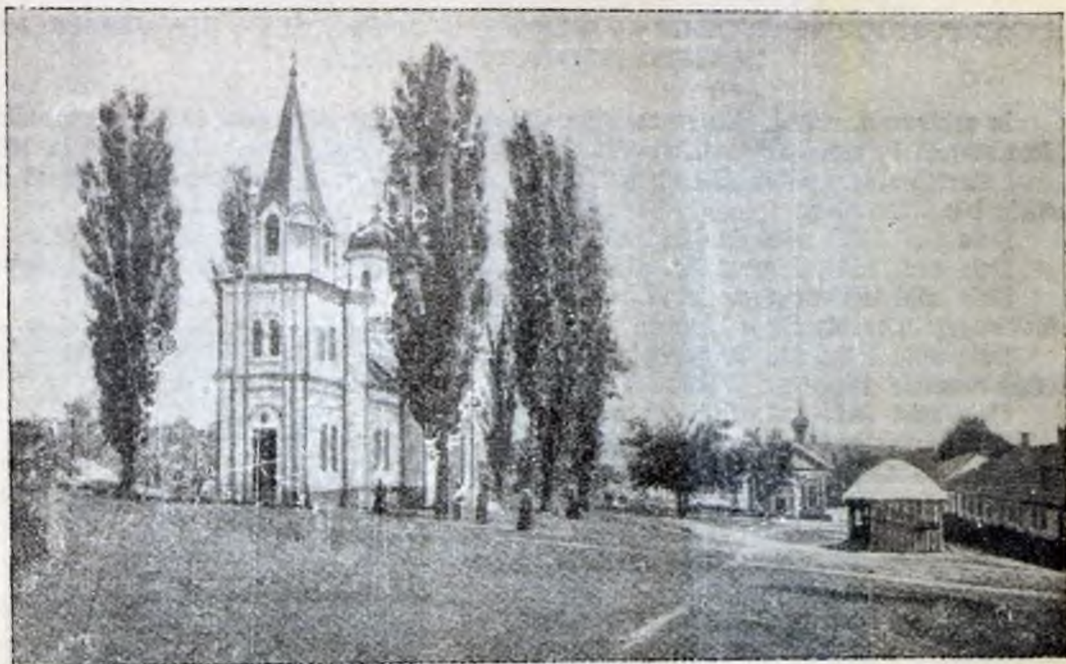
In anul 1850, Mai 26, a dăruit monastirei, proprietăreasa Anastasia Pulbere $514^1/_2$ desetine de pământ (moșia Ocnița).

In anul 1865, proprietarul Ioan Botezat a zidit pentru monăstire stăreția și biserică de iarnă.

Iar, în anul 1869, proprietarul Enache Ruso a dăruit monastirei o casă în orașul Chișinău.

---

1) Vezi rap. No. 17 din 19 Maiu, 1919, al stareței monastirei Hirova înaintat Arhiep. din Chișinău.

17. MONASTIREA RACIULA.

Această monastire se află în județul Orheiului, la 36 vrîste de Orheiu și 46 dela Chișinău, pe coasta unei coline sub marginea căreia este albia pârâului Ichel, lângă satul Reciula și nu departe de stația Calarași.

Ea este întemeiată în anul 1797 de preoții satului Pașcani, anume Andrei și Ioan Roșca, cu ajutorul a doi răzeși Simeon și Constantin Strat. După alții, în 1798 de către preoții Ioan Harea și Leontie Bariac [1]).

La început schitul a fost de călugări, iar în 1811 aici au fost aduse călugărițele dela desființatul schit Mana din acelaș județ.

Are două biserici; una mare cu hramul „Nașterea Maicei Domnului“, construită la 1845, și alta „Sf. Nicolae“ construită la 1822.

In 1918 în monastire erau: Stareță igumenia *Evghenia* Ciumașu, 47 monahii și 213 surori.—Pământ 126 desetine.

---

1) P. Cruşevan, op. c, p. 157.—N. Murzachevici -„Kratkoe opisanie bessarabskih monastirei“, şi „Zapiski Odeskago obş. ist. drevnosti“. Tom. I 1844 şi t. II din 1848—850.

LISTA STAREȚELOR SF. MONASTIRI RĂCIULA, JUD. ORHEIU.

1. Maica *Glafira* 1822—1829.
2. Maica *Nicandra*, 1829—1833.
3. Maica *Venedicta*, 1833—1836.
4. Maica igumenia *Eufrosina*, 1836—1850. A construit biserica cea de vară și o casă dinafară de monastire.
5. Maica *Macaria*, 1850—1854.
6. Maica *Olga* Stamati, 1854—1854. A introdus cântarea și citirea moldovenească în biserică.
7. Maica igumenia *Veniamina* Zubov, 1850—1877. A construit biserica cea de arnă, în locul celei rămase de'a călugări. stăreția și bucătăria.
8. Maica *Agnia* Podpoisova, 1877—1886.
9. Maica *Magdalena* Pereteatcu, 1886—1888.
10. Maica *Fevronia* Apostol, 1888—1893. A construit stăreția și un hambar, stăreția veche a prefăcut-o pentru școală.
11. Maica *Epistimia* Vasilache, 1893—1895. A reparat biserica cea de iarnă.
12. Maica *Fevronia* Apostol, 1895—1896.
13. Maica *Olga* Căldăran, 1896—1904.
14. Maica *Evsevia* Ulman, 1904—1906, care a fost stareță și la Coșelauca.
15) Maica igumenia *Evghenia* Ciumașu, dela 1906. A construit biserica cea de vară în locul celei vechi și a reparat stăreția.

Igumenia Evghenia Ciumașu, stareța monastirei Raciula

IATĂ ȘI LISTA CTITORILOR SFINTEI MONASTIRI RACIULA

1. Lupu Strătan, răzeșul din satul Nișcani, la anul 1792 a donat 216 desetine de pământ pentru înființarea unei monastiri de bărbați, care peste cîțiva ani a fost transformată în monastire de femei, din moșia donată 90 desetine s'au dat țăranilor la 1870.
2. Arhiepiscopul Irineiu la 1860 a donat șase sute (600) ruble, depuse în filiala Băncei Chișinău, în bilet veșnic, cu 4 %.
3. Dimitrie Strătan, fiul lui Lupu Strătan, la anul 1896, a dăruit o mie (1000) de ruble, depuse în aceeași Bancă în bilet veșnic cu 4 %.
4. Grigorie Erofti, răzeșul din satul Ilorăști, în anul 1908, a donat o mie (1000) de ruble pentru construcția bisericii de vară, și la anul 1917 a mai dăruit patru sute (400) ruble în bilet veșnic, care încă nu s'a primit din filiala Băncei Chișinău.
5. Arhimandrit Paramon, fostul stareț al monastirei Hârjauca, la anul 1914, a donat o mie (1000) ruble, depuse la filiala Băncii Chișinău, în bilet veșnic cu 3 % [1]).

---

[1]) Vezi raportul stareței mon. Raciula, sub. No, 27 din 18 Aprilie 1919.

18. MONASTIREA ȘABCA (Jabca)

Se găsește pe malul Nistrului în județul Soroca, la 45 vrîste depărtare în jos de orașul Soroca, pe înălțimea unui povîrniș stîncos, și totuși înconjurat de încântătoare poene bogate în vegetație, în deosebi de grădini și vii. Această monastire are o rară pozițiune prin frumuseța orizontului ce se desfășoară privirilor peste Nistru. De pe stîncile de deasupra monastirei, și îndeosebi dela schitul vechi, șerpuiturile Nistrului se pot urmări cu privirea departe, în sus și în jos, iar desișul stejarilor și grădinele ce o înconjoară, cu albiile a două lacuri frumoase, dau monastirei o admirabilă pozițiune geografică.

La început ea a fost locuită de călugări.

Intemeierea ei, are loc pela jumătatea veacului XVII. Tradiția spune, că pe atunci ar fi venit un ieromonah Iezechil din schitul Deleni din Moldova, cu câțiva frați și alegând acest loc încântător au făcut o bisericuță și câteva chilii.

Până la 1770, nu se mai știe nimic hotărât de acest schit; atunci a venit în aceste părți un alt ieromonah Teodosie, tot din schitul Deleni, care găsește schitul Șabca părăsit din pricina năvălirilor tătărăști. El înbunătăți chiliile părăginite și făcu o biserică cu hramul „Inălțarea sf. Cruci", căpătă pământ dela câțiva răzăși vecini, sădește pomi și

vie, și înzestrează schitul cu așa de frumoasă gospodărie, încât la 1818, exarhul Basarabiei, mitropolitul Gavriil, îl numi igumen și hotărî ca schitul Șabca să fie socotit monastire [1]). Pilda dată de starețul Teodosie a fost apoi împlinită și de urmașii săi, încât în scurtă vreme monastirea Șabca ajunge într'o înfloritoare stare materială.

In monastire sunt trei biserici: Una mare de piatră, cu hramul „Inălțării Domnului", zidită la 1825 de boerul Constantin Androne, și rezidită cu trei altare în 1912 și sfințită în 1916; biserica de iarnă „Sf. Mihail" zidită la 1849 de Mihail Lobov din Chișinău; și bisericuța cu hramul „Inălțării sf. Cruci" săpată în stîncă, restaurată în 1852 de starețul Casian și de obștea monăstirei [2]).

Dela 20 Aprilie 1916 monastirea este locuită de călugărițe refugiate din Rusia. Ele au fost aduse din monastirea Lesna, eparhia Holm din Polonia rusască, de către arhiepiscopul Anastasie, când acea provincie a fost ocupată de Germani. Obștea acestei monastiri, la început sub conducerea igumeniei Ecaterina [3]), și mai pe urmă a igumeniei Nina, are o deosebită organizare: Viață de obște, cor admirabil, rîndueli de viață monahală aleasă; apoi, o școală pentru copile orfane, o școală medie cu patru ani, o școală de gospodărie sătească cu trei ani și o școală de învățătoare cu doi ani de pregătire.

In 1918 în monăstire erau: stareță igumenia *Nina,* 26 monahii și 182 surori. Pământ 396 desetine.

IATA NUMELE STAREȚILOR ȘI FELURITE DATE PRIVITOARE LA ACEASTA MONASTIRE.

Din scrisorile monăstirei se vede că pe la anul dela Hristos 1770 au venit din Moldova, anume din monastirea Deleni, ieromonahul Iezechiil, și s'a făcut stareț al monastirei, care atunci se numea schit, deci așezarea călugărească aici era de mai înainte.

1. Ieromonahul *Iezechiil* văzând viața grea a frățimei întru așa loc strâmt, a cerut de la locuitorii moșiei Șabca o parte nu mare de pământ, mai jos de schit, care era potrivită pentru monastire și unde erau două izvoare.

---

1) P. Crușevan.—„Bessarabia", 1903, p. 169.

2) Vezi: M. Ganițki „Șabskii monastiri" în Eparh. Kișinev. Vied. No. 18 din 1876.—Arhiepiscop Dimitrie „Monastiri v Bessarabii" în „Kișinev. Vied." No. 16 din 1883.—Ieromonah Macsimilian „Sinodic Șabscago monastîrea", 1872.—V. Kurdinovski „Drevneișiia țercvi Bessarabii" în „Trudî ist. arh. obș." tom. X p. 14. Chișinău.

3) Igumenia Ecaterina (în mirenie princesa Eugenia Borisovna Efimov) rudă cu familia împărătească a Romanovilor, este întemeitoare a patru obștii monahale în Rusia. Având aleasă cultură europeană a întemeiat aceste obștii cu deosebită organizare pentru propaganda ortodoxă în regiunile catolice din Polonia rusască. Colaboratoare la diverse reviste bisericești din Rusia. Fiind înaintată în vrîstă și avînd picioarele zdrobite de bolșevici în vremea refugiului său în Basarabia, a trecut cârmuirea monăstirei ucenițel sale, igumenia Nina.

Frățimea s'a mutat în vale după cum se înțelege pe vremea starețului ierom. Teodosie.

2. Ieromonahul *Teodosie* a venit de peste Nistru și a trăit odată în Șabca, de unde s'a dus în Moldova și a trăit în monastirea Deleni. El a fost stareț în mai multe rânduri. Anii stăreției lui sunt între 1770—1808.

3. Arhimandrit *Nicandru* pe la anii 1808—1810.

4. Igumen *Calist* în anii 1810—1811, era din preoți văduvi, basarabean.

5. Arhimandritul *Teofil* a fost stareț în monastirea Șabca între anii 1818—1821. Acest stareț în monastire puțin trăia, pentru că era director la școala spirituală de băeți din Odesa. Pe vremea lui s'a început a se zidi biserica de piatră cu hramul „Inălțării Domnului", în locul celei de lemn cu hramul „Inălțării sf. Cruci". Biserica aceasta a fost până la anul 1912 când s'a zidit soborul de astăzi cu 3 altare. Pe vremea acestui stareț monastirei i s'a dăruit de locuitorii din Șabca 19 stânjini de pământ. Când și unde a răposat nu să știe.

Igumenia Ecaterina întemeietoarea a patru monastiri din Rusia

6. Arhimandritul *Sinesie* a fost stareț întru această monastire la anii 1822—1824, era din locuitorii guberniei Podoliei. Pe vremea acestui stareț s'a zidit clopotnița, care este și acuma, numai că acum ea este cu 3 rânduri iar pe vremea acestui stareț s'a zidit cu două rânduri. Acest stareț a însămnat locuitorilor din Șabca unde anume să facă satul, unde s'au și mutat toți, fiind că locuitorii până la acest timp trăeau la odaea monastirei și lucrau pământul împreună cu călugării. Pe vremea acestui stareț s'a adunat multă fratime. Dela această monastire el s'a mutat la Dobrușa unde a și răposat.

7. Arhimandritul *Ioanichie* a fost stareț întru această monastire pe la anii 1824—1827; el era din negustorii orașului Cernigov. Pe vremea acestui stareț s'a sfințit biserica cu hramul „Inălțării Domnului"; tot pe vremea lui monastirei i s'au dăruit de către locuitori 20 stânjini, de monastirea Golei 600 desetini și s'a cumpărat 20 stânjini. De la această monastire a fost mutat la Gârbovăț unde a și răposat. După mutarea la Gârbovăț el a rămas blagocin pe Șabca.

8. Igumenul *Iov* a fost stareț întru această monastire pe la anii 1827—1829, de națiune era rus, el a venit în Basarabia de peste Nistru; fiind stareț al monastirei trăea la casa arhierească din Chișinău unde era ocupat cu ascultarea de eclesiarh. Pe vremea acestui stareț, trăitoriul în monastirea Șabca, boerul din Moldova, Constantin Androne Stati, a dobândit pământ pentru monastire 12 stânjini dăruită și 53 stânjini cumpărați.

9. Arhimandritul *Onisifor* a fost stareț întru această monastire între anii 1830—1833, fiu din negustori din gubernia Podoliei, a fost tuns în monahism în monastirea vremii aceleia Cosăuți. Pe vremea acestui stareț s'a zidit un corp de case, care acuma nu-i, și la zidirea lui a dăruit din banii săi 198 ruble. A murit fiind de 54 de ani în monastirea aceasta.

10. Arhimandrit *Nicodem* a fost stareț întru această monastire pe la anii 1833—1836; din tagmă duhovnicească, fiu de preot de națiune malorosian. A terminat seminarul duhovnicesc din Volinia și duhovniceasca academie din Chiev; fiind în academie a fost tuns în monahism și hirotonisit diacon și preot, iar trecând 2 ani a primit titlul de magistru în teologie. A fost profesor la seminarul din Chișinău. Pe vremea acestui stareț monastirea Șabca întâia dată a pus bani în bancă. Primind dela moștenitorii răposatului arhimandrit Onisifor vreo 600 de galbini i-a pus pentru păstrare și creștere %% în banca orașului Odesa. Afară de banii puși în bancă el a lăsat în monastire aprope de 6.500 ruble. Cu banii rămași în monastire dela acest stareț a început cîteva zidiri arhimandritul Casian. Apoi starețul Nicodem a fost mutat din monastirea aceasta.

11. Arhimandritul *Casian* a fost stareț întru această monastire dela anul 1836 până la 1864, de națiune era rus și din tagmă duhovnicească, din gubernia Harcovului. A învățat în duhovniceasca academie din Chiev. Fiind în academie a primit tundere în monahism, apoi director în școala spirituală de băeți din Chișinău. Stareț întru această monastire a fost 28 ani și tot întru acest timp a fost exarh al monastirelor și schiturilor din Basarabia. Pe vremea acestui stareț monastirea primea multe ofrande pentru zidirele care să făceau atuncea: S'a înoit biserica cu hramul „Cinstitei Cruci" din piatră, s'a zidit biserica nouă de piatră cu hramul „Sf. Arh. Mihail" cu chilii de o parte și alta, s'a zidit al 3-lea rând pe clopotnița făcută în anul 1823, s'a acoperit cu fer biserica cu hramul „Inălțării Domnului", s'au făcut zidiri la odaea monastirei. Acest stareț a regulat tot arhivul monastirei. Pământ pentru monastire, acest stareț nu a dobândit, numai a cumpărat o vie cu preț 45 ruble. Arhimandritul Casian a răposat întru această monastire la al 56 an ai vieții sale și este îngropat în ograda monastirei, iar frațimea i-a pus monument de marmoră albă; astăzi lespedea care a fost pe monument este așezată în păretele noului sobor.

12. Arhimandritul *Serafim*, a fost stareț întru această monastire la anii 1865—1868, moldovan, din tagmă duhovnicească. A terminat seminarul duhovnicesc din Chișinău, și a fost tuns în monahism în monastirea Curchiu. A stărețit în mai multe monastiri. Pe vremea lui întru această monastire venea mare mulțime de închinători de peste Nistru, și pentru aceasta și veniturile monastirei s'au înmulțit. Mai pe urmă arhimandritul Serafim a fost stareț în monastirea Gârbovăț unde a și răposat.

13. Arhimandritul *Ieronim* Heppner a fost stareț întru această monastire dela anul 1868 până la anul 1871; el era din Polonia și a învățat în universitatea din Varșovia, și fiindcă de religie era luteran a trecut la religia ortodoxă în monastirea Soloveț. A terminat duhovniceasca academie din Chiev și s'a tuns în monahizm întru o monastire din orașul Harcov. A fost apoi profesor în duhovniceasca seminarie din Chișinău și membru în duhovniceasca consistorie din Chișinău. A fost exarh al monastirelor din Basarabia. Cu osârdiea acestui stareț s'a căpătat în monastire Sf. icoana făcătoare de minuni, copia celei dela Gârbovăț. Pe vremea acestui stareț închinătorii au jertfit 889 uble și cu acești bani s'a împodobit Sf. icoana Maicei Domnului cu veșmint aurit și împodobit cu pietre scumpe, care la cântăr trage 14 funturi. După cererea acestui starreț Indreptătorul Sinod în anul 1896 a dat voe ca Sf. icoană din Gârbovăț să fie adusă în monastire în săptămâna dintâi a postului Sf. Apostoli. Pentru întimpinarea Sf. icoane la marginea moșiei monastirei și în monastire s'au făcut 2 amvoane de piatră. Pe vremea acestui stareț un făcător de bine din Petersburg a dăruit monastirei un rând de veșminte scumpe, un potir, discos și altele, o cruce de argint și o sf. evanghelie. El însuși a dat monastirei un rând de veșminte de mătasă. In anul 1872 a deschis în

monastire o şcoală pentru învăţătura fraţilor şi băeţilor din sate, de limba rusască, de religie şi altele, după programul şcolii. La zidirea unui corp de case stareţul a dăruit din banii săi 300 ruble. A făcut 2 uşi foarte mari sub clopotniţă pe unde să întră în monastire; uşile sunt acoperite cu table de fer şi pe una e zugrăvit Mântuitorul, iar pe alta Maica Domnului. A făcut tablou diamăruntul arhivului monastiresc. A tradus din limba moldovenească în cea rusască toate actele pentru pământ, care sunt vreo 150 la număr; cele în limba rusască sunt scrise întru o carte. Acest stareţ a binevoit a ruga pe arhiepiscop să hirotonisască ieromonahi şi ierodiaconi. Frăţimea monastirei având dragoste către aşa bun stareţ în anul 1869 când s'a adus întâiaş dată Sf. icoană a Maicei Domn. dela Gârbovăţ a cumpărat o candelă de argint pre care a scris aceste cuvinte: „Chipului Maicei Domnului cei dela Gârbovăţ, carea este în monastirea Şabca, aduce mulţumire monastirea Şabca, în amintirea zilei de 10 Iunie 1868, întru care a sosit noul stareţ arhimandrit Ieronim". Fiind la început stareţ în monastirea Gârbovăţului între anii 1857—1863 el a proslăvit Sf. icoana a Maicei Domnului făcătoare de minuni. Apoi, a răposat în Rusia.

Igumenia Nina stareţa monastirei Şabca

14. Arhimandritul *Ermoghen*, stareţ întru această monastire între anii 1873—1880 de naţiune rus, fecior de preot, a terminat seminarul duhovnicesc din Chişinău. A fost preot de mir de la anul 1839 pânăla 1873; după văduviea sa a fost primit în numărul frăţimei casei arhiereşti şi tuns în monahizm la anul 1873. Până la tundere s'a numit Protoiereul Simeon Nicolaev Baziliuc.

15. Arhimandritul *Irinei* a fost stareţ întru această monastire la anii 1881—1883, de naţiune era malorus; până la tundere în monahizm s'au numit Ioan Cebotarenco, din tagmă duhovnicească, carte a învăţat numai în casa părintească. In anul 1847 a fost tuns în monahizm în monastirea Gârboveţului, şi a stăreţit în multe monastiri din Basarabia. In monastirea Şabca a stat nu multă vreme, dar folos a făcut în deajuns cumpărând multe lucruri pentru gospodarie şi mai ales pentru lucrarea pământului. Acareturile în monastire se faceau şi se tocmeau după planul dat de el fraţilor, fiindcă avea destulă stiinţă la toate lucrurile. Mult s'a ostenit pentru pictura Sf. icoane, care în vremea aceea era în biserica cu hramul Înalţării Domnului. A răposat întru această monastire şi după mortea lui a rămas monastirei 800 ruble bani, una mitra, 2 cruci arhimandriţeşti, o cruce dela Sf. Sinod, şi altele.

16. Arhimandritul *Venedict*, a fost stareţ întru această monastire dela anul 1884 şi până la anul 1886. Era moldovan, din tagmă duhovnicească, până la tunderea în monahizm sau numit Vasile Olaru. A terminat seminarul duhovnicesc din Chişinău în anul 1851. La 1856 rămânând văduv a fost primit în numărul frăţimei monastirei Hîrjauca şi tot întru acelaş an a fost tuns în monahizm cu numele Venedict; apoi a fost stareţ în multe monastiri din Basarabia. Fiind stareţ întru această monastire el multă sârgu-

inţă a pus pentru împodobirea sf. biserici cu veşminte, care acum sunt vechi. Acest stareţ a dorit pe vremea sa a lărgi biserica cu hramul „Inălţării Domnului", dar fiind că monastirea nu avea atuncea trebuincoasa sumă, stăpânirea nu i-a dat voe. Pe vremea acestui stareţ în biserica cu hramul „Inălţării Domnului" s'a făcut iconostas nou, care s'a sfinţit în anul 1886. A răposat întru această monastire la anul 1887 în 15 zile a lunei lui Aprilie.

17. Arhimandritul *Sinesie* a fost stareţ întru această monastire dela anul 1887 până la anul 1904. Acest stareţ de naţiune era moldovan, din tagmă duhovnicească, până la tunderea în monahizm s'a numit Gheorghe Bârcă. A terminat seminarul duhovnicesc din Chişinău în anul 1864. A fost apoi preot în 2 parohii şi după văduvie a întrat în numărul frăţimei din monastirea Curchiu. A stareţit în mai multe monastiri din Basarabia. Intru aceasta monastire a stat 17 ani şi în curgerea acestui timp mult folos a făcut. Pe vremea sa în monastire să adunau băeţii, care învăţau rândueala bisericii, cetirea şi cântarea, şi mulţi dintre ei au eşit cântăreţi pe la sf. biserici; a împodobit monastirea cu ierodiaconi care slujau forte bine, a zidit din nou 2 corpuri, unul cu 8 chilii, iar altul cu 16 chilii. A tradus toate actele pentru pământul stăpânit de monastire de pe limba moldovenească în cea rusască. A fost învăţător în şcoala monastirei de băeţi, care învăţând 3 — 4 ani erau primiţi în şcolile spirituale ale eparhiei. A fost şi exarh al monăstirelor. A sădit livadă mare cu pomi altoiţi, care este şi acuma, aducând monastirei mare folos. A sădit apoi vie cu viţă franceză de multe soiuri, care vie este şi acuma. A reparat bisericile, a înmulţit dobitoacele şi toată averea monastirei. Şi a răposat acest stareţ în oraşul Odesa în luna lui Iulie la anul 1904; frăţimea monastirei a rugat stăpânirea să dee voe a aduce trupul scumpului lor stareţ în monastire, pre care l'au şi îngropat apoi supt biserică.

18. Arhimandritul *Porfirie*, a fost cel mai de pe urmă stareţ, care a cîrmuit frăţimea în monăstirea aceasta bărbătească între 1905 — 1916. El era de naţiune moldovan. Carte a învăţat numai în monastire. Până la tunderea în monahizm s'a numit Pavel a Babei. In curgerea acestui timp a zidit biserica mare cu 3 altare în locul celei vechi care era foarte mică. Din banii lui a zidit trapeza monastirei, dând 2 mii ruble. A cumpărat clopotul cel mare care este de 105 puduri, cu banii săi. A adunat avere monastirei şi bani în bancă 21 mii ruble.

In anul 1916, în 23 de zile a lunei lui Iulie (după hotărârea Sinodului dela 20 Aprilie—16 Maiu, cu ordinul sub No. 2678) monastirea a fost încredinţată maicei stareţe Igumenia Nina, refugiată cu maicele şi surorile din Poloniea. Şi cu ordinul Sinodului stareţul Porfirie a fost mutat în monastirea Hirjauca unde la anul 1917 în luna lui Iulie, arhiepiscopul Anastasie i-a dat sanul de arhimandrit; apoi a răposat în monastirea Hârjauca.

CTITORII MONASTIREI ŞABCA [1]).

1. Cel mai însămnat ctitor al monastirei Şabca a fost vestitul între ierarhii bisericii Moldaviei Veniamin, care pe la anul 1805 fiind membru în divanul Ţării împreună cu alţi mari boeari, pe când să judeca monastirea Şabca cu răzeşii, mult a ajutat monastirei apărând drepturile ei.

2. Gospodarul Moldaviei Alexandru Nicolai în anul 1801 a dat schitului Şabca

---

1) Ctitorii acestei monastiri, până la 1872, sunt arătaţi în „Sinodicul" monastirei Jabca, întocmit şi tipărit ruseşte de ieromonahul Maximilian.— Chişinău 1872, pp. 79 — 117.

a sa gramată prin care se poruncea a se da din vama gospodărească în tot anul câte şase oca de unt de lemn pentru luminarea Sf. icoane, iară dacă părinţii n'ar dori, să li se dee în loc bani ; li s'au dat voe părinţilor a ţine una sută oi, una sută ştiubeie cu albine şi a primi 200 vedre de vin.

3. Gospodarul Alexandru-Constantin în anul 1803 — 1806, tot aşa, a dat act monastirei şi scutire pentru una sută porci.

4. Boeri mari (mulţi dintre ei erau membri în divanul ţării, care era în Iaşi, iar alţii erau ispravnici în oraşul Soroca) ajutau monastirea cu aceea că judecându-se monastirea cu rezeşii apărau drepturile monastirei, au măsurat pământul şi le-a dat părinţilor acte pentru stăpânirea pământului.

5. Episcopul Gherasim al Huşului fiind în monastirea Dobruşei, să crede când mergea prin eparhiea sa, au întărit daniea pe o parte de pământ de la răzeşii din Şabca în numărul cărora erau şi 2 monahi din Dobruşa. Episcopul Gherasim cu această întărire a făcut acel bine, că dacă pe urmă a şi rămas această parte de pământ (148 stănj.) în folosul monastirei apoi numai prin întăritura şi mărturia episcopului.

6. Ctitorul Constantin Andronovici Statie, dvoreanul Moldovii, a trăit în Şabca între anii 1820 — 842. El în anii 1820 — 25 a zidit biserica nouă cu hramul „Inălţării Domnului" din banii săi. A răposat în Şabca şi a fost îngropat lîngă biserică. A dăruit o sf. Evanghelie pe limba moldovenească. Potir de argint suflat cu aur şi discos. Fotografiea lui este şi acuma în chiliile stariţei.

7. Ctitorul Mihail Ivanovici Lobov, cinovnic din oraşul Chişinău, fiind prieten cu arhimandritul Casian, a zidit întru această monastire o biserică de piatră de iarnă cu hramul „Sf. Arhistratig Mihail" cu chilii de o piarte şi de altă a bisericei, şi a cheltuit pe această zidire 8000 ruble, a dăruit pentru o coană şi clopot 471 ruble şi altă dată 75 ruble.

In acelaş sinodic, singurul tipărit în monăstirele Basarabiei, se mai citează printre binefăcătorii monastirei şi următoarele nume boereşti: Marele ban Mihail (1793); — Constantin Vârnav, ban, ispravnic de Soroca (1794); — Căminarul Constantin Harst, ispravnic de Soroca ; — Constantin Pagol, vornic de poartă ; — Postelnicul Ioan Roşca; — Mazil-căpitan Gheorghe Gane; — Căpitan Stefan Manole (1796); — Căpitan Carp Prodan; — Banul Constantin Crupenski, ispravnic de Soroca (1797); — Banul Const. Carp, ispravnic de Soroca (1800); — Marele - ban Arghirie Cuza (1802); — Dimitrie Meleghie, vornic de poartă (1804); — Biv - vel spatar Matei Constantin (1804); — Marele logafăt Constantin Balş din divanul domnesc (1805); — Marele logafăt Constantin Greceanu (1805); — Marele vornic Constantin Balş; — Mare vornic Lupu Balş (1810).

19. MONASTIREA TABĂRA.

Se găsește în județul Orheiului, la 20 de vriste de oraș și la 35 dela Chișinău lângă pârâul Vatici, înconjurat de dealuri frumoase împădurite.

Este întemeiată, după unii la 1784 de boerul Gheorghe Russo [1]); după alții la 1779 de vatavul aceluia, Darie Carp [2]). Până la 1815 a fost locuită de monahi; iar în acel an din porunca Mitropolitului Gavriil, aici au fost aduse călugărițele de la schitul desființat „Fântâna Doamnei", din acelaș județ.

Are două biserici, una de iarnă, cu hramul „Adormirea Maicei Domnului" făcută în locul alteia vechi de lemn, în 1828; și alta cu hramul „Sf. Treime", zidită la 1857 pe locul alteia vechi desființat?, ce fusese ridicată la 1810.

La 1918 în această monastire erau: Stareță monahia *Ana*, 57 monahii și 164 surori.—Pământ 220 desetine.

1) P. A Crușevan.—„Basarabia" p. 155.—Moscova, 1903

2) Vezi și „Chișinevskia eparhialnlia vîedomosti", anul 1883, No. 16.

NUMELE TUTUROR STAREȚELOR CE AU CÂRMUIT MONASTIREA TABĂRA DELA INTEMEEREA EI PÂNĂLA 1918.

1. Intre anii 1815 și 1897 au fost stareţe în această monastire Monahia *Evdochia* și Shimonahia *Maria*. In timpul acestor două stareţe la anul 1828 s'a zidit biserica de vară. Nu se știe cât timp a fost monahia Evdochia și cât shimonahia Maria.

2. Monahia *Agapia* 1837—1838.

3. Shimonahia *Aglaida* 1838—1841.

4. Monahia *Fevronia* 1841—1845.

5. Igumenia *Agafia* 1845—1860. In anul 1859 e zidită biserica de iarnă, cu hramul „Sf. Treime".

6. Igumenia *Evghenia* 1860—1867.

6. Monahia *Neonila* 1867—1869.

7. Igumenia *Elisabeta* 1869—1884.

o. Igumenia *Sofia* 1884—1904.

9. Monahia *Olga* 1904—1906.

10. Monahia *Evghenia* 1906—1913, în timpul acestei stareţe s'au reparat amândouă bisericile.

11. Monahia *Neonila* 1913—1917.

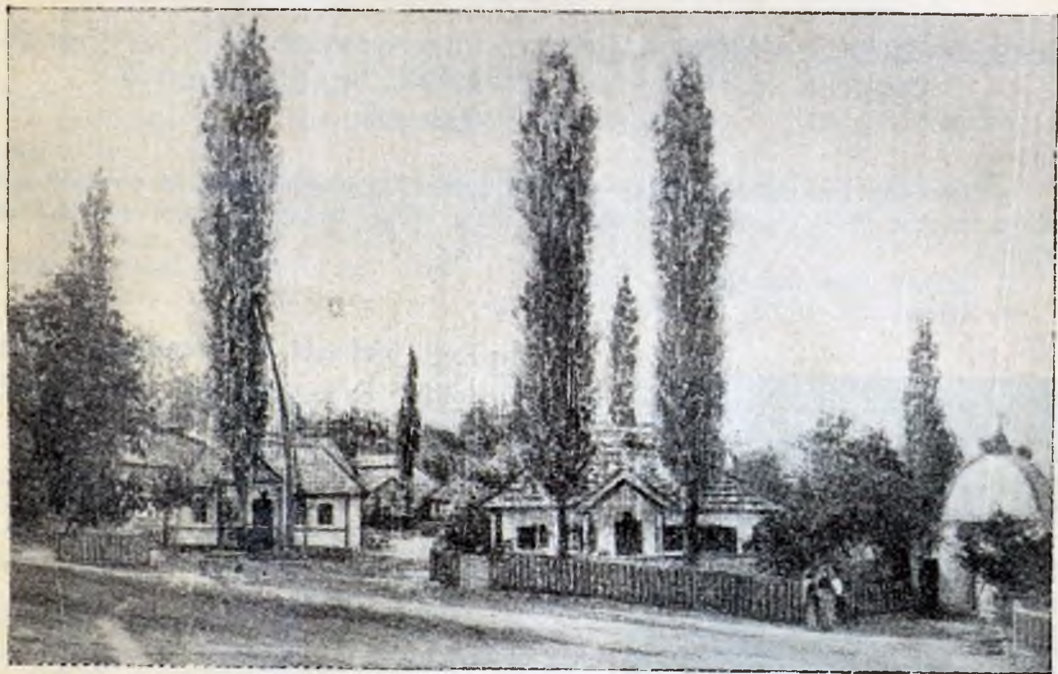
12. Monahia *Ana* dela 1917 încoace.

Monahia Ana, stareța mon. Tabăra.

---

1) Vezi rap. No. 16 din 14 Maiu 1919, al stareței mon, Tabăra către arhiepiscopie.

20. MONASTIREA VĂRZĂREȘTI

Se găsește în județul Chișinău, la 60 vrîste de oraș, pe un pripor, înconjurat de coline acoperite de păduri, pe părăul Sinești, și în apropiere de satul Vărzărești.

Ea este cea mai veche monastire din Basarabia, amintită într'un document încă din vremea lui Alexandru cel Bun, și apoi pustiită de Tătari [1]). A fost restaurată la 1770 de un proin-protoereu Constantin Măcărescu împreună cu tatăl său, preotul Vlasie (în călugărie Varlaam).

Are două biserici, una ridicată la 1796, iar a doua la 1863, și o clopotniță veche alipită de biserica mai veche, zidită la 1835.

Ea a fost monastire de călugări pânăla 1815, când au fost aduse aici maicele din schitul desființat dela Cosăuți.

In 1918 în această monastire se aflau: Stareță monahia *Evlalia* Frunză, 24 monahii și 111 surori. — Pământ 260 desetine.

1) P. Crușevan, op c, p. 151.

LISTA CU NUMELE TUTUROR STAREŢILOR ŞI A STAREŢELOR CE AU FOST IN TRECUT IN SF. MONASTIRE VĂRZĂREŞTI ŞI AU CÂRMUIT-O DELA 1770 ŞI PÂNĂLA 1918.

1. Protopop *Constantin* Macarescu dela anul 1770 pânăla 1800. El a reînoit monastirea în anul 1770, cu tătăl său, preotul Vlasie (mai târziu călugărit sub numele Varlaam).
2. Igumen *Ioan* dela 1800 — 1808.
3. Arhimandrit *Victor* dela 1808 — 1815.

Monahia Evlalia stareţa monast. Vărzăreşti

Apoi este prefăcută în monastire de maice:

1. Monahia *Singliticihia* dela 1815 — 1817.
2. Monahia *Nazaria* dela 1817 — 1819.
3. Monahia *Anisia* dela 1819 — 1835.
4. Monahia *Tecla* Pancarenco, malorosiancă, dela 1835 — 1860. Pe timpul ei s'a zidit biserica cea de vară a „Sf. Dimitrie" în anii 1853 — 1861.
5. Monahia *Olga* Procopieva, malorosiancă, dela anul 1862 — 1865.
6. Igumenia *Olimpiada* Dogariu, bulgarcă, dela 1865 — 1881. Pe timpul ei şi cu a ei stăruinţă s'a zidit biserica de iarnă la un loc cu stăreţia la anul 1868 şi a făcut iconostas nou la biserica de vară în anul 1867. Pe timpul ei s'au făcut trei corpuri de case, tot cu a ei stăruinţă s'a făcut zidul de piatră împrejurul monastirei în anul 1872.

In anul 1871, ea a început procesul cu moşia Ţigăneşti, pentru că într'o vreme răzeşii din comuna Vărzăreşti îşi însuşiseră vreo 140 desetine de pământ. Cu a ei stăruinţă, monastirea a cumpărat 27 desetine de pământ la moşia Iurceni în anul 1877.

7. Monahia *Fevronia* Haiducu, moldovancă dela anul 1881 — 1888. Pe timpul ei şi cu a ei stăruinţă, monastirea a câştigat acele 140 desetine de pământ din moşia Ţigăneşti, care şi le însuşiseră rezeşii din comuna Vărzăreşti.
8. Igumenia *Augustina* Cerednicenco, ruscă, dela anul 1888 — 1916. Pe timpul ei a fost prelungită biserica cea de vară cam de trei stânjeni spre apus în anul 1906. S'au făcut două corpuri de case în anul 1894. Cu stăruinţa ei s'a fost reînoit iconostasul şi icoanele bisericii cei de vară în anul 1913. S'a mai făcut pe timpul ei cu stăruinţa răposatei monahii Aglaida Cuijuclu canalizare de apă cu robinete în anul 1908.
9. Stareţa monahia *Evlalia* Frunză, moldovancă, dela 1916 încoace. Pe timpul ei s'a reînoit iconostasul şi icoanele bisericii de iarnă a Naşterei Maicei Domnului în anul 1918.

LISTA CU NUMELE CTITORILOR SF. MONASTIRI VĂRZĂREŞTI

1. Stan Vărzari, Afteni Vărzari şi Gavriil Vărzari, au dăruit monastirei în anul 1801, moşia Vărzăreşti, pe care se află monăstirea.

2. Arghiri şi Ana Iancu, Gheorghe şi Paraschiva a dăruit monastirei moşia Ţigăneşti în anul 1805.

3. Simeon Dobrinschi din oraşul Chişinău a dăruit monastirei la facerea iconostasului bisericii de vară a Sf. Dimitrie 700 ruble în anul 1860.

4. Fostul stareţ al monastirei Gârbovăţ, arhimandritul Inochentie a făcut în monastire o şcoală de fete la anul 1904 [1]).

NOTĂ.—Schiturile sunt amintite împreună cu monăstirile de care depind: 1). Schitul *Bocancea* cu monăstirea Hârjauca pag. 50; 2. Schitul *Pripiceni* cu monastirea Curchiul, pag. 33; 3. Schitul *Terapont* cu monăstirea Cetatea, pag. 28; şi 4. Schitul *Ţipova* cu monăstirea Saharna, pag. 54.

---

1) Vezi rap No. 12 din 5 Maiu al stareţei mon. Vărzăreşti către arhiepiscopia din Chişinău.

OBȘTII (FRĂȚIMI) DE MONAHI

pe lângă reședințele arhierești.

1. *„Mitropolia" din Chișinău.*—Toate reședințele episcopale sunt socotite drept monăstiri. Pe lângă ele sunt mici obștii monahale, care amintesc episcopului locul de metanie și viața monahală întru care trebue să viețuiască. Lângă reședința arhiepiscopală din Chișinău este biserica „mitropoliei", întemeiată în 1814 de mitropolitul Gavriil Bănulescu, în care slujbele sfinte sunt săvârșite în chip deosebit de obștea alcătuită din vre-o 30 monahi și frați. Biserica într'un corp cu reședința arhiepiscopală este așezată în una din cele mai frumoase poziții în mijlocul orașului, și din cauza mulțimei credincioșilor ce se adună în vremea slujbelor și în deosebi la priveghierile dinspre duminici și sărbători, cum și în vremea acatistului făcut înaintea vestitei icoane a Maicei Domnului dela Gârbovăț, care este adusă o jumătate de an în această biserică, oficiat în fiecare Duminică seara, cu o rânduială nemaipomenită aiurea, a fost reînoită în 1892 de arhiepiscopul Isachie și adăogată în vremea episcopului Vladimir. (Revista Eparhiei Chișinăului, an. 1892, No. 19, p. 338).

Protosinghel Serafim, economul casei arhiepiscopale din Chișinău.

Superiorul acestei frății monahale este însuși arhiepiscopul, iar conducerea gospodăriei monastirești este încredințată unui econom. In 1918 econom al Casei arhiepiscopale era igumenul Ghenadie, apoi protosinghelul Serafim Hâncu.

2. *Via arhierească.*—Pentru întreţinerea arhiepiscopului şi a casei eparhiale, în apropiere de oraşul Chişinău este un teren ca de 40 desetine din care 25 sunt cu vie, iar celelalte cu pomi şi sămănătură, procurat încă din anul 1819 cu arendă vecinică de 100 lei vechi anual, dela stareţul Partenie al mon. Galata de lângă Iaşi [1]). Pe acest loc apoi, la 1854, arhiepiscopul Irinarh a construit o biserică, cu o locuinţă de vară pentru arhiepiscop şi câteva corpuri mărunte pentru monahi. Aici trăeşte o obştie mică de 12 monahi şi fraţi. In anul 1918, îngrijitorul acestei frăţii era ieromonahul Gurie Tăut.

3. *Casa arhierească din Ismail,*—a fost înfiinţată la 1890 în urma cererei arhiepiscopului Serghie către sinodul din Petersburg; dar, nu s'a întemeiat decât la 1910 când, după cererea arhiepiscopului Serafim, se întemeiază în acest oraş, vicariatul de Ismail. Reşedinţa aceasta a vicariatului este socotită ca metoc al monastirei Cetatea din vecinătatea oraşului, al căruia stareţ este de drept însuşi vicarul. Ingrijitorul acestei case în 1918 era ieromonahul Anatolie, numărul monahilor numai trei.

OBŞTII (FRĂŢIMI) DE CĂLUGĂRIŢE
pe lângă instituţii de binefacere.

In oraşul Chişinău sunt şi două frăţimi (obştii mici) de călugăriţe:

1. *Pe lângă azilul de orfani,* întemeiat din iniţiativa şi stăruinţa arhiepiscopului Platon, la 1914, şi dat în grija unei obşte de monahii şi surori în număr de 40. Acest azil posedă la o depărtare de 6 vrîste spre miazăzi de oraş un teren în întindere de 120 desetine, cu scop ca pe el, să se construiască o monăstire de călugăriţe şi un azil pentru orfani. In 1918, localul încă nu era construit şi nici monăstirea recunoscută oficial. Călugăriţele şi surorile sunt adunate din diferite alte monastiri. Superioară, monahia *Ana* Ghenovici.

2. *Ospătăria populară* întemeiată în vederea scumpetei traiului în oraşul Chişinău pe vremea războiului, în anul 1916, din iniţiativa clerului catedralei, a arhiepiscopului Anastasie şi a nobilimei oraşului, pentru a se ajuta populaţia lipsită de mijloace. Se găseşte provizoriu în str. Bender No. 30, neavând local propriu. Maicele şi surorile în număr de 13, care gătesc şi împart bucatele la săraci, sunt venite din diverse alte monastiri.

In 1918, superioara lor era monahia *Magdalina.*

In această ospătărie în iarna anilor 1918 şi 1919 au primit masă zilnic între 350—400 sărmani.

1) Iosif Parhomovici: „Activitatea arhiepiscopului Irinarh în eparhia Chişinăului", în Trudi ist obşt. vol. VI. p. 71.

ANEXE

TABLOU CU NUMELE BLAGOCINILOR (EXARHILOR), ADICĂ A INSPECTORILOR MONASTIREŞTI DIN BASARABIA, CARE AU FOST INTRE ANII 1812—1918 [1]).

1. Igumen *Onisifor* din schitul Cosăuţi, pe la anii 1812—1816.
2. Arhimandrit *Ioanichie* din mănăstirea Gârbovăţ, între anii 1527— ?
3. Arhimandrit *Benedict* din mănăstirea Frumoasa, între anii 1830—.850.
4. Igumen *Dosotei* din mănăstirea Hâncu, între anii 1832—1840.
5. Igumen *Casian* din mănăstirea Şabca, între anii 1836—1864.
6. Igumen *Inochentie* din mănăstirea Hâncu, între anii 1843—1848, apoi a fost în mănăstirea Curchiu, între anii 1850— ?
7. Igumen *Isidor* din mănăstirea Hâncu, între anii 1851—1852.
8. Arhimandrit *Mitrofan* din mănăstirea Curchiului, între anii 1854—1860.
9. Igumen *Varlaam* din mănăstirea Frumoasa, între anii 1857— ?
10. Arhimandrit *Ieronim* (Heppner) întăi în mănăstirea Gârbovăţ, între anii 1859—1863 şi apoi în mănăstirea Şabca între anii 1869—1871.
11. Arhimandrit *Varlaam* din mănăstirea Curchiului între anii 1862—1867.
12. Arhimandrit *Irineu* din mănăstirea Curchiului; între anii 1870—1872.
13. Arhimandrit *Sinczie* din mănăstirea Şabca, între anii 1887—1904.
14. Arhimandrit *Inochentie* din mănăstirea Gârbovăţ, între anii 1804—1906.
15. Arhimandrit *Gherman* din mănăstirea Noul-Neamţ, între anii 1906—1908.
16. Arhimandrit *Teognost* din mănăstrea Gârbovăţ, între anii 1908—1918.
17. Arhiereu *Dionisie* din mănăstirea Suruceni, 1918 (câteva luni).
18. Arhimandrit *Visarion* din Chişinău, dela 1 Decembrie 1918 încoace.

---

1) Inspecţiile monăstireşti se făceau cu ajutorul unui exarb, numit în vremea cârmuirei ruseşti blagocin (alteori erau şi doi exarhi), ales din oricare monastire, dintre stareţii cu mai înaltă pregătire de carte sau cu viaţă monahală deosebită.

Tabloul de faţă este întocmit numai după datele ce s'au putut găsi în 19.8; numele şi datele trebuesc revăzute şi complectate cu cercetări în arhivele ruseşti ale consistorului eparhial din Chişinău

I N S T R U C Ț I I

PENTRU

MONASTIREA HÂNCU, ALCĂTUITE LA 4 IUNIE 1823, DE STAREȚUL DOSOFTEI (IN SHIMĂ DOROFTEI) [1].

Datoriile nacialnicului *(starețului)*

1. Intâia datorie a nacialnicului sau a cârmuitorului monăstirei este, să aibă toată luarea aminte asupra vieții fraților. Voia Domnului este sfințirea noastră; iar noi ca să o împlinim desăvârșit, luăm asupra noastră cinul monahal.

2. Dragostea pe care o arată fraților starețul este singurul mijloc de a stârni în inimile lor liniște și râvnă spre a purta toate greutățile vieții monahale; o vorbă a starețului, pătruns de dragostea lui Hristos, stârnește în inimile fraților dorința de a lua parte la toate slujbele bisericii; o vorbă a starețului, pătruns de dragostea lui Hristos îndeamnă pe frați neapărat la împlinirea ascultărilor gospodărești; un cuvânt al starețului pătruns de dragostea lui Hristos, îndeamnă pe cei tineri și întărește pe cei bătrâni și slăbănogi; dragostea face toate minutele vieții fraților de folos pentru monastire, prin curăția vieții și împlinirea datoriilor; în sfârșit, dragostea lui Hristos îl face pe stareț, asemenea păstorului celui bun, să îndure toate ostenelile, umblând prin munți și dealuri spre a aduce la staul oaia cea rătăcită. Dar, starețul singur privind la greutatea vremilor deacum, nu poate împlini singur datoriile sale; el trebue să se deosebească în bine prin toate bunurile monăstirei și de aceia are nevoe de un sobor, care aici e alcătuit din: doi duhovnici, un econom, un eclesiarh și doi dichii. Cu ajutorul acestora el să împlinească toate datoriile și toate trebuințele monăstirești. Și, niciodată nu trebue să uite, că în aceste ascultări trebue să aibă numai persoane pătrunse de dragostea lui Hristos.

---

1) Tipărite de D. Şceglov în „Chișinevskia eparh. viedomosti", 1900, No. 10, pp. 261—272, după un exemplar procurat de A. Stadnițski (fost rector al academiei din Moscova, apoi mitropolit al Novgorodului).

Datoriile soborului

1. Soborul este dator să caute, ca frații și părinții monăstirei, să împlinească în totul rânduelile vieții monahale de obște, căci această monăstire este cu viața de obște.

2. Soborul se adună oridecâteori este nevoe, și îndeobște cercetează fiecare jalbă, îndreptată verbal sau în scris, de către vre'un frate sau monah cu voia duhovnicului; fără această voe ea este socotită ca faptă turburătoare.

3. Soborul când nu poate deslega singur vre-o chestiune, privitoare la vreun monah sau frate, o prezintă împreună cu părerea sa stareţului, cerând deslegarea dela acesta.

4. Soborul cercetează și închee la sfârșitul fiecărei luni cărțile de venituri și cheltueli și găsind vre-o neregulă o aduce îndată la cunoștința nacialnicului; iar de le găsește în regulă le întărește cu iscălitura sa.

5. Dacă cumva vreunul din monahi sau frați s'ar afla având beție sau orice altă deprindere rea, atunci soborul arată aceasta în cartea anume rânduită spre aceasta, și face cunoscut îndată nacialnicului.

6. Soborul după arătarea duhovnicilor, a eclesiarhului și a dichiilor, însamnă în sus numita condică purtările ucenicilor neascultători, a celor ce nu-și împlinesc datoriile față de biserică din lene și a celor ce turbură pe ceilalți frați, și după trei observații încredințându-se că nu se îndreaptă, să-i spună nacialnicului.

7. Soborul însamnă asemenea și mersul lucrurilor economiei gospodărești și găsindu-se a nu fi mulțumitoare, cercetează a cui este vina și ia măsuri de îndreptare; iar în caz de trebuință aduc lucrurile la cunoștința stareţului.

8. Dacă soborul observă că vreunul dintre membri nu corespunde scopului pentru care a fost ales, notează aceasta în carte și fac cunoscut stareţului, cu arătarea părerii, pe cine altul ar trebui să aleagă în loc și cere aprobarea sa.

9. Soborul trebue să iscălească toate însemnările privitoare la purtările monahilor și fraților din acea monastire.

10. Soborul verifică și întărește cu iscăliturile sale în fiecare an, condicile de venituri și cheltueli, cum și inventarul monăstirei și tabloul întregului personal monahicesc.

11. Soborul are condică pentru însemnat cu număr, toate hârtiile intrate și eșite, întărită cu iscăliturile sale.

12. Soborul hotărăște canon și epitimie monahilor sau fraților, care au săvârșit greșăli vrednice de pedeapsă; în caz de nesupunere se aduce aceasta la cunoștința autorităților superioare cu raport. Pentru cazurile mai însemnate soborul se îndreaptă imediat unde trebue.

Datoriile duhovnicului

1. Fiecare membru din sobor trebue să aibă la sine o listă aprobată de nacialnic cu numele acelor părinţi şi fraţi din monăstire, despre care şi-ar fi arătat dorinţa să-i aibă drept fii duhovniceşti.

2. Să privegheze singur, ori prin vreunul din fiii săi duhovniceşti, cine nu merge din lenevire la biserică, şi care dintre fraţi să lenəştə în posluşanii (ascultări), în trebile dinlăuntru şi în cele din afară de monăstire. Duhovnicul la început îl dojeneşte, iar de nu se îndreaptă atunci îl trece în condica de purtări a monahilor şi fraţilor.

3. Duhovnicul e dator a lua sama, singur sau prin vreunul dintre fiii săi duhovniceşti, ca fraţii să nu se adune prin chilii sau prin vreun alt loc din monastire, căci aceasta se face din lene, şi îndeamnă la nelucrare, clevetire, beţie, întrebări nejudecate şi nesupunere. Dacă vreunul dintre monahi sau fraţi are vre-o scârbă sufletească ori durere trupească, el trebue să vie la duhovnicul său, spre a căpăta dela el sfat, mângâere sau mijlocire la nacialnic, econom, chelar, sau şi la sobor.

4. Duhovnicul e dator ca în fiecare zi, iar de nu se poate, atunci cel puţin la trei zile, să vorbească duhovniceşte cu fiii săi duhovniceşti, şi să le citească, potrivit cu mintea lor şi trebuinţa lor sufletească, ceva din Cuvintele Domnului, sau din vieţile sfinţilor, sau din cărţile cuvioşilor părinţi, precum: Dorotei, Teodor Studitul, Efrem Sirul, Ioan Scararul şi alţii din aceştia, şi pe urmă treptat să-i întroducă în articolele contemplative ce se găsesc în cărţile sfinţilor: Macarie, Isaac Sirul şi alţii.

5. Duhovnicul e dator să-şi spoveduiască fiii duhovniceşti în toate cele patru posturi de peste an şi să-i împărtăşască în vrednicie cu sfintele Taine; cei ce nu-şi vor împlini această datorie, să fie scrişi în condica de purtări.

6. Unul dintre duhovnici iese la lucru cu fraţii, când ascultarea este de aşa fel încât ei trebue să lucreze mai mulţi la un loc.

Datoriile economului

1. Economul ţine locul în lipsa nacialnicului şi conduce lucrurile ce sunt în căderea lui.

2. El priveghează ca înlăuntrul monăstirei şi înafară de ea, fraţii şi părinţii să nu facă vre-o abatere sau vre-o faptă nepotrivită cu viaţa monahală şi să nu plece nicăiri fără învoirea lui, verbală sau în scris.

3. Economul are însemnare de toţi părinţii şi fraţii, şi în fiecare seară o citeşte întâi spre a nu-le uita numele, apoi spre a-şi aminti de ascultarea fiecăruia din ei.

4. Economul face cunoscut cu dragoste şi blîndeţă, decuseară tuturor ascultările

ce au de împlinit pe a doua zi; pe cel neascultător îl trimite la duhovnic și dacă acela găsește că neascultarea nu este din lene sau din rea voință, atunci scrie în condică și iscălește.

5. Economul are grijă ca frații și părinții să nu stea niciodată fără lucru; și când trebuința cere îi poate da și sub priveghierea unuia dintre părinții mai încercați.

6. Economul are grijă ca fiecare frate sau părinte să poarte haina monahală și să se hrănească călugărește; dacă din vre-o pricină oarecare neprevăzută fratele are lipsă, atunci din vreme face cunoscut de aceasta duhovnicului, iar el, în duhul adevărului, arată tuturor pricina și-i îndeamnă a nu se sminti.

7. Economul vizitează cât mai des chiliile fraților și monahilor spre a-i vedea și spre a le da cele de trebuință în caz de boală sau de grea bătrâneță, arătându-le pururea cea mai desăvîrșită dragoste.

8. Economul priveghează, ca chelarul și camarașul, să nu piardă încrederea sa; să împartă cu dreptate ceiace se cuvine fiecăruia, iar când nu se ajunge, să facă cunoscut economului sau starețului; deasemenea celor ce vor cere, să le arate lipsa cu blîndeță și dragoste, iar nu cu răstire.

9. Economul se îngrijește, ca chelarul și camarașul să aibă condică în care să însemne când și ce a dat fiecărui părinte sau frate; deasemenea și tot ceiace întră în cămară sau hambare.

Datoriile eclesiarhului.

1. Eclesiarhul are grijă ca toate slujbele bisericești, să se facă pururea cu cea mai mare îngrijire și cuvioșie.

2. El singur citește, sau hotărăște cine anume să citească în vremea vecerniei și a utreniei, învățături din cărțile date în acest scop.

3. El este dator a ține listă de toți părinții și frații și observă singur sau printr'un pus înadins, cine nu vine la biserică fără pricină binecuvântată, sau și dacă vine, iesă adesea din biserică, sau stă în pridvor și vorbește cu alții, sau nu-și împlinește ascultarea ce are în vremea cititului ori a cântărilor. Pe aceștia eclesiarhul îi spune duhovnicului, iar dacă nu arată îndreptare îi spune soborului și chiar starețului cerând ca să se ia măsurile cuvenite.

4. Eclesiarhul strînge banii și orice daruri aduse de credincioși pentru rugăciunile ce se fac în biserică, păstrează pomelnicele și însamnă sumele și numele celor ce le au dat în anumite condici, iar la vreme le prezintă soborului. Chiar când acestea sunt date altora din părinți și frați, ei sunt datori a le încredința eclesiarhului, afară de acelea, care sunt date duhovnicilor sau ieromonahilor pentru maslu și molitve citite bolnavilor; totuși duhovnicul și ieromonahii sunt datori a da din aceste venituri diaconilor și paraclisierilor, care i-ar însoți în slujire, după cât ar hotărî soborul.

5. Când s'au strîns destule sume sau lucruri, eclesiarhul le prezintă împreună cu o listă soborului monastirei, iar acesta le întrebuințează apoi la îmbrăcarea și încălțarea tuturor celor ce se ostenesc la slujbele bisericii, sau le dă fiecăruia câte o sumă, dar pe urmă aceștia nu mai pot cere haine ori încălțăminte dela camară.

6. Eclesiarhul însamnă în anume condică, sumele date de sobor din vînzarea lumînărilor precum și cele adunate cu discul sau ori în ce alt chip în vremea slujbelor din biserică, și acești bani sunt apoi întrebuințați cu știrea soborului la cumpărarea tămâei, untului de lemn, a cerei și altor lucruri trebuitoare la slujbe, scriind cheltuelile în deosebit capitol.

7. Eclesiarhul însamnă în acelaş caet sau condică, sub capitol deosebit, cantitatea de ceară și celelalte prinoase, aduse în folosul bisericii și le întrebuințează numai cu ştirea soborului, scriind toate acestea.

8. Eclesiarhul, afară de aceste datorii, nu are drept să se amestece în alte treburi monăstirești, afară de cazul când este și duhovnic.

Datoriile fraților.

1. Frații sunt datori a iubi și a cinsti pe stareț, pe părinții soborului și întreaga obște a monastirei.

2. Dacă vreodată ei ar vedea vreo abatere a economului, eclesiarhului sau dichiilor, ori, cine știe a cărui alt părinte ori frate, atunci e dator să aducă aceasta la cunoștința duhovnicului său și prin el să afle soborul; niciodată nu are drept a spune de-a dreptul soborului.

3. Nimenea din monastire nu are drept a înainta vreo jalbă direct stăpânirelor mai înalte, înainte de a face cunoscut aceasta duhovnicului său și până nu capătă voe dela sobor.

4. Ca încheere trebue spus, că cea mai însemnată datorie a tuturor celor ce trăesc în monăstire pentru mântuirea sufletelor, este de a păstra strînsă dragoste în Hristos, dătătorul bunătăților cerești și pământești. Această dragoste rodește în inimile celor ce caută mântuire, duhul vieții cei întru Iisus Hristos, acest duh îiva întări întru neputințe, îi va învăța tot adevărul și va face pentru ei jugul Domnului plăcut și sarcina vieți monahale ușoară.

LISTA

DIFERITELOR CONTRIBUȚII ANUALE ADUNATE IN BISERICI, PE CARE MONASTIRILE DIN BASARABIA ERAU DATOARE A LE TRIMITE PRIN CONSISTORUL EPARHIAL, DIVERSELOR INSTITUȚII DE BINEFACERE ȘI DE PROPAGANDĂ DIN LAUNTRUL IMPERIULUI RUSESC. (DUPĂ VIEDOMOSTIA CIRCULARĂ No. 2 DIN 29 IANUARIE 1918.

I. Cutie pusă pentru totdeauna.

1. Pentru strângerea fondurilor trebuitoare înfrumusețării bisericii.
2. In folosul epitropiei eparhiale pentru ajutorarea clericilor săraci.
3. In folosul bisericii Mormântului Domnului (Ierusalim).
4. Pentru ajutorarea peregrinilor (închinătorilor) creștini din Palestina.
5. In folosul societății pentru restabilirea ortodoxiei în Caucaz.
6. Pentru construirea și ajutorarea bisericilor sărace din imperiul rus.
7. Pentru răspândirea creștinismului printre celelalte confesiuni din imperiu.
8. In folosul societății „Crucea Roșie“ a armatei.
9. Pentru ajutorarea slavilor sărmani.
10. Pentru întreținerea școalelor parohiale.
11. In folosul societății „Frățimea Nașterei lui Hristos“ din Chișinău.

II. Ajutoare adunate cu discul.

1. Sume adunate pentru trebuințele cultului și întreținerea bisericii.
2. In folosul societății ortodoxe palestiniene din Petrograd.
3. In folosul societății misionarilor ortodoxi din Chișinău.
4. Pentru societatea „Crucea Roșie“ militară.
5. In folosul societăței „Impărăteasa Maria Alexandrovna“ pentru ajutorarea orbilo

6. In folosul şcoalelor parohiale.
7. In folosul societăţii „Impărăteasa Cerului" din Petrograd.
8. In folosul societăţii „Impărăteasa Maria Teodorovna" pentru surdo-muţi.
9. Pentru societatea „Frăţimea Naşterei lui Hristos" din Chişinău.
10. Pentru întemeerea azilelor de îngrijirea şi educarea creotinilor, a diformilor şi a tuturor neisprăviţilor din imperiu.
11. Pentru lupta contra beţiei.
12. Pentru infometaţii din Galiţia şi Bucovina.

III. Adunate cu cutie vremelnică.

1. Pentru restaurarea bisericilor din Kremlin (Moscova), care au suferit stricăciuni în vremea revoluţiei (1917).
2. Pentru întreţinerea catedralei „Sf. Treime" din Petrograd.
3. In folosul societăţii „Marta-Maria" numită şi „Lepta bisericească"' din Petrograd.
4. In folosul rîniţilor din Serbia şi Muntenegru.
5. Pentru construirea de biserici şi şcoli în satele de colonişti.
6. In folosul societăţii pentru pomenirea celor căzuţi în războiul din 1914—1915.
7. In folosul societăţii „Maicei Domnului dela Gârbovăţ" (spital) din Chişinău.
8. In folosul societăţii imperiale pentru ajutorarea naufragiaţilor.
9. Pentru ajutorarea prizonierilor.
10. Pentru societatea de ajutor militară „Crucea albă".

CUPRINSUL

Pagina

Viața monahală în Basarabia 3
I. Schiturile desființate din trecut 12
II. Monăstirile din anul 1918 18

De monahi:

1. Căpriana 18
2. Cetatea (Ismail) 22
3. Condrița 29
4. Curchiu 31
5 Dobrușa 37
6. Frumoasa 39
7. Gârbovăț 42
8. Hâncu 45
9. Hârjauca 49
10. Noul-Neamț 51
11. Saharna 53
12. Suruceni 57
13. Țigănești 59

De călugărițe:

14. Calarașauca 63
15. Coșelauca (Coșula) 66
16. Hirova (Ciurova) 68
17. Raciula 70
18 Șabca (Jabca) 72
19. Tabăra 79
20. Vărzărești 81

Obștii de monahi 84
„ „ călugărițe 85

III. Anexe:

1. Lista blagocinilor (exarhilor) monastirești, foști inspectori ai monăstirilor basarabene dela anul 1812 — 1918 . . . 86
2. Instrucții de cârmuire pentru monăstirea Hâncu, alcătuite de starețul Dosoftei, la anul 1823 87
3. O listă cu felurite contribuții monăstirești în anul 1918 92

10. MONASTIREA NOUL-NEAMȚ

Pe malul Nistrului în fața orașului ucrainian Tiraspol și la 10 chilom, în jos de Tighina

Monastirea de monahi Noul-Neamț se găsește în județul Tighina (Bender), așezată pe un frumos platou în chip de peninsulă între șerpuiturile apei Nistrului, depecare să văd orașele Tighina din Basarabia și Tiraspol din Ucraina, dând în acelaș timp și monastirei o frumoasă priveliște. Primăvara monastirea este uneori înconjurată de trei părți de apele revărsate ale Nistrului, iar tot restul anului desfătează privirile închinătorilor, care vin aici din toate părțile Basarabiei și ale Ucrainei, și văd răsărind clopotnița înaltă, apoi turlele bisericilor și chiliile albe din verdeața bogată a grădinilor și pădurilor înconjurătoare.

Monastirea și-a luat numirea dela vechea lavră a Moldovei, adecă dela monastirea Neamțului din Carpați, fiind socotită ca o colonie ori ca o fiică a aceleia, întrucât a fost întemeiată de monahi plecați din Nemțul Moldovei, pe una din moșiele sale Chițcani din care pricină i se mai zice și monastirea Chițcani.

Păstrând cu sfințenie tipicul vieții monahale aduse din lavra Neamțului, cu rânduelile rămase din vremile strălucite ale starețului Paisie, ea este cercetată cu multă evlavie de credincioși tot timpul anului și este socotită printre cele mai bune monastiri basarabene.

Dar, cea mai frumoasă activitate pentru înzestrarea acestei monastiri, a desfășurat-o starețul Spiridon Filipovici, între anii 1819—1846. Călătorind prin Europa dobândi cunoștințe deosebite pentru acele vremuri, și ridică schitul, ruinat și mereu prădat de turci și tatari, la o stare de reală înflorire [1]).

El construi în 1836 biserica mare de zid, de iarnă, cu chilii pentru monahi, și începu biserica „Inălțării", cu propriile mijloace ale monastirei.

Dela 1845 monastirea Hârjauca devine monastire arhierească, având ca stareț pe arhiepiscopul eparhiei, dar administrându-se de un namestnic (locțiitor).

Dintre arhiepiscopi, cei cari s'au îngrijit mai mult de această monastire, au fost: Irinarh, în vremea căruia s'a terminat biserica mare, cu hramul „Sf. Spiridon", apoi arhiepiscopii Pavel și Isaachie, iar în timpul din urmă arhiepiscopul Serafim.

Monastirea are mai multe corpuri de case mari pentru monahi, iazuri, grădini, o bogată gospodărie, și un schit *Bocancea* (Antonovca), în jud. Bălți, întemeiat în 1870 de starețul Iosif cu gândul ca în jurul acelei biserici să se mute apoi locuitorii satului Hârjauca, fiind prea aproape de monastire.

In 1818 au fost: Stareț arhiepiscopul *Anastasie* (rus), apoi dela 2? Iunie 1918 arhiepiscopul *Nicodem* Munteanu, român; un namestnic *Nicolae*, 11 ieromonahi, 6 ierodiaconi, 5 monahi și 54 frați. — Pământ 2578 desetine.

Ieromonah Nicolae, locțiitor de stareț al mon Hârjauca

LISTA STAREȚILOR DELA INTEMEEREA MONASTIREI HÂRJAUCA PÂNĂ LA 1918 ESTE URMĂTOAREA :

1) Monahul Teoctist, 2) Igumenul Tarasie 1817—1818, 3) Arhimandritul Spiridon 1819—1846, 4) Ieromonahul Panteleimon 1846—1848, 5) Igumenul Ilarion 1848—1849, 6) Igumenul Serafim 1849—1852, 7) Igumenul Iosif 1852—1872, 8) Igumenul Gherasim 1872—1879. 9) Igumenul Sinesie 1879—1887, 10) Ieromonahul Antim 1887—1889, 11) Ieromonahul Ghenadie 1889—189 , 12) Ieromonahul Iona 189 —1893, 13) Ieromonahul Sevastian 1893—1895, 14) Arhimandritul Leonid 1895—1897, 15) Ieromonahul Anatolie 1897—1899, 16) Ieromonahul Porfirie 1899—1905, 17) Arhimandritul Paramon 1905—1917, 18) Ieromonahul Nicolae 1917—1919.

1) Ibid et idem.